

ערפלי טוהר

מאת הראי"ה קוק

מהדורה בלתי מוגהת

כשם שצריכים להעלות את המחשבות והמידות הנפולות, שהרע והכיעור ניכר בהן, למקור שרשן בקודש, שאז רואים שהן הינן באמת מחשבות נשגבות ומידות טובות, כן צריך לרומם את המחשבות שהן כשרות, אלא שהן עומדות בתחתית המדרגה, שהרע והתוהו מחובר עימן אף על פי שהן פונות לקדושה, אל רום המעלה של האצילות האידיאלית, שהיא מכוונת רק אל הטוב הגמור והישרנות המוחלטת, עד שההתרוממות הולכת וגדילה עד העולם העליון, שהקודש הטהור מושל בו בגבורתו.

החוצפה דעקבתא דמשיחא באה, מפני שהעולם הוכשר כבר עד כדי לתבוע את ההבנה, איך כל הפרטים הם מקושרים עם הכלל, ואין פרט בלתי מקושר עם הגודל הכללי יכול להניח את הדעת. ואם היה העולם עוסק באורה של תורה במידה זו, שתתגדל הנשמה הרוחנית עד כדי הכרת הקישור הראוי של הפרטים עם הכללים הרוחניים, היתה התשובה ותיקון העולם יוצאה אל הפועל. אבל כיון שההתרשלות גרמה, שאור תורה פנימית, הטעון רוממות וקדושה עצמית, לא הופיע בעולם כראוי, באה התביעה של סידור חיים כאלה שהפרטים יהיו מובנים במובן הכלל, בזמן כזה שהגמר של גילוי האור וסלילת הדרך להבנה זו עדיין לא בא, ומזה באה ההריסה הנוראה. ואנו מוכרחים להשתמש בהתרופה העליונה, שהיא הוספת כח בהכשרון הרוחני, עד אשר הדרך איך להבין ולשער את הקישור של כל עניני הדיעות והמעשים התוריים עם הכלל היותר עליון, יהיה דבר המובן והמוצע בדרך ישרה על פי הרגשת הנפשות השכיחות. ואז ישוב כח החיים הרוחניים, במעשה ובדיעה, להופיע בעולם, ותשובה כללית תחל ליתן את פריה.

עיקר לימוד תורה לשמה אי אפשר לבוא, כי אם על ידי הכשר זה של ההבנה, וההרגשה הבאה עימה, איך כל פרטי תורה חביבים חיבת קודש, ואיך האור הכללי, המלא חיים ומביא חיים לעולם, מתפלש הוא בכל הפרטים כולם.

כמה סיבות ישנן לעיצבון, ועל כולן צריכים להתגבר בשמחה של מצוה, שהיא שמחה תדירית הראויה לישראל, מצד אור הרוחני ששורה בהם תמיד. הסיבה האחת היא נטייה מעשית להנאה גסה, שהנשמה נמשכת על ידה למקום החושך, והיא מתעצבת על ירידתה. וראוי להפוך יגון עצום זה לששון, כי בעלייתה של הנשמה מתוך עול הגלות שגבר עליה, הרי זרם גדול של שמחה עולה מלמטה למעלה, והתוכן האצילי הטהור נעשה יותר עשיר ברוחניותו.

ההנהגה האלהית, המקושרת עם היחס המוסרי, בין באישים פרטיים בין בלאומים ובכללים, הכל הוא המשך מן הטבע של המוסר הכללי הנמסך בעצמיותה של ההויה, שבשם אלהים. אמנם למעלה מזה עומדת היא הבחירה הכמוסה, שאיננה על פי התוכן המוסרי המתגלה, אלא על פי האידיאל העליון שעל פי הצפייה העליונה, למעלה מהתנאים שההויה נמצאת בהם כעת. ההזרחות שבאות מתוכן זה הם אורות הנשמה הפנימית של כל היש, והן כוללות את העבר ההווה והעתיד למעלה מסדר זמנים וצורתם, וכל זה כלול בשם ההויה, כסדרו ובכל אופני צירופיו.

הקדושה העליונה, כשהיא מופיעה על היחיד ועל הציבור, היא מעמידה אותם על המעמד של הרצון העליון, המופיע בכל ההויה כולה, וממילא זורח גם כן במ אתו האור המקורי, שמחיה את אותו הרצון הקדוש והנשגב. הרצון הפרטי אינו אז מצומצם ומאופל, סגור במצרים של ההשגות והמאויים שעל פי התנאים המצומצמים של ההויה, כי אם הוא בוקע ועולה, הולך ומזהיר, לאין חקר, ומתאחד הוא בפנימי פנימיות עם העונג העליון, העדן האלהי, בכל מילואו וטובו, היורד לההויה כולה בשפע אורו. התעלות הרצון למרומים עליונים הללו, היא מחדשת את כל טפוס ההויה לצד מעלה. חוקי החיים. חוקות שמים וארץ, מאירים באור עליון, באור של גדולה, באור של הופעת חיים בכל היש בצורה עליונה, בצורה רחבה ומליאה, באור חי העולמים, ומקור חיי החיים. כל התורות, הדינים, הרעיונות, המוסרים, הטבעיות, הסדרים, הנימוסים, החכמות, השירים, הרצונות, זעזועי החיים, תנועות ההויה, התקדמותה, אחיזתה במהות הישות, אינם אלא אוצרות מלאי אושר, שהרצון המתעלה מכל, בעדנו, בגבורת עוזו ובהוד נצחו, ביסוד תפארתו וברום חשק תפארת מלכותו, ייגלה וייראה בהם בזוהר מלא.

מהתנועה היותר תחתונה, הולכים הדברים כסדרם בלא הפסק, עד מרומים העליונים. הישוב המדיני, החיים הפרטיים, המאויים, הדאגות, צרכי הקיום היותר ירודים, החפץ לרומם את הכלל, את האומה כולה, את כל העולם, את כל ההויה, את הנשמות כולן, את כל החושים, הנטייות, לאחד את כל העולמים, לנצח את המוות, להעשיר את חיי החיים ממרומי מקוריותם כל החפצים ההם, וכל מה שלמעלה מהם, בלא פירוד וקיצוץ, קבועים בנשמת הכלל, בצורת כנסת ישראל, בדמות דיוקנו של יעקב. וכל מה שיש לחלק באלו ההדרגות בין עליון לתחתון, בין פרטי לכללי, כל אחד נעשה בסיס לחבירו, וחבירו העליון נעשה לו תוך, נשמה, ואור. הכרח הוא לפתח את סגור הגניזה. אור הגנוז מוכרח הוא לשלח קרני אורו להחיות רוח שפלים. אי אפשר להישאר במעמד נורא מצומצם כזה שהעולם עומד עליו. אמנם, השאיפות היותר עליונות לא ידלגו שום דרגה, הכל צריך להתבסס על ידן ומהן. כשרוצים לתקן הכל, כשרוצים להכשיר את נשמת כל היש לעדן עליון שבעליונים, צריכים לתקן את המידות האנושיות כולן, צריכים להכשיר את חיי הפרט וחי החברה בהכשר הראוי. השכל הישר, התורה, אור ההופעה האלהית, החיזיון שבקדושה, הטוהר שבקדשי קדשים, הדמיון הנאצל, היונק משמי שמי קדם, הכל יעזור לשכלל ולתקן, להפיץ עננים מחשיכים, למול ערלות כל לב ובשר, להרחיב גבול הדיעה והשכל, לשחרר את הרוח מכל כבלי סכלות ורשע, לרומם את כל הקטן והנמוך, ברעיון ובחפץ, בהכרה ובנטייה, אל מרום העושר של הגודל והגובה, אל המרומים הנעלים מכל שם ותואר, אל העליוניות המוחלטת, שכל זיו וכל זוהר יעומם מול זהרה. לכל מגמה עליונה שבעליונות צריכים להשתמש בכל האמצעים, ולשלב את כל הדרכים יחד, לזווגם זה עם זה באופן שכל דרך יוסיף לחבירו אומץ וחיים: אמנות ומלאכה, גבורה וחיל, שירה ויופי, תפילה ותורה, כשרון מסחר ועבודה ועוז אמת, אהבה וחסד מלא, ואומץ רוח מלא עוז, בהירות דיעה וביקורת רחבה ועשירה, ותום לבב, באמונה עליונה, באוצר החיל והחוסן, באוצר הטוב ומקוריותו ועליוניות כל היש. כל התארים, כל הניצוצות, הכל בחוברת והכל בסידור, הכל בהבלטה והכל בהתאמה, הכל בחיזיון ובכח, והכל בפועל ובשליטה ממשית, במלוא מובן המציאות והישות, הכל בכלל, הכל יוכל וכוללם יחד. זאת ויותר מזאת היא תמיד צפייתם של גדולי הנשמה. כשהם נטפלים לעסקי החיים הרגילים, הרי הם ממשיכים אור חיים עליונים בעסקי החול הללו, ומקדשים אותם בעד כל העולם כולו, וקל וחומר בעד עצמם, וכן הם מרימים את הערך של כל אותם הענינים הקטנים למעלה רוממה, גדולה ונשגבה. אלה הישרים, שצורר החיים העליונים הוא עמהם תמיד, ואור עונג קודש ד' הוא מאיר להם בכל עת, כשהם יורדים לדבר דברי חול פשוטים, הרי הם יודעים ומכירים איך אור החיים של הקודש הכללי מתפלש שמה

בכל המחבואים, והם מגלים משם את האור, ומביאים אותו בדיעה והשכל, ובגבורת חיי נשמות, אל מקום עליון, אשר שם חיי הקודש מאירים בהרחבה, בגלוי ולא בסתר, בזוהר בולט ונוצץ. כשהם יורדים להסתכל על העולם הסתכלות חיצונית, כשהם פונים להתעסק בחכמות חול, גם בדברים זרים, בכשפים, באמונות זרות וטמאות, מהכל הם שואבים את קרני אורו וניצוצות חיי קודש המפוזרים, מהכל עושים עטרות חן, למלאות בהן את אור החיים כולו, למלא את הוד קודש עליון מכל עבריו. כמה גדולה היא עבודה זו, כמה דיעה עמוקה, בינה נשגבה, טוב לבב ואהבת אמת לכל הבריות, ואור אש קודש של חשק צמאון קרבת אלהים אמת, נטיית התענגות על ד' בכל מלוא נשמה, כל אלה, ויותר מזה, הינם ממלאים את לבב שרי קודש אלה, היודעים לעמוד בפרץ לגדור גדר, ולישא דיעם למרחקים, לבשר תהילות ד' בקצות ארץ, באיים רחוקים, להקדיש קודש קדשים, ולפאר פאר חי העולמים.

ח. כשיתעלה העולם, יהיה הטבע כתואר הנס, מלא גילוי חפץ אידיאלי, ורצון חי כללי, מדויק ומפואר, בכל פאר העדינות היותר עליונה. וגם אז יופיע אור גנוז בתור נס עליון, שגילוי אורו יהיה מזריח ומחיה את האור של הנס הרגיל, שיהיה אז כתוכן של הטבע כעת. וכאור בוקר יזרח שמש. והיה ד' לי לאלהים.

ט. בקדושה אין גוזמא במציאות. כל המצויר והמדומה והאפשר להיות בציורהא באמת מצוי. וזה היה הגרעין העליון של שיטת המדברים, שדחתה אותה הפילוסופיה האסכולית, באשר לא יכלה לברר את עצמה. שאור אמת של גרעין עליון זה שרוי רק בכנסת ישראל באמת, וכל החכמות היו ותהיינה באומתנו בהדר גאון גדלן, ועם חכם ונבון הגוי הגדול הזה.

י. ההשערות האפשריות בתוכני הקודש הם השירים היותר נשגבים, והאמת היותר עליונה בהם ועל ידם מתגלה. והוד המוסר ונצחו נמשך על פי יסוד התגלות חזיונות הגודל של כל האפשרות של אושר הקודש, בהויה כולה.

יא. אין ספק שאין תנועה בעולם שלא תסבב המון תוצאות, מסודרות וערוכות, למטרה נכבדה ונעלה, שברוח אור ההויה היא מובלטת בכל הדר זיוה הטהור והעליון. וקל וחומר התנועות החיות, וקל וחומר היותר כוללות והיותר רוחניות שבהן. הדיבור, כל דיבור לפי ערכו, אין קץ להתוצאות הכבירות והעליונות היוצאות מהשפעתו. וכשם שאין קץ לתוצאות המסובבות, כך אין קץ להסיבות הקודמות, ואין ערוך לתפארת סידורן ורוממות אידיאליהן. האכילה, המיניות, אין קץ לעושר התוצאות שהן גורמות. ליופין, להארתן, להופעת החיים שלהן ועל ידן. החיבור היותר מתוקן של כחות אלקטריים ותוצאותיהם הכבירות, לא יוכלו להידמות להתוצאות המרעישות בשיא גדלן ובהדר סידורן היוצאות מכל הופעת חיים, וקל וחומר מהופעת חיים שהתוכן האלהי ונטיית קודש אין סוף מתגלה בפנימיותם. עינו של בלעם הרשע היתה מוכרחת להיסמא מזוהר עליון זה. אין באפשרות שגלוי עינים כמוהו, שלא הוכשר לקודש מלא אורים טהורים, וחיות מוארה באור צח מלא צחצחות, שלא יתעוור מהשפע העצום של האורות, המבהיקים הרבה יותר מזיו וזוהר כל שמשות מאירות, גם בעברם נגד עיניו בהעברה בעלמא. אבל הגבורה הישראלית בהדר קדשה, היא יכולה לעמוד בכל. שמש ומגן לה ד' אלהים, יש לה עינים חזקות, יכולות להסתכל בעומק זהרי חמה ואור שמש מופיעה בהדר גאונה, עין נשר לה, להביט ישר באור המבהיק משמש המליאה זיו שדי, וכרובי עינין לה, להסתיר פנים בענות חן, בעת אשר ענני כבוד כאלה עוד מוסיפים אורה על אורה, והצללים משכללים את פאר האורה המזהרת בגודל עשרה ותפארתה.

יב. אוצר גדול של בינה וציורים שכליים, מתכנסים בסופם של זרמי האורה השכליים העליונים, הנושאים בתוכם את אור ההויה כולה. מעז כחם, האידיאליות ההוייתית מתפשטת, והולכת למישרים. כפול הוא הכח הרוחני במסקנתו, ומגודל כח כפילתו, יוצאות ממנו מידות מעשיות על כל היש, על עולמים רבים, על גוי ועל אדם יחד, ועל כל היצור.

יג. תיקון המדינה בכלל, ותיקון הגוף בפרט, הוא מכלל הופעת הקודש היותר עליונה, שמפני רוב קדושתה אינה יכולה להיות מוארת בגלוי באור תכוני שיש לו צורת קודש בולטת, אבל האור נטוי בה ועימה כשלמה. וקצוות האצילים היוצאים מאלה, פרטים מעשיים לשם תיקון המדינה והבריאות, בתור מצוות, הרי הם כערך הציצית, בשעה שכל התרבות בכללה היא כערך הטלית. הציצית מביאה לידי גילוי קודש את כל האור המסותר בכל הטלית כולה מרוב גילויו והופעתו, והפעולות של מצוה וקדושה המסומנות בכללות מעשה האדם לתיקון חייו הכלליים והפרטיים, הן מוציאות אל הפועל את האור הגנוז במעמקי כל סדרי התרבות האנושית, להביא אל המקום הראוי לו את גילויו, ולהראות את אור חיי עולם המחיה את הכל, אפילו את חיי השעה והרגע.

יד. רואים אנו בעין, איך כל נשמה ישראלית חוצה היא בעז חילה את הים הגדול של תהום התוהו, וכל הגלים של המים הזידונים שהיא צוללת בהם, והיא שוחה בכל כח הפנימי שלה, ובארבות ידיה וכל יצוריה, מתאמצת לבוא אל החוף העליון, אל מקום אור אל אלהי ישראל, מקום האושר הגדול וזיו שדי, מקום מעמד השירות העליון וזיו השכינה, שמרוב אור נגהה, מאירים גם בכל הליכות חיי הבשר והמעשה, המדינה והממלכה, חיים אחרים, טיפוסיים, מיוחדים לישראל, שאור קודש פרוש עליהם, וגם גנוז במעמקייהם. גם כל הנשמות הנראות כטבועות במעמקי תהום גלי ים זועף, כל נשמות פושעי ישראל היותר נפולים, כולם באין נידח הינם שואפים והולכים, שוחים וזורמים, צועקים ממעמקי ים לגיבורי כח, צדיקי עולם, לבוא לעזרתם, לזרוק להם עיגולי הצלה, חבל לאחוז. ומלאי רחמים הם צדיקים איתני עולם, עבדי ד', עושי דברו באהבה וחסד ובגבורה גדולה, והינם זורקים להם ברוב חמלה אמצעי הצלה והגנה, ומזון כדי העמדת החיים, כל זמן שהם עדיין מתאבקים עם הגלים במחשכים במצולות. גם כל ניצוץ חיים פזור מכל אשר אל החיים יחובר באיזה אופן שהוא, וכל אשר מריח לבנון של מקור ישראל יפריח, באיזה אופן שנדחה, בשגה או בזדון, בפשע או במרי מלא מרורות, אור עליון, אור חסד לאברהם, על הכל פרוש, ובתוך הכל נוקב ויורד. ותהום אשר יחשוב לבלע רכוש עליון, רכוש קודש זה, מוכרח הוא להקיא את הקודש, ואת כל המתייחס לו, גם באופן היותר רחוק. חיל בלע ויקיאנו, מבטנו יורישנו אל. אשרי העם שככה לו, אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ד' אלהיו. אמר ד' מבשן אשיב, אשיב ממצולות ים.

טו. אהבת ישראל, והעבודה של הסניגוריא על הכלל ועל הפרטים, איננה רק עבודה הרגשית לבדה, כי אם מקצוע גדול בתורה, וחכמה עמוקה ורחבה, רבת הענפים, שכולם צומחים ויונקים מלשד טל אור תורת חסד.

טז. מי שמרגיש שמחשבת האחדות היא קרובה לרוחו, והציור של קישור כל העולמות כולם בכל האופנים הוא מעסיק את דמיונו והבנתו, הרי הוא משרשם של גדולי עולם, שעיקר עסקם הרוחני הוא הקישור הכללי של כל ההויה, ושלוש העולמים האמיתית. ואל יסוג אחור משום מחשבה גדולה, ויגבה ליבו בדרכי ד'.

אף על פי שלפעמים נראה לו כאילו רודף גדולה וכבוד, יראה כמה דאפשר לזכך את מחשבתו בלתי לדי לבדו, לעשות רצונו בעבודתו לגלות אור יחודו בכל העולמים, וממילא ייערה עליו רוח ממרום, לזיכוך המעשים והתכונות בתכלית הזיכוך.

יז. כך הוא הטבע של הענינים הגבוהים, שאף על פי שצוללים במעמקיהם ומחדשים הרבה ביסודותיהם ותולדותיהם, מכל מקום צריכים כמה פעמים להתחיל מההקדמה היותר ראשונה והיותר פשוטה. ואל ייבהל אדם מזה כלל, כי אדרבא, בזה מאיר אור עליון, המחפש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, וכל העולמים כולם מתחדשים מיסודם, יש מאין, בדבר ד' אל אלהי עולם. וכל מה שגדולת הנשמה הולכת ומתגלה, יותר נעוצים הם כל הענינים הלימודיים על יסוד ההתחלה המאירה, והארתה של הנשמה, שהיא ממקום עליון, גבוה, מותאם להסתכלות של רוח הקודש, היא מקיימת ונותנת הבלטה לכל הבנינים הרוחניים. ולפיכך, כשההארה מתעלמת, נראה כאילו כל הבנינים נגוזו ועברו, ונשאר האדם ריק ונעור, באין כח רוחני. אבל ידע כי עוד מעט יטהרו פני ריקע, וכל הבנינים אשר בנה ברוח חכמה העליונה ייגלו וייראו, באומץ מציאותם והדר זיום.

יח. כל הענינים המוסריים כולם, כפי מה שהם נראים בפשטותם, כל מידות הדרך ארץ, וכל טהרת החיים ואומץ ויושר שלהם, וכל פשטה של תורה, נראים הם דרך ההסתכלות הסודית באופן יותר בהיר ומצוחצח באין ערוך, באופן יותר יסודי ומקורי. אבל הרבה תלויה בהירות הגילוי הרזי עם אותו הבירור והודאיות, האומץ ורוח החיים, שכבר רכש לו האדם המשיג בפשטותן של הדברים, בחושי בשר, ובלמוד מסודר, בריעות החברה, ובהשתתפות החיים, וברגש בריא של אנושיות, ונטייה עיקרית, בריאה, טהורה ועדינה אליה. הקודש השמימי מתברך לפי הערך של היסוד התחתיתי של החול שהוא מתייחס אליו.

יט. העת רצון הכללי בעולם, ועת רצון הנפשי שבאדם הפרטי, תלויים הם בכמה אופנים זה בזה. כל סדר יפה של חיים, כל הכנה של הגברת החוש האסתטי באדם, הוא מכין שבילים להופעת אורות עליונים מאוצר הרוחני העליון, הזורם בלי הרף, ומבקש להתפשט במילוי פעולתו על כל מקום שהוא מוצא מוכן לו. ויותר מכל זה מכינים מקום אל הקודש העליון המידות הטובות, ויותר מהן המצוות המעשיות, והתורה יותר מהן, והפנימיות שבתורה יותר מכולם. והיחודים העליונים בטהרתם, אחר השלמת כל ההכנות הקדומות, המעשיות והרוחניות, עם כל הקנינים המזגיים בבריאות הגוף והנפש השייכים להם, הם עולים על כולם בפליאת ההכנה לגילוי האור הרוחני בעושר שפעו, להחיות רוח כל יחיד וליתן נשמה לגוי כולו.

כ. העבודה, והתפילה ביחוד, היא פעולה מעשית, פועלת על הנפש המתפללת ועל העולם כולו, במובן היותר רחב ויותר כללי של ההויה. וההשכלה האנושית, כשתבוא למרום חופשתה, תכיר את הערך הגדול שיש להרצון של האדם, בהיותו מתעלה אל החשק האלהי, ובהיותו דורך באלה הדרכים שמביאים אותו לרום מטרתו, שהתפילה, המחוברת עם חיים טהורים תוריים ושכליים, היא אחת מהם. ויותר מהתפילה המבוטאת, שיש להחליפה במוסר פרטי, המכשיר רק את הדמיון של האדם, מליאה חיים היא העבודה האלהית, שמתגלה ברוב חיל גבורתה בעבודת הקודש והמקדש, שייבנה במהרה בימינו. אז ירומם רוח האדם ורצונו, בהתעלות נפשו על ידי התעלות החלקים המאירים בנפש הבהמה, שערך החיים שלהם בהיותם קשורים עם גויית הבהמה, אינו גדול כל כך עד כדי לגעל אמ הריסות החיים שלהם לשום מטרה נשגבה, בין גלויה בין סודית. וכאן הדמיון הנלהב של האדם קולע אל המטרה של גובה האמת בעיקר

היסוד, אלא שכל זמן שלא נתרומם הדמיון בעצמו לבא לרום נקודת ההשכלה העליונה, הרי הוא טועה בדרכו באופנים צדדיים המשגים אותו. עבודת אלהים על ידי קרבנות היא עבודה מתקבלת אל הדמיון ההמוני הגס, ודוקא בזה מונחת נקודת גובהה. זה הדמיון אוצר בקרבו את ההארה היותר עליונה, כמו שאהבת החיים, קישור המשפחה, וכיוצא ברתוקי החיים, הינם אמיצים בדמיון ההמון, והביקורת באה ומחלשת אותם, עד שתבוא ההכרה העליונה ותשיב להדמיון ההמוני את רכושו, מזוקק ומוצדק בצדק נצחוני. הצפייה לבנין המקדש ולעבודת הקרבנות היא השאיפה היותר אצילית ויותר עליונה מכל מה שכל רוח עדין וכל נשמה שירית עליונה יכולה לצייר. עליו החיים בפועל, עליו העולמים, התקשרות כל החיים באור חי העולמים, בחיים האלהיים ההולכים ושופעים, המחיים כל חי, השולחים אורם מרום גובהם עד שפל תחתיות ארץ, המתפשטים על אדם ועל בהמה יחד. וכל האדם וכל החי אחוז הוא בחוברת. נפש הבהמה בנפש האדם היא קשורה. כשמשתחררת נפש הבהמה מאסור גוייתה על ידי המחשבה האנושית, בקרבן לד', מתאחדת היא עם רוחניות מחשבה אצילית, מרוממת עימה סכום עליון ועשיר מאד מכחות החיים, והעולם מתנועע למעלה למעלה. אין העילוי מורגש כי אם לחווי קודש, ולהרגשת ההמון התמימה. עילווי חיים סגוליים איחודיים אלו, צריכים להיות קשורים עם שלטון ממלכת עולם כזאת, ששאיפת אחדות כל היקום, בהכרה וברגש, בהלך חיים, ובנטייות הנפש האנושית, היא מגמתה. וזאת היא מגמת נשמת ישראל, שורש התגלות האלהות והרצון של אחדות ההויה בעולם, בהיקף כללותו היותר עליונה. נטיית אחדות העולמים זה עם זה, על ידי משך שטף אור האלהות, על ידי התאחדות באור האלהי במקורו, עם תשוקת שאיפת כל הטוב, הזמני והנצחי האידיאלי, דוקא על ידי התכנית הרדיקלית הזאת, על ידי הכשר החיים היותר עליון הלזה, הנותן עוז לגיבורים, נבואה לנביאים, רוח קודש לבעלי הופעה, שירה לשירים, הוד מלכות למלכים ועצמה לגיבורים, אור חיים לכל יצור ועדנה לכל ציץ, קיום ועמדה לכל דומם, ועירות רוח לכל רוח מוגלם ומופשט זאת היא תשוקת האומה, אשר אור ד' הוא מנת חבלה, שהיא קשורה בעונג האהבה הרוחנית של דעת אלהים, אלהי עולם, אלהים אמת, בחיים העולמיים והיחידיים, הלאומיים והאישיים, ומקדשה בית תפילה מוכרח להיות לכל העמים. מה שכל זרמי האמונות אליו שוטפים, כעוירים קיר ממששים, מה שכל חפץ הרוממות הנפשית דורשת, מה שכל שירה ופיוט מגלה, אל מה שכל אהבה וגבורה מתפרצת, אל תוך התוכיות, אל זוך הזכות, צחצוח הצחצחות, הוד החיים שבחיי החיים, בדיוקן העליון שבעליונים, רם מכל רם ואמת מכל אמתזה אנו דורשים, זה דור דורשיו, מבקשי פניך יעקב סלה.

כא. הנפש של פושעי ישראל שבעקבא דמשיחא, אותם שהם מתחברים באהבה אל עניני כלל ישראל, לארץ ישראל ולתחיית האומה, היא יותר מתוקנת מהנפש של שלומי אמוני ישראל, שאין להם זה היתרון של ההרגשה העצמית לטובת הכלל, ובנין האומה והארץ. אבל הרוח הוא מתוקן הרבה יותר אצל יראי ד' ושומרי תורה ומצוות, אף על פי שההרגשה העצמית וההתעוררות של כח פעולה בעניני כלל ישראל אינם אמיצים אצלם, ממה שהוא אצל אלו שרוח עיועים אשר בתוכם מעכר את לבם, עד כדי להתקשר בדיעות זרות ובמעשים המטמאים את הגוף ומונעים את אור הרוח מלהיתקן, וממילא סובלת גם הנפש מפגמיהם. והתיקון שיבוא על ידי אורו של משיח, שיעזור לזה הרבה דבר ההתפשטות של תלמוד רזי תורה וגילווי אורות חכמת אלהים, בכל צורותיה הראויות להיגלות, הוא שיעשו ישראל אגודה אחת, ותתוקן הנפש של היראים שומרי תורה על ידי שלימות הנפש שבפושעים הטובים ביחש לעניני הכלל והתקוות הגשמיות והרוחניות המושגות בהכרה והרגשה האנושית, והרוח של הפושעים יתוקן על ידי השפעתם של יראי ד' שומרי תורה וגדולי אמנה, וממילא יבוא לאלה ולאלה אור גדול, והופעת תשובה שלימה תבוא לעולם, ואז יהיו ישראל מוכנים לגאולה. והצדיקים העליונים, מארי דנשמתא, הם יהיו הצינורות המאחדים, שעל ידם

יעבור שפע אור הנפש משמאל לימין, ושפע אור הרוח מימין לשמאל. ותהיה השמחה גדולה מאד, כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו. וזה יהיה בכח אורו של משיח, שהוא דוד בעצמו, שהקים עולה של תשובה. יעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך.

כב. כל מה שהאדם אוהב יותר את הבריות, וכל מה שהוא מביט בעין יפה על השקועים בכל כחם בעסקי העולם הזה ובנינו, כן דעתו מתיישבת עליו. ואם הוא מוכשר לפנות אל על, לרוחניות עליונה, להסתכלויות אלהיות, יהיה מוצא את עצמו יותר נתון לעולמו העליון, ולא יפריעוהו כל כך עסקי העולם ההכרחיים המוטלים על האדם, שהם בחיקים סותרים את ההצטיירות העליונה, שהרי יודע הוא, שאלה העניינים הולכים הם ונעשים בעדו על ידי כל אלה שהם מוצאים קורת רוח בעבודתם המעשית הזאת. ובן זומא אמר על זה: ברוך שברא כל אלה לשמשני.

כג. כשהתשוקה הרוחנית מתגברת הרבה באדם, ומוציאה אותו חוץ מהמידה הראויה לו על פי קישורו הראוי עם העולם, טוב לו אז לעסוק בדברים מוחשיים, בחכמות מעשיות, ובתורה המעשית, במחשבות המראות את החובה ואת התועלת של הקישור אל החיים המעשיים. ואז, אחרי שביעה הגונה מהטוב הרוחני, תהיה לו הפגישה בעולם המעשה רק להועיל לבסס את נטייתו הרוחנית. אבל יכיר וידע, כי אי אפשר להסתכלות מעשית לבדה, וכן לעולם המעשי כשהוא לעצמו, אפילו כשיהיה ערוך ומסודר בכל תיקון וסידור, להיות מקור חיים לאדם, שנשמתו מתעלה הרבה מאד על כל אלה הגבולים שכל תוכני המעשים גדורים בהם, והכרח הוא לקשר את האדם בקישור תדיר עם העליונות שבהויה, עם רוממות הרוחניות, שיסוד יסודות הכל הוא כל התוכן של האורה האלהית, לכל עושר סעיפיה.

כד. כל מה שעוסקין בו, בין במעשה בין בלימוד, האור הרוחני שבו נובע הוא ממדרגה יותר עליונה מהמדרגה הגלויה המתגלמת בהעובדה או בהענין הפרטי, והנשמה מתרוממת לפי ערך הרוחניות המתגלה אצל כל אחד לפי דרכו. ולפעמים מתרומם כל כך אור החיים, עד שממקורי המקורות היותר גבוהים, הרחוקים, בא הרוח וחודר בהעובדה ובהלימוד. עת רצון כזאת יש בה הארת פני עליון.

כה. כל מה שהעולם הולך ומשתלם, מתאחדים יותר חלקיו, ותכונת האורגניזם מתבלטת עליו יותר. ההתאחדות העליונה היא התאחדות שכל האדם ורצונו עם כל היקום, בכלליו ובפרטיו. ההתאחדות עם הענין האלהי עושה פעולה זו במילואה, ואין כל פלא שהצדיקים הדבקים בדי', רצונם הוא פועל בהויה, ותפילתם עושה פירות. וכן עתידה להיות כל האנושיות כולה, כמובן על ידי שתתגלה תחילה הסגולה הבכורית של ישראל, ותתפשט על כל, וימלא כבוד די' את כל הארץ, וישמח די' במעשיו.

כו. על הידיעות העליונות אין מקום לשאול מהיכן יודעים אותן. כשמוצאים בקרב הנשמה רוח עליון, ואוצר ידיעות מסודרות, מתאימות זו לזו, זהו היותר עליון שבבירורים. כל הידיעה הבאה מתוך מחקר, אינה כי אם אמצעי איך להגיע לידיעה עליונה זו, שהנשמה מפכה מקרב עומק עמקים שלה. האמצעי היותר מוכשר לבוא למידה עליונה זו, הוא דביקות בדי' בכל כח, והגיון רזי תורה.

כז. אורן של ישראל מראה, איך השאיפות שהן ממעל לכל העולם כולו, דוקא הן מחיות הן ומאשרות את העולם. לא רק בשביל הנצח הנצח נדרש, כי אם גם בשביל השעה. והשעה חשובה היא בשביל שהיא אחת

מגילויי הנצח, העולם חשוב הוא, מפני שהוא צורה אחת מהצורות שאין להן סוף, שאור ההויה האלהית מתגלה על ידן.

כח. כנסת ישראל היא הגילוי הרוחני העליון שבהויה האנושית. כשם שאין להתפלא על אשר במוח ובלב ישנם גילויי חיים כאלה, שדוגמתם אין אנו מוצאים בכל הגוייה כולה, כן אין להתפלא על גילויי החיים של הפליאות, הניסים, הנבואה, רוח הקודש במעלתו העליונה, התקוה הנצחית, הניצחון על כל מפגע, שהם מתגלים בישראל בצורה עליונה, המפליאה את כל לב הוגה וכל מוח חושב. כנסת ישראל היא גילוי זרוע ד' בעולם, יד ד' בהויה, בבנין הלאומים, ויש לה בודאי יחס גדול עם כל מה שהוא יותר נשגב ונערץ, קדוש ומרומם, במצוי כולו, בכל היקפו, הגשמי והרוחני. באופן אחר אי אפשר לחשוב.

כט. התשובה הנועדה לישראל, לרומם את קרנם בגאולה שלימה, תבוא על ידי השבת עוז רוח הקודש, שהיא הסגולה הנבואית בהתחלתה, המתפשטת על כל האומה כולה. ומתוך שרוח עליון זה מתאמץ להופיע, כל רוחות קטנים ממנו מתגרשים ונדחים. התוכן המיוחד לישראל בתור עם לבדד ישכון, לא יתברר על ידי מעשים חיצוניים, ולא על ידי דברים לימודיים, כי אם על ידי הרמת חייהם בסגולתם הפנימית. תוצאת הדבר תבוא על ידי רצון כביר פנימי, שיבררוהו גדולי הנשמה, המכירים את הליכות דופק החיים של כללות האומה כולה. והם הם בעלי הסוד העליונים, אשר יעלו את כל הירידות, בין שלהם, בין של כלל ישראל, בין של כל הנפלים אשר עמדו להיות משיחים ונפלו ונוקשו ונשברו, הנה נתפזרו ניצוציהם, ומבקשים תיקון חי וקיים, ביסוד דוד מלך ישראל, רוח אפינו משיח ד'. ורוחא דמשיחא הולך הוא באור תורה הפנימית, וכל מה שיתאמצו גדולי טהורי לב ללחום נגד שכחתה של תורה העליונה והעלמתה, יתעורר כח התחייה הלאומית יותר ויותר, ויסיר מעליו הבגדים הצואים שלו, וילבש בגדי קודש, ויוכר לכל ישראל ולכל העולם שפעמי דלים אלו עקבות גאולת עולם הם, לישראל ולעולם כולו, לכל אשר יחובר אל החיים, ולנשמות ישיני עפר, המצפים גם הם ליום גאולה, לאור חדש על ציון. הדברים היותר גדולים נעוצים הם בשכל כזה, שהוא באמת רצון, באין הפרש בנקודותיהם, וחיים ברצונו.

ל. לפעמים כשיש צורך בהעברה על דברי תורה, ואין בדור מי שיוכל להראות את הדרך, בא הענין על ידי התפרצות. ומכל מקום יותר טוב הוא לעולם שיבוא ענין כזה על ידי שגגה, ובזה מונח היסוד של מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין. רק כשהנבואה שרויה בישראל אפשר לתקן ענין כזה על ידי הוראת שעה, ואז נעשה בדרך היתר ומצוה בגלוי. ועל ידי סתימת אור הנבואה, נעשה תיקון זה על ידי פרצה, שמדאבת את הלב מצד עצמה, ומשמחת אותו מצד תכליתה.

לא. החכמה מוכרחת להיות האצילות השניה, דוקא יש מאין, והאין מוכרח להיות קודם לה. כי אין חכמה בציור כי אם בהגבלת יכולת, ובאה החכמה לסדר איך מנצחים את כל הגדרים והגבולים, כלומר המניעות. וכיון שמתנאי ההויה הוא שתהיה חכמה במציאות, צריך להיות רצון קדום, להגביל. ובתוך ההגבלה גופא כל אשר חפץ ד' עשה, והחכמה מתבלטת, אבל האין, שהוא רז ההגבלה, שבא לבסס את החכמה, ודאי גדול הוא במעלה מהחכמה עצמה, לאין חקר ולאין דוגמא וערך.

לב. לפעמים על ידי מה שמתאמצים להיות מדובק ברוחניות עליונה, מתרוממים כל כחות החיים הרוחניים למעלה, בעולם המחשבה העליונה, והגוף נעזב מן הנשמה, ועל ידי זה מידות הרעות שולטות בו.

ואחר כך, כשההסתכלות נגמרת, וכח החיים חוזר לרגילות שלו, מוצאת הנשמה את הגוף שבור בקלקולי תכונותיו. ומתחילה מלחמה פנימית גדולה ומסוכנת מאד. ובשביל כך צריכה היא התשובה וחפץ זיכוד המידות להיות קודמת להעלייה ההסתכלותית, ואז מכשירים איזה צד של מגע בין הגוף אל הנשמה גם בהתעלותה העליונה.

לג. צדיקים באמת צריכים להיות אנשים טבעיים, שכל תכונות הטבע של הגוף ושל הנפש יהיו אצלם בתכונה של חיים ובריאות. ואז הם יכולים בעילויים להעלות את העולם וכל יקומו עימם.

לד. ישנם צדיקים כאלה, שאינם צריכים לא ללמוד ולא להתפלל לפי מדרגתם כי אם לפרקים, כרב יהודה, ואסור להם לשבר את מידותיהם, אלא הם מניחים את רצונותיהם וכל נטייותיהם להתרחב ולהתפשט, וכל חפצם נעשה, ויגזרו אומר ויקם להם, וכל העולם כולו חי בכוחם וניזון בזכותם. והם הם הנשמות המצוינות, שאור הסגולי העליון מאיר בקרבן, וכל חמדת הקודש שמתנוצץ עליהם מבחוץ אינו אלא בבואה דבבואה מהאור הטוב הגנוז בתוכם פנימה.

לה. הקדושה העליונה היא קדושת הדומיה, קדושת ההויה, שהאדם מכיר אמ עצמו בטל בפנימיותו הפרטית, וחי חיים כלליים, חיי כל. מרגיש הוא חיי הדומם, הצומח והחי, חיי הכלל כולו, של כל מדבר, של כל איש מאישי האדם, חיי כל שכל, וכל מכיר, כל משיג וכל מרגיש, וההויה כולה מתעלה עימו למקורה, והמקור מתגלה תמיד עליה ועליו ברוב הדר, בהוד קדושה, באמת ובנחת. כל האושר, כל הטוב והיושר, כל העוז והתפארת, כל החיל והגבורה שופעים עליו. אורו של עולם הוא, יסודו ואומץ המשכת חיו, בזכותו ניזון העולם כולו, וכאין וכאפס הוא בעיניו. הוא אינו מתקדש, נבדל, ונפרש. חי הוא, וכל חיו קודש קדשים, חיי חיים הם. דופקי לבבו, מרוצת דמו, שאיפות נפשו, הסתכלותו ומבט עיניו, הכל חיי אמת, חיי גבורה אלהית שוטפים בהם ועל ידם. אם יפיל עצמו קדוש הדומיה לעבודה מצומצמת, לתפילה, לתורה, לצמצום מוסריות ודייקנות פרטיות, יסבול וידוכא, יחוש כי נשמה מליאה כל היקום לוחצים בצבתים, להסגירה במועקה מצומצמת של מידה, של התוית דרך מיוחד, בשעה שכל הדרכים יחד הינם לפניו פתוחים, כולם מלאים אור, כולם אוצרים חיים. החוצפא שבעקבא דמשיחא באה מתוך תשוקה פנימית לקדושת הדומיה העליונה, וסוף שתגיע לה, כי עתידין ישראל להיות עומדים לפניו ממחיצתן של מלאכי השרת, ואלו שואלין להם מה פעל אל, מה חידוש יש בישיבה של מעלה. בני החצפנים פורצי הדרכים והגדרים, עתידים להיות נביאים מהמדרגה היותר עליונה, ממדרגתו של משה רבינו ומזיהרא עילאה דאדם הראשון. עץ החיים כולו בכל עומק טובו יתגלה בהם ועל ידם. להביא אורה עליונה זו לעולם, צריכים עבודת צדיקים מלאי חסד עליון, המגלים בהגיון לבבם וחישת נשמתם את אוצר הטוב הגנוז בסגולת הסגולה של חיי ישראל, מעבר מזה, והמון קשור בקדושת אבות, במורשה קהילת יעקב, שואף לנקודת חיו בכל מאדו, מתפחד ומצטער על כל ההרס, מתמקמק מפריצת הגדרים, חוגר כחו לאשר ולקיים כל משפט כתוב באמונת אומן. קטיגוריא בין תלמידי חכמים, דרכים מדרכים שונים, סותרים זה את זה, מתגלים בחיים, ומירוץ האור עושה את שלו בחדרי הנשמה, נשמת הגוי, ברוב קדשה, ואורו של משיח הולך ומתגלה.

פועלת היא נפש החיה של האדם תמיד בכל כח הודה והדרה. היא חושבת, מציירת, משתוקקת ומדמה, רושמת רשימותיה בלא הרף על כל היש. אין להפריע מעשיה ברוב עמל, לא עמל גופני ולא עמל רוחני, אין להלאות עדינת עולם בעבודת פרך. להתרחב, להתעלס בעפיפות חייה הפנימיים, היא מצואה, ודרך זה

מוכרחת היא למצוא, ותמצא. כל קירות הברזל שיעכבו מהלכה, בזרוע עוזה תשברם.

הצדיקים העליונים, גיבורי אל, מתנשאת אהבת המשפחה הטבעית שלהם עד שהיא מתפשטת על כלל ישראל, האומה, כנסת ישראל. ומאורה מתמלאים הם אהבה בהירה לכל היצור כולו, ההולכת ומתאחדת עם האהבה המליאה תענוגי קודש וטוהר, ברום החביון האלהי, מקור חיי כל.

הנשמה הישראלית צריכה היא להתרחב, להתלהב ולהתגבר. והננו צריכים להסיר ממנה כל מכשולי דרכים, שאינם נותנים לה ללכת את מהלכה, ועוד לעזור לה שהתכנים הרוחניים יהיו מצויים לה, והמזגים כולם יהיו עוזרים לפריחתה. וזהו סוד התורה המעשית, וכל ארחות חיי האמונה והקדושה.

המחשבה על דבר חופש הדיעות אי אפשר לה להיות נקלטת בתור מחשבה מוסרית כי אם בעת שהאדם הוא עסוק בהגיון הדיעות ובירורן, שאז החופש דרוש לו. אבל בכל הזמנים שהאדם חי חיים של רגש, וקל וחומר חיים של דמיון, או שאר חישות חומריות, הוא מוכרח להיות אסור באיזה חוג של דיעות קדומות, הכל אחד אם הן דיעותיו שקדמו, או דיעות מקובלות. וממילא מובן, שכל חופש של דיעות בחיים ההמוניים התדיריים הוא ענין שאין לו כל מובן, ואין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה. והעוסק בתלמוד תורה אין לו להתיירא מכל מכשול, כי דבר ד' הוא נר לרגלו ואור לנתיבתו, וכל העוסק בתלמוד תורה הרי זה מתעלה, שנאמר וממתנה נחליאל ומנחליאל במות. ישנם דברים חביבים מאד, שאי אפשר להם להתגלות כי אם בתואר של חסרונות. והננו מכבדים את החסרונות ההם, שהם מורים על הסיבה הטובה שגורמתם.

מה שהוא למעלה מן הדעת, אין חופש הדיעות נופל עליו. והגיון האמונה העליון, הוא הגילוי האלהי שבנשמה שלמעלה מכל דעת, שעל כן אין הפראזה של חופש הדיעות הולמת אותו. אין חופש מן החיים כי אם במוות, וצדיק באמונתו יחיה.

מי שאור האמונה מתגלה עליו בטהרתו, הוא אוהב את כל הבריות כולם בלא שום שיוור כלל, וכל מעייניו הם בעלייתם ותיקונם. והדרכים של תיקונם נעשים מלאים מוסר ויושר לפי רוב הופעת האמונה שבלבו. האינסטינקט הוא יותר מהיר ויותר מדויק מההכרה השכלית של האדם. ומעלת האדם היא, שיעלה את כל הכרותיו למרומי הצד העליון שבאינסטינקט, שמשם לקוחה היא הדייקנות והמהירות שלו. ביחש להנשגב העליון, בעלי אמונה אלהית באמת הם בעלי האינסטינקט היותר אמיץ, וכל בעלי התרבות עתידים לשוב אליהם. מצד המגמות הבינוניות, כמו שאיפת המוסר, הדעת, הבנין הלאומי וכבודו, וכיוצא בהן, התרבותיים הינם בעלי האינסטינקט היותר חזק. כל בעל אינסטינקט חזק רפוי הוא בדברים שהם צריכים חשבון ושיקול דעת. ועל כן צריכים הם פלגותיה של האומה להיות מאוגדים יחד, כדי שיקבלו זה מזה הארת הדעת, ואומץ האינסטינקט, לפי ערכם של פרטי הדברים שהמניות הללו חלוקות אצלם.

החינוך הפשוט מתחיל משבא הילד לכלל איזו הכרה, והחינוך המדעי מתחיל משיצא לאויר העולם, והאמוני מההתחלה היצרית, והתקדשתם והייתם קדושים.

קדושת הכהונה היא האינסטינקט העמוק של האמונה והאהבה האלהית, שהיראה העליונה מקושרת

עימה בהדר גאונה, והאינסטינקט הזה ספוג הוא במשפחת הכהונה מכל האומה כולה. וכל המוסר והלימוד איננו בא כי אם לגלות כמה דאפשר מעומק החיים שבחוש פנימי זה, אבל תנאי ההכשר להקריב לחם ד', וכל קדושת מצוות הכהונה, לא למה שמתגלה על ידי המוסר והתלמוד הוא תלוי, אלא במה שהוא גנוז בטבע הנפש משורש היצירה, שהיא התכונה האינסטינקטיבית ליחסי הקדושה ושרשיה העליונים.

כל המהלך בדרכי קודש, ועוסק בתורה וחכמה לשמה, מתעלה המהות הפנימית שלו, שבעומק טבע הרוחני שבנשמתו, וקדושת כהונה מתנוצצת בו, לכל אחד לפי ערכו. ומזה באה קבלת התפילה ופעולתה, וגודל פעולת הדיבור, ורישום הרעיון, ומבט העין. חלש דעתיה והוי כך וכך, יהיב ביה עיניה והוי כך וכך. בכהונה, במקורה, הסגולה הזאת היא משמשת רק לטובה, לברכה, לרצון, לאור חיים וחסד. בהיעתקה בנוגה על הנשמות הישראליות, כבר משמשת היא לשני הצדדים. ומכל מקום הטייתה היא כלפי חסד, מפני שבקודש יסודה.

ישנן שתי שאיפות אציליות: בירור בירורים, והעלאת עולמות. הראשונה היא מידת כל אדם, ועבודת הצדיקים של הדורות קשורה ברעיון יסודי זה. והשנייה היא מידת יחירי עולם, ואבות עולם, שאור רוח אפינו משיח ד' זורח בהם. מחשבתם קשורה ביסוד עבודתה. עבודת השבת, שהיא מדושנת עונג, היא למעלה מעבודה הראשונה, ואור עולם זורח על ישראל מקדושת העלאת העולמים. מבררי הבירורים. אף על פי שגם בהם ישנן מדרגות. אבל כללות כולם הוא התוכן של טוהר הכוונה התכליתית של כל פעולה. והדברים מקיפים שאיפה פנימית ומחשבה. דיבור ומעשה, בין בעניני מצוה ומוסר, בין בעניני רשות וטבע. אבל מעלי העולמים עומדים למעלה מהמגמה והתכלית. התכלית נעוצה אצלם בכל תנועה גשמית ורוחנית. לפעמים צדיק אחד מורכב משני הכחות, ומשמש שתי רשויות: לפעמים הוא מברר בירורים, ולפעמים אחרות מעלה עולמות. מצד העלאת העולמות תוכל לבוא מדרגה עליונה כזאת. שאין שום רע יכול לפגוע כלל, ומעין עולם הבא, ועולם הבא עצמו, מתגלה עליו, עד שאפילו תותי כרעיה גם כן מאיר, אין עוד מלבדו, והיא מידת רבי חנינא.

עבודת מעלי העולמים היא עבודת משיח, להבאת גאולה לכל. אם היה דבר אחד בכל המציאות יוצא מכלל שאיפת טובם, כבר היו יורדים לכלל מבררי בירורים. דוקא כשחושקים להאיר את נועם הטוב בכל ממש, ולהשביע צחצחות במקור הכל, וסוללים דרכים שזורמים בהם תמיד חיי כל, עבודת עליית העולמים הולכת ומתגברת, כשלהבת העולה מאליה, בלא עמל רוח ונפש, כי אם במנוחה ועונג. יש עומק רע כזה, שאינו עולה על ידי שום בירור שבעולם, כי אם על ידי העלאת העולמות בכלל. וטוב עליון נופל לפעמים בעמקי תהום כאלה, כדי שיהיה ההכרח דוחק להעלות את העולמות, כי אפילו ניצוץ אחד מהטוב האלהי מכריע את כל העולמות כולם לבוא לידי עלייה. בשביל שנשמתו של משיח היתה מושרשת בקליפת עמון ומואב, הניגוד לאור אלהים שבעממיות וגזעיות. והשורשהרגשי והפסיבי ביחודהזה, שייך הוא דוקא בענף הנקבי שבקליפה זו, שהוא היותר עז וקשה מהצד הזכרי שבה, נמתק משום כך הענף כולו ויצא מזוהמתו. ונמצא שדוד עצמו, שעל ידו נתעוררה עוד פעם השאלה של עמוני ולא עמונית, הוא בכח נשמתו. שאורו של משיח התגלה בה כבר בכל צביונו בפנימיותו, גרם להוראה זו של היתר, שיצאה מדרשת עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. וזה בא כבר בתכונה של העלאה, כלומר לא רק הניצוץ הפרטי עולה, אלא שבכחו כל העולם עולה, והכל מתמתק. וישי, שהוא מאותם שמתו מעטיו של נחש, היה מהעוסקים בהעלאת העולמות, שאינם צריכים שום מגמה חוץ מעצם נטייתיהם, וכלום נתכוין ישי אבי להעמידני, אמר דוד, ונקרא נחש, שאינו מכוון כי אם לנטיית הנשיכה לבד. ובציור הנפש הפנימי ישנם צדיקים, שאם

יותן להם חופש גמור, מתדמה בדעתם שהיו משמידים את הכל, את כל החי ואת היקום כולו. כדי שיחודש הכל בצורה יותר מעולה, ובכל מקום שנתן עיניו מיד נשרף, מפני שהם אינם יכולים להסתגל לשפלותה של הבריאה המוגבלת, וכל זה הוא מפני עומק הגבורה של שלהבת הקדושה שבהם, שאינם סובלים כל דבר חוץ מהשלימות המוחלטת האלהית. ומאש קודש זה יצא כל חוס הזריזות של חסד, משפט וצדקה, ומתגלה באור הנשמה החוש העליון של מורח ודאין. והיכה ארץ בשבט פיו, וברוח שפתיו ימית רשע, והיה צדק אזור מתניו, והאמונה אזור חלציו, וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי ירבץ, כשיופיע משיח, נחש דקדושה.

להרמב"ם נצחיות התורה נעוצה במעמד העולם בעת מתן תורה, אין דבר זו מן התורה אף על פי שעניני העולם משתנים. נבואת משה רבינו אינה מהטבע הרוחני של ההויה, כמו שהיא שאר נבואה, שהעלמתה מן הראוי לה היא פליאה, והופעתה היא טבעית, אבל נבואתו של אדון הנביאים נס היא, כבריאת העולם יש מאין. וכמו שהמומנט של חידוש ההויה הוא עובר בכל הזמנים השוטפים ובאים, ויסוד פרוצס זה לא יקבל שינוי, כן לא תקבל שינוי התורה. הקרבנות היו אז צריכים כדי לעקור עבודה זרה, ועבודה זרה הולכת ונעקרת, ואף כשתיעקר כולה, יסוד קיום עקירתה יישאר, העבודה שהיא עקרתה, על פי עצה עליונה של הופעה אלהית עליונה, היא תקום. לא חרד הרמב"ם, בשביל נימוק זה, ליתן למצוות טעמים שערכם אפשר להיות עובר, ולפעמים גם כן כבר עבר, מפני שהנצח התורי, במאורע של מתן תורה בעצמו הוא תלוי, ומה שהיה אזמחויב, חוק הוא ולא יעבור. אמנם עיקר הכל תלוי לדבריו בהכרת אלהיותה של התורה, והיה אפשר לשנות איזה דבר אם רואים שהזמן מרשה או מכריח, אבל הדבר יביא לחשוב שהתורה אינה אלהית, וזה עוקר יסוד הכל. על כן הכל קיים לעד, והשינוי הוא אפשרי רק על פי תנאים מיוחדים, הוראת שעה שבאה מנביא או בית דין וכיוצא בזה. אלה התנאים ערבים הם שלא יצויר על ידי ביטול חלקי ושינוי פרטי שאין התורה אלהית, ותשפיע תמיד באור חייה על האומה והעולם.

תורה שבכתב אנו מקבלים על ידי הציור היותר עליון ויותר מקיף שבנשמתנו. אנו מרגישים מקרבה את הבהקת תפארת האורה החיה הכללית של כל היקום. דואים אנו על ידה למעלה מכל היגיון ושכל, חשים אנו רוח אלהים עליון מרחפת עלינו. נוגעת ואינה נוגעת, טסה על פני חיינו ממעל להם. ומזרחת אותם באורה. האור מבהיק, נוצץ וחודר בכל, תחת כל השמים ישרהו. לא רוח האומה חוללה אור גדול זה, רוח אלהים יוצר כל יצרה. תורת חיים זאת יסוד יצירת כל העולמים כולם.

בתורה שבעל פה אנו יורדים כבר אל החיים. אנו חשים שהננו מקבלים את האורה העליונה בצינור השני שבנשמה, בצינור המתקרב לחיי המעשה. אנו חשים שרוח האומה, הקשורה כשלהבת בגחלת באור תורת אמת, היא גרמה באופיה המיוחד שתורה שבעל פה תהיה נוצרת בצורתה המיוחדת. ודאי כלולה היא תורת האדם הזאת בתורת ד', תורת ד' היא גם היא. העין הפקוחה של צופה באספקלריה המאירה, הנאמן בכל בית ד', לא אפשר שמעינו תהיה נעלמת שפעת חיים זאת לכל פיתוחיה. גם מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני. ושני אורים הללו עושים עולם שלם, ששמים וארץ ישקו בתוכו. בילדותי הייתי מרגיש סירחון של בית הכיסא מבתי התפלות של הגויים, אף על פי שהיו לכאורה נקיים מאד, ועמדו בתוך גן של עצים נטועים. קיום התורה צריך לבוא מתגבורת הכח הרוחני שבעומק קדושת הנשמה, ששוטף את שטף החיים שלו על תנועות האדם היחידי והציבור כולו, כשטף פתאומי, בלא הדרגה איטית וחיבור חלקים של צו לצו וקו לקו. באופן זה, הדבר הרחוק יש לו יניקת חיים על פי מידתו כמו הדבר הקרוב, ויסודי התורה ביחד עם הפרטים, הסייגים והתיקונים, המנהגים וההדרכות הישירות, האמונות הטובות

כולן וכל סעיפיהן, פועמים פעמות חייהם כאחד כולם. מה שאין הדבר נוהג בקטנות האמונה, הבאה מתוך צמצום הגיוני מדולדל, שצריך השכל לעמול עד שימצא לו יחש בין העיקר המתקבל אל הלב, לפי השגתו, אל הסתעפות הרחוקה של התהלוכות הפרטיות, ותמיד הוא נכשל ונחשל בדרכי החיים, ולא יוכל השכל המוגבל וכל חשבונותיו להאיר את דרכו, ולשאוב על ידי כלי שבור זה ממעין הזורם והחי של אור ד' בעולמו ובתורתו לא יעצור כח. ועל כן הולכת היא אורה של תשובה ומפנה דרך לעם, וקוראה בכח לשוב אל ד', לשמוע בקולו, ללכת בדרכיו ולדבקה בו. רק בכח איתן זה יחיה העם ויקום, והשכל הרגיל וכל כשרונו יהיה שמש הגון, לעזור עזר מעט את רוח החיים הפועם במלוא הנשמה, בשביל הסגנון והתיאור של איזה סדרים פרטיים, אבל יסוד הכל, מבוע החיים, הרי הוא רוח אלהים שבלב, החי בתוכיותה של הנשמה, המלא עוז ותעצומות, אשר לא יתן דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהילה בארץ.

רואים אנו את ההויה ברוחניותה, את החיים הפנימיים איך הם פועלים, איך הם הולכים ומתהווים, את הנשמה המתגלה בחי ובמדבר איך היא עומדת בעילומה, איך נשמת הבנים כלולים ומכונסים באבות בעודם גם הם בקטנותם, איך הנשמות העתידות עומדות בצביון, והעתיד בכללו, בשלל צבעיו הנהדרים, כמו חי ניצב לעינינו. ואין חיזיון זה מקסם כזב, אלא צפיית אמת. אין עבר הווה ועתיד מחולקים באמיתת היש. מה שהיה הוא שיהיה, ומה שנעשה הוא שיעשה, ומה שנעשה מכבר ומה שיעשה לעתיד הולך הוא ונעשה בהווה, תמיד ותכוף. והכל חי, והכל שלם, הכל רענן והכל מזהיר, כשהכל מוכר בחטיבה אחת, כשהאורה מזהרת ומפלשת את אורה, לידע ולהודיע איך ממקור הכל חי הכל.

יניקת תורה שבעל פה היא בגניזו מן השמים, ובגילוי מהארץ. וצריכה ארץ ישראל להיות בנויה, וכל ישראל יושבים עליה, מסודרים בכל סדריהם, מקדש ומלכות, כהונה ונבואה, שופטים ושוטרים וכל תכסיסיהם, אז חיה היא תורה שבעל פה בכל זיו תפארתה, פורחת ומעלה ניצה, ומתחברת לתורה שבכתב בכל שיעור קומתה. בגלות נפרדו התאומים, נתעלתה תורה שבכתב למרומי קדשה, וירדה תורה שבעל פה בעומק תחתית, ומכל מקום היא מקבלת יניקה חשאית מאור תורה שבכתב, מספיח העבר, המספיק להעמידה בחיים מצומצמים. והיא יורדת ונופלת בכל יום ויום, עד אשר מהרה יפוח היום, ואור חיים יבוא מאוצר גאולת עולמים. וישראל יעשה חיל, יינטע על ארצו, וישגשג בכל הדר סדריו. אז תחל תורה שבעל פה לצמוח מעומק שרשיה, תעלה מעלה מעלה, ואור תורה שבכתב יזרח עליה קרני אורה מחדש, חדשים לבקרים, והדודים יתאחדו בנוה אפריונם. ואור נשמת אל חי העולמים, המתגלה בתחיית ישראל וברום קרנו, יאיר באור שבעת הימים על אור החמה ואור הלבנה גם יחד, והיה אורם ישר, חודר ומושך מזה לזו, ועונה את הארץ ואת העם בכל יפעת חיים. והיה אור הלבנה כאור החמה, ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים, ביום חבוש ה' את שבר עמו ומחץ מכתו ירפא.

זיו אור אלהים הממלא את העולמים כולם, מחיה ומרוה אותם מדשן נועם עליון של מקור החיים, הרי הוא נותן חיל בנשמות, במלאכים, ובכל יצור, לחוש את פנימיות תחושת החיים. ונטפי עדנים הולכים ומטפטפים, ומשפרים את החיים כולם. והמציאות כולה יש לה בשביל כך אותו האור והזוהר, המבהיק עליו מאוצר הטוב של מקור חי העולמים. הזיו החי בעצמו מופיע הוא בהודו על כל, ועיני כל פונים אליו, ומושבעים רצון מיד אל עליון זאת הפתוחה. היצורים העליונים והתחתונים שביצירה, ברואי מעלה ומטה, מתענגים, ושלות עולמים רעננה הולכת ומפעמת בנחת רוח בקרבם, מביטים הם אל מקורם וינהרו. אבל לפתע פתאום מתגברת התשוקה הנלהבה בחיי הזיו האלהי עצמו, להתעלות באהבת עדי עד למקור זיום, לאור חייהם. שפעת ההכרה והחיים מתעלים בתוך הזיו ממעל לכל ערך עולם ויצור, הערך התחתיתי של

הזיו המחיה הולך ומתעלם, כל רישומי שפעת עדני עולמי עולמים הולכים ומיטשטשים, החיים נבלעים במקורם. והיצירה כולה לאה וצמאה, אין פתח לשערי אורה, אין צינור לזרמת חיי קודש וטוהר, אין דרך ללשד טללי אורות. וגיבורי כח, נשמות עליונות, צדיקי עולם, כאריות שואגים בצמאון נפשם, ומלאכי שלום כהמות גלים יהמיון, בשקיקה גדולה להתגלות אור אלהי עולם ונעמו, וכל העולמים כולם, ציחי צמא. שואגים הבו אור, בעטוף נפשם. ומקור היצירה. ממקורו העליון, ביסוד מקור החיים מופיע. להשביע ברוב צחצחות, ממקור האהבה העליונה. בשפעת חיים חדשים. וברוב טוב ועושר. שב זיו החיים, שכונת אל, להיות חוזרת ושורה על כל יצורים. והחיים שבים ברוב פאר והוד למהלכם. בתוספת מרובה מרוב עונג דישון אהבת עולמים. שהופעה מקרבת אלהים עליון, בעומק זיו חי העולמים. ייודע בעולם על ידי ישראל. איך האדם ברוחניו העליונה הוא כח הפועל היותר גדול בההויה כולה, ורק אז ימצא רוח האדם את הדבר הגדול שהוא שוקק אליו תמיד לחוש אותו ולדעתו, שאין כל מיני תרבויותיו מספיקים לו לריווי צמאונו הגדול. יחד עם ידיעה זו באה ידיעה שניה, על דבר השפעתן האצילית של הנפשות זו על זו, והשפעת רעיון ורצון גדול, כשהוא מתגלה יפה באיש אחד או באנשים רבים, להאיר את מחשכי העולם כולו, לא רק כפי המידה שהמחשבה הגדולה מתפשטת בידיעה והכרה, אלא יותר ויותר מזה, בסגולתה העצמית שבסוד עצם הוייתה.

כל האידיאליות המוסרית מוכרחת להיגלות בהנהגה האלהית, והאחד מאלו הגילויים הוא יסוד החסד הפשוט האידיאלי, שאין מקום לו גם להכרת טובה. ועל פי זה היתה הכפירה אחת מיסודות הגילוי האידיאלי באלהות, ותוצאותיה החירוף והגידוף הם המדרגה היותר עליונה שבגילוי זה, שהיא התמצית הגנוזה בפעור, שבשביל כך קבורתו של משה היא ממולו. ושביה בצדקה, ומעולה שבצדקות היא נותנה ואינו יודע למי נותנה, נוטלה ואינו יודע ממי נוטלה. ודרך רשעים אבודה היא מלפניו כביכול, ולא הביט אוון ביעקב, היא כמו אינו יודע למי נותנו, והני דמקילין כשהן אוכלין ושותין, דין הוא אגר טב, ומתכונות העליונות שבשאיפת הצדקה. אלא שאין הדבר אפשר להישאר כך, מפני שההכרה האידיאלית האלהית, ועושר האמת, הוא הטוב העליון בעצמו, על כן די רק בשערה דקיקה מקליפה חשוכה זו, שמתגלה בעקבתא דמשיחא, והיא תשלם את כלילות הישועה הישראלית והעולמית.

כשם שהצדיקים העליונים אין שייך אצלם דברי רשות ולא דברים בטלים, ומדת הקדושה היא למעלה מכל מגמה, שאין צורך לומר שאוכל כדי שיוכל ללמוד ולהתפלל ולעסוק במצוות וכיוצא בזה, שזו היא מידה בינונית, אלא שעצם האכילה, והוא הדין הדיבור, וכל התנועות ורגשות החיים, קודש ואור הם מלאים, קל וחומר שכל החכמות שבעולם, הפנימיות והחיצוניות, הטהורות והטמאות, הן לגבי ידיהו כולן מכוונות כוונה עצמית, וכל מה שנכנס בחוג ידיעתם הרי הוא מתעלה בעילויים. אמנם במעשה לא יגיע שום אדם לידי מידה זו, שהתורה גדרה גדרות עולמים לכל, אבל מה שנוגע למחשבהשם אין תחומין למעלה מעשרה, ואין שטן ואין פגע רע, ואף מלאך המות מסר לו דבר.

בעקבתא דמשיחא, כל המתחבר בנטיית לבבו לתשועת ישראל הוא בעל נשמה של צדיק עליון, שאי אפשר למודדו במידה בינונית. תלמידי חכמים משתלמים על ידי עמי הארץ. כי אף על פי שאור התורה הוא חיי כל, מכל מקום הלא היא גם כן סמא דמותא למשמאילים בה, והיא מגרעת את כחם הרבה יותר מאילו היו חסרי תורה. והטבע הפשוט פעל עליהם בארחות חייהם. וכאשר בכל אדם יש שמץ של כיעור, נגד זאת השמצה המועטת באמת מזיקה לו התורה, אלא שההפסד יוצא בכפלים אין קץ נגד השכר. והרפואה הניגודית לסמא דמותא המעורב, באה על ידי ההתחברות הכללית שיש לתלמידי חכמים עם עמי הארץ

מכללות האומה, שעל ידי זה משפיעים הם האחרונים את היושר הטבעי, שלא ניטשטש כלל על ידי שום התחכמות שבעולם, וחוזרת גם הנקודה הקטנה של סמא דמותא להיות חוזרת לסמא דחיי. ומחיה גם כן על ידי זה את הכלל כולו. וגם את עמי הארץ שבו.

הסיגים שבהבנת האלהות, היראה, האמונה, וכל התלוי בהן, כל זמן שאין האומה צריכה לתקן את דרכי חייה המעשיים בכללותה, אין ההיזק שלהם ניכר, אבל כיון שהגיע הזמן שהתחייה הלאומית מוכרחת לבוא, וצמיחת קרן ישועה בפועל מוכרחת להיגלות. מיד הסיגים מעכבים, ואי אפשר לאומה שתתאגד ותשיג בעומק חייה את סוד גבורתה וציורי סידוריה, כי אם על פי דיעות מזוככות ומעשים היוצאים מטהרתה של דעת ד' אמת בבהירות היותר עליונה. וזאת היא הסיבה שכח שלילי גדול מתערור בעקבא דמשיחא בחוצפא סגיא, ושלילה זאת תבער את כל מה שהוא חלוש ומכוער בהמושגים האלהיים והתלוי בהם בכללות האומה. ואף על פי שנורא הדבר לראות, שכמה עניני אמת, מידות טובות ומצוות וחוקים, הולכים ונשטפים ונעקרים לכאורה על ידי זרם השלילה, מכל מקום סוף סוף שהכל יצמח בטהרה וגבורה, בקדושה עליונה, מהגרעין האיתן הטהור והמרומם, שכל שלילה לא תגיע אליו, ואורו יזרח בתור אור חדש על ציון, בגדולה מופלאה, למעלה מכל ציור שכחות דלים של נפשות עייפות, עייפות חמרית ורוחנית של גלות ארוכה ודלולה, יכולים לצייר.

כשמתחיל אור רוח הקודש להופיע אפילו רק בדמיון, שומעים את הד קול של כל התורה וכל המוסר כולו, וחשים את העדינות של כל היופי, וכל הבהירות והוודאות של החכמה כולה. בצורה כללית, גלומה, שאחר כך הולך החיזיון ומתפשט באותיות ותיבות, משפטים וכללים, לימודים והגיונים, לפי רוב הכשרון ולפי רוב המעשה ועמלה של תורה. התוכן המחלק את הנגלה מהנסתר בתורה, ובכל החכמה בכלל, הוא מפני התכונות המחולקות של בעלי ההכרות. האיש שהוא מוכן לנגלות, איננו צריך להשלמת אישיותו לכל חיזיון מיסטי. עדינות נפשו ומוסריותו משתלמות על פי אותן הקליטות של הרוחניות שהן נקלטות מכל הכרה גלויה. ואם בישראל ובן תורה אנו עסוקים. נשמתו הישראלית משתלמת יפה, בחוש פנימי, על ידי ההצטברות של ידיעות מעשיות שמצטברות בקרבה, והיא עושה לה מהן תוכן רוחני עשיר. וביסוד הדבר מוכרחים אנו לומר, שיש איזו עשירות מיסטית טבעית אצל בעלי הנגלה, שהיא גורמת להם שאינם צריכים לעיבוד של תכנים רוחניים אציליים, מפני שכבר יש בתוכיותם ענין המספיק מסוגו של רעיון נאצל. השובע הזה מביא להם פעמים בחילה בכל הענינים הנסתרים, ולהפך הם מוצאים בעצמם מחסור גדול לידיעות פרטיות מעשיות, ודרכי חייהם נעשים ממולאים מכשולים כפי חסרון ידיעתם, וזהו הדבר הדוחף אותם להיות מרבים בהוויות ודקדוקי עשייה. בעלי הנסתר הם להפך מזה. הם מוצאים בעצמם סיפוק ביחס להגלוי, הדרך המעשית כמו ישרה לפנייהם, הספקות נפתרים אצלם בלא ליאות, בעת המאורע, והתוכן הצנוע, הרוח המסתורי, הוא אצלם מלא תביעות על שכלולו. הם מרגישים מין רעבון נורא וצימאון אדיר לציורים כמוסים ונעלמים, והשאלות רמות הערך, העולות ברום התעלומה, אינן נותנות להם מנוחה, כי אם שיתעסקו תמיד בפתרון, ולפחות בפרטיהן וארחות ציורן. חיזיון בלתי מצוי הוא לראות אדם שהדרישה של הנגלה והנסתר יחד תהיה בו במילואה, תמיד יש איזה ניגוד מזה לזה. רק אם האדם נמשך אחר הסביבה, ורואה את הטוב והיקר שסיגלו להם שני הצדדים בעבודתם, באה אליו כמו קנאת סופרים אבירה, וחפץ הוא להיות משביע עצמו בשתי המידות, ועל פי רוב פוגש הוא מעצורים על דרכו, ומכל מקום מתאמץ הוא להתגבר עליהם. האנשים הללו הינם תמיד עמוסים במשא גדול של דעת מכאבת, ומכל מקום הם מביאים הרבה טובה לעולם. שסוף כל סוף מהווים הם בפרי רוחם עולם חדש, שהשמים והארץ נושקים זה לזה. ואחר שהם מוציאים חיזיון מורכב זה מן הכח אל הפועל, אחרים כבר

יכולים לקבל מן המוכן, ומתהווה כמו יצירה נפשית קבועה במשך הדורות, לתפוס את המקצועות החלוקים וההפכיים הללו יחדיו. ואז באמת מתגלה כח יצירה כפול, וחכמות בחוץ תרונה, בכפלים לתושיה, בתעלומות חכמה, כתוב חזון ובאר על הלוחות.

אין רחוק הוא הרעיון, שכל המתייחס לאדם בכל אופן שהוא, ממאכליו ומשקיו. מכליו ותנועותיו, ומכל רכושו, הכל יש לו יחס עצמי למהותו האמיתית. העתיד, ההווה והעבר אינם מחולקים בזה. בכל דבר יש גילוי יש, וכל יש חי הוא באיזה אופן, ויש בו איזה צד הכרה. הננו מוקפים מחיים מכל עברים, ברוממותנו הכל מתרומם, ובשפלותנו הכל נשפל. כשהיש העצמי שלנו מתעלה, מתעלים כל גילויי החיים שלנו בכל מקום שהם, וכל מה שההתרוממות היא יותר מקורית, היא יותר מתרחבת על יחשים יותר רחוקים. וההתרוממות אל האלהות, לפי מדרגות גילוייה, היא מרוממת את כל מה שמתייחס לנו במובן היותר רחב.

אין היזק לסלק את הרצון מהאלהים, מפני שהוא תואר מוגבל. אבל ההכרח הוא בודאי יותר מוגבל. ועל כל פנים לא פחות מהרצון, אם כן תחת רצון והכרח מוכרח להימצא תואר יותר עליון משניהם, שאין לנו בו שום ציור כלל באיזה אופן לסמנו. כמו כן אין היזק לסלק הכוונה ממנו, אבל המקרה הוא בודאי מסולק, שהוא יותר שפל ורפוי במהותו מהכוונה, וממילא מוצאים אנו ענין נעלה משני המושגים של מקרה ושל כוונה ביחד, שהוא הגורם את הפעולה ההויית, שהיא בהכרח מופעת מהאלהים.

עג. חכמת המוסר דיברה על דבר זיכוך המידות. אבל אנו צריכים לדבר גם כן יחד עם זיכוכן על דבר הגברתן והבלטתן צורתן, ולהמציא בזה לימודים תיאוריים ומעשיים.

עד. אצילות הרוח באה בזמן שאין אפשרות ללימוד שימלא המקום של הדרכת הציבור הדרושה. ועל ידי אצילות הרוח נתמלאו הזקנים במדבר רוח דיעה ישרה, חודרת וקדושה, שהוכנו על ידי זה להיות מנהיגים ומנהלים, מה שבסדר הרגיל בא תוכן כזה על ידי לימוד מרובה. והאצילות הזאת, שהיא כמו מלאכותית, מפני שבאה מכחו של משה ולא מכח עצמם, מכל מקום היא אחר הוייתה יותר טבעית בעומק החיקוי שלה ביסוד הנפש מכל לימוד ושינון שבעולם.

עה. עיקר ידיעתנו באלהות הוא: אחד, בורא, מצווה. וכל אוצר הרוחניות בא רק ליתן פתרונים ותיאורים מפורשים איך להבין את הידיעה הזאת ולבררה, ולהרימה בצורה היותר אידיאלית, אצילית, מושכלת, מעשית, פשוטה ונשגבה ביחד.

עו. אני אוהב את הכל. איני יכול שלא לאהוב את כל הבריות, את כל העמים. רוצה אני בכל מעמקי לב בתפארת הכל, בתקנת הכל. אהבתי לישראל היא יותר נלהבה. יותר עמוקה, אבל החפץ הפנימי מתפשט הוא בעזוז אהבתו על הכל ממש. אין לי כל צורך לכופף את רגש אהבה זה, הוא נובע ישר מעומק הקודש של החכמה של הנשמה האלהית.

עז. לא מקרה הוא, כי אם עצמות טבע נפשי, מה שאני מרגיש עונג ונחת רוח בעסק הנסתרות האלהיות בהרחבה וחופש. זאת היא עיקר מטרת. כל התפקידים של יתר הכשרונות, המעשיים והשכליים, אינם כי אם טפלים למהותי. אני צריך למצוא את אושרי בקרבי פנימה, לא בהסכמת הבריות, ולא בשום קריירה

איזו שתהיה. כל מה שאכיר יותר את עצמיותי, וכל מה שיותר אתיר לעצמי להיות מקורי ולעמוד על רגלי עצמי, בהכרה פנימית, הממוזגת מדיעה, הכרה, הרגשה ושירה, יותר יאיר לי אור ד', ויותר יפותחו כחותי להיות לברכה לי ולעולם.

עת. הזיכוכים שאני מזכך את עצמי, את מחשבותי, רעיונותי, מידותי והרגשותי. הם יהיו זיכוכים כוללים לכל העולם כולו. חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם.

עט מקור יצרא דעבודה זרה בקדושה הוא הצימאון לחידוש ידיעה בפליאות חכמה של התגלות אלהות, שבכל עת ובכל רגע היא התגלות חדשה ממש. ומתוך סילוק אור הדעת מתהפך צימאון זה לבחירת אלהים חדשים, מה שלא ידומה כלל בחידושו להחידוש האלהי האמיתי. ומניעת שפעת אור חידוש פנימי זה תלוי בהעלמת יצרא דעבודה זרה, שישוב לפני גילוי אור חדש דמשיח ויתהפך לקדושה כראוי, בשובו כגוריא דנורא לבית קדשי קדשים. להתאחד בקדושה וטהרה העליונה. חדשים לבקרים רבה אמונתך.

פ. כמו בהשפעת הדורות של האישיות, אנו מוצאים לפעמים דמיון אופיי מסתתר, ואחר כך חוזר ומתגלה, מדור קדום רחוק לדור מאוחר, כן ישנם דורות שההשפעה הכללית שלהם מדלגת למפרע על דורות שקדמו כסדר, ומושפעים הם מדורות קדומים מאד. בהחיצוניות טבע דור כזה להיות מהופך מסגנון הדורות שמקבל ממנו את יניקותו, אבל בפנימיותו כולו הוא ספוג מההשפעה הקדומה. בעולם הצמחים יש רמז לזה בהברכה, מאן דאכיל מחבריה בהית לאסתכולי ביה. לא הרעיון של אי אפשרות להמציא יש מאין המוחלט גורם הוא להדעת של האצילות, על פי השיטה המפרשת אותה שהכל הווה, היה, ומתהווה, מרוח אלהים חיים, והישות האמיתית לגבי העולם היא גם כן האלהות באמונה העליונה. כי אם כיון שיש אפשרות בלא שום מניעה לצייר את המציאות באופן זה, אין אנו נזקקים עוד לאפנים אחרים, ופשיטא שראוי לחשוב שהאופן המוכן כבר תעשה האלהות על ידו את הכל, ואין צורך בשום דבר מבלעדיו. על כן אין רוח חכמים הללו נוחה מהויית יש מאין גמור כפשוטו. אמנם גודל הפלא, ועומק הדביקות, וההשפעה המוסרית העליונה, שיש בכל הפלאות שהשטחיות קוראה אותם יש מאין ישנם כהנה וכהנה בשיטת האצילות לפי שיטה זו. המגדלת את הבינה של אין עוד מלבדו בחשיבותו היותר עליונה. וחוש האמונה בעומק גדולת קדשו, הולך הוא ונוטה לצד נעימת חיזיון פלאי זה, כי טוב לחסות בד' מבטוח באדם, אפילו כשיהיה אדם קדמון, האין קודם היותו אינו חסוי בד', ומתחילה חסיותו מהתהוותו, וזהו פגם לגבי עריגת הקודש. אבל הנשגבה שבדיעות אומרת, ד' מעון אתה היית לנו בדור ודור, בטרם הרים יולדו ותחולל ארץ ותבל, ומעולם עד עולם אתה אל.

פעולת התפילה היא מצד הדביקות באלהים שלה. הדביקות עושה את הצורה דומה ליוצרה, מובלעת בכחה העליון וסגולת הדביקות היא, שבאותו התיאור שהדביקות האלהית נצטיירה. פועלת היא פעולתה באופן יותר נרגש, והביטוי של התפילה הוא הופעת הרעיון והחפץ שכך וכך יעשה, והביטוי בא מול האלוהים. כפי אותה המידה של הידיעה המפותחת בעניני האלהות, ושל זיכוכ המעשים והמידות שקדמו לה, כח הדביקות יוצאה אל הפועל, והאחדות הכללית מתגלה, והשליטה הרוחנית להרבות חסד, הגנה וטובה, מוזרחת בשלל צבעיה. ותגזר אומר ויקם לך, ועל דרכיך נגה אור.

בלא ההתרחבות של חכמה, מרגיש האדם בכל עילוי של קדושה את הצער הגופני והנפשי שטהרת רעיון

ונטייות רצון לקודש גורמים, ומדמה לפעמים האדם את הצער לעצם המטרה, וגוף הקדושה והרוממות הטהורה לאמצעי, מה שהוא מקסם זר לגמרי. הטהרה והקדושה הן העונג המלא הרחבת הדעת היותר שלימה, אשר אמנם צריכים לעלות לטהרת מידות ומעשים עד כדי לגלות את מאור העליון של עדן זה. ועל ידי התגלות כח הנשמה של צדיקים גדולים, בעלי תעופה סודית ביסוד נשמתם, מתברר כח העונג הטהור, מנוחת הלב, וישוב הדעת של הדביקות האלהית, המתעלה מכל רגשנות רגילה. על מי מנוחות ינהלני.

דעת אלהים מיוסדת לברוח מהחיים הפגומים, המרוסקים והחסרים, לחיים שלמים, מבולטים ומלאים, גם בעולם הזה. וניצוץ אחד של אור ד' החי באיזה לב, מספיק כבר לגרש מחשכים רבים לאין חקר. טיפשים באין בינה הם האומרים על דעת ד' שהיא ממעטת את צביון החיים. מבחוץ הם עומדים. ועם יודע אלהיו צריכים להופיע בעולם באותה הידיעה של השתלמות החיים, באור אלהים חיים. ישנם בעלי נפשות אציליות שאין להם שייכות עם עבודה ויגיעה. הם דבקים באור העליון, וממידת קונם יש להם, לא בעמל ויגיעה ברא הקב"ה את עולמו. הם מתענגים במעין יום שכולו שבת, מעיינם מתגבר, ושירתם תמידית היא. נובעת ממעמקי לבבם. רק משפלות הסביבה הם מסתבכים בעבודה ובענינים מוגבלים, אבל הם יודעים להתרומם על כל זה, ולשוב למנוחתם העליונה, מנוחה לחי העולמים. כל הדיעות הישרות ההמוניות, הינן נובעות ממקור ההארה הפנימית של החכמה העליונה, ולפי מידת יושרו של ההמון כך דיעותיו ונטייותיו יותר מושרשות בשורש הדיעה המאירה, ויותר יש ללמוד מהן. ההמון מרגיש את קישורו הטבעי לדיעות הנשגבות בפנימיותו, והוא נושאן מעוטפות בקליפות דקות או גסות, לפי מצבו. וגדולי הדיעה, יחד עם דעתם העליונה, צריכים לקבל מהיושר ההמוני את התוכן הטוב והבריא שיש במהלך רעיונותיו, לפרשו, להעלותו, להעמידו על עומדו המבורר. ואלה הם המאוששים שבהוגי הדיעות, שעמים מתברכים בהם. ואם הדיעות ההמוניות בתמימותן יש לחפש מקורן בעליונותה של השדרה המטפיזית, קל וחומר להדיעות של אנשי הלב התמימים בעלי המעשה והתלמוד, עוסקי התורה המעשית ומפתחיה בכשרון ועמל נפש, שיש לגדולי הדיעה, בעלי האמת הפנימית, ללכת אחרי עקבותיהם, ולמצא את האור הגנוז בשביליהם, אשר דרכו בהם בגבורה תמימה של כשרון גדול, של מסירות נפש, וטהרת לב עצומה מאד.

בהעדר עבודה לאלהים אי אפשר להתקיים. רוח האדם השואף לגדולות וכללות הכל, בהיעצרו בכלא של קטנות ושל שביטה רוחנית, ייהפך לרועץ, וכל מהלך ההויה יסבול מכיווץ רוח כללי ואדיר כזה של האדם. ולהפנות את העבודה האלהית מגודלה הנשגב לאלילים הוא עוד יותר גרוע, מגשם האדם ומזהם את רוחו, שטף החיים שבהויה מתעכר. אין דרך לאור כי אם בעבודת ד', אל עולם. אלהים חיים. קדוש ומבורך שמו.

הדור הראשון של עקבא דמשיחא, בתחילת קץ המגולה של ישוב ארץ ישראל, הוא מכשיר את החומר של כנסת ישראל, והרוחניות צריכה לשמש בו רק שימוש של שמירת החיים הפנימיים. וכשיתחזק הכח החמרי של האומה, אז ייגלו כל הסגולות הרוחניות הקדושות שבה, ותשוב התורה וכל מאורותיה לאיתנה. להיות לאור עולם, לעטרת תפארת ביד ד', ולצניף מלוכה בכף אלהי ישראל.

פעמים קשה להנשמה הגדולה לעשות שום עבודה פרטית, ושום עיון ולימוד מוגבל, מפני שהיא טרודה תמיד בציורים שאין זרם שלהם פוסק משפעם התדירי, והם כוללים ענינים בלולים, וגעגועים נעלמים נשגבים מאד, שגם האדם ההוגה בהם קשה לו לתפסם מרוב עומק ועילוי שלהם.

שני ענינים ישנם לדעת ד' בעולם, על ידי כל הדרכים שהיא באה, דרך האמונה, השכל, הרגש, המנהג, ההסטוריה, הנטייה הטבעית ועוד. הענין האחד הוא מה שהוא מוכרח לתועלת החברה, וישב הדעת של האישיות היחידית, שעל פי טבע הרוחני של האדם היא באה בכללות, באופן רגיל, על ידי איזו תכונה של דעת ד'. והענין השני הוא למעלה מזה, הרוממות האצילית העליונה מצד עצמה. ההויה אינה יכולה ואפשר להיות כי אם באופן כזה, שבמרכז הדעת שלה יאיר האור היסודי של מקור הכל. זהו הרבה יותר נעלה מכל מגמה תועלתית, אפילו אם תהיה רוחנית שברוחנית. העולם בהתעלותו יאבד את הצד הנמוך, ועל משואות חורבנו ייבנה הצד העליון, הגבוה, שהוא גדול מעל שמים.

התשובה העליונה באה מדחיפה פנימית, היוצאה מדחיפה חיצונית עליונה. כל העולם כולו, החמרי והרוחני, מושג הוא בצורתו האחדותית. המוסר הישר והטוב הוא המרכז הרצוני של היש. המרכז הזה בפרטיות החיים. מוכרח להתאים עם כל המקיף, עם כל ההויה, בין בתכונתו הפנימית. בין בגלוי החיצוניים. על ידי הכרה פנימית במעמקי הלב מהיושר והטוב, נודע חלק רשום מהמוסר המופע בכל ההויה בצורה אידיאלית, ממשית, חיה במציאות, ועל ידי התורה מתגלה באור קדושה, לכל קיבוץ לפי ערכו, ולישראל בצורה מאד מסוימה. ההתאמה המוסרית בכל התגלויותיה. והאישיות המוצאה בארחות חייה ותכונות רוחה פגמים ודיסהרמוניה לגבי הכל המוחלט, הפנימי והמגולה, היא מצטערת צער אין גבול, ומשתדלת לשוב למקור החיים והישות. מתחרטת היא על תעיותיה. ושבה בלב נהם, ובשמחת הצלה. תעיתי כשה אובד, בקש עבדך, כי מצוותיך לא שכחתי. אפשר לכלול בזעיר אנפין ההבנה האישית של האלהות, בתור אל אחד יוצר כל, והעולם וכל ההוויות מעשי ידיו כולם. אבל הבנה זו קטנה, ואריך אנפין גדול מזה מאד, שהוא כולל את הכל באחדות עליונה ונפלאה, למעלה למעלה מהמחשבה האישית הנזכרת. צג. כל המחשבות הן אמת באלהות. לא יש עיכוב מכל מעלה, גם מכל חסרון, מפני שהגודל האלהי הוא כל כך נשגב עד שכל חסרון הוא בו מעלה גמורה, דוגמת היפוך מידת הדין למידת הרחמים, או ההשתמשות במידות הרעות לטובה, שבחיי המוסר. ואל תהי מפליג לכל דבר. ובאמת לית מחשבה תפיסא ביה כלל, ומכל מקום כל המחשבות מוארות על ידי אורו, כשם שכל ההויה מתקיימת בו.

כשלומדים את הענינים האלהיים, נכנסים לתוך ההארה החיה של הדעת, והחיזיון מעמיד את המהות הרוחנית בחטיבות גמורה, מה שאי אפשר להשיג כשחושבים לדון בענינים הנשגבים האלהיים בשכל מוגבל, אנושי, מצד עצמו.

אמת הדבר, שלפעמים הצרות של הכלל ושל הפרט, ופגמי העוונות והמידות הרעות, עומדים כקיר ברזל ומפסיקים בין האדם ובין אור אלהים שעימו. אבל האדם באור שכלו, הנאצל מהוד קודש העליון, מתגבר בגבורה עליונה, ומהפך את כל המפריעים הדמיוניים לענינים מאירים ומסייעים. ואפילו אם עומדים על דרכו פגמים וחטאים כאלה, שנדמה לו שאי אפשר לו לתקנם, או להפך, שאפשר לו לתקנם, ונדמה לו שאינו יכול להוציא אל הפועל את תיקונם, מקוצר היד של כח הרצון שנחלשאל יעכבהו רעיון זה מלשאוף לכל גודל, לכל קודש. וכל מעלה שידו משגת, בין בתכנים מעשיים בין בתכנים עיוניים. הנטייה של הדביקות האלהית היא טבועה בתכונות הנשמות האציליות. וכל מה שיעסקו בו, מכל לימוד ומכל מעשה, לא ימלא את הסיפוק של צמאונן הגדול להאור האלהי, הממלא את כל מהותו. ואף על פי שלפעמים ימלא הענין של דרישת הדביקות האלהית רק את הדמיון ואת הרגשת הלב בלבד, גם בזה ייגלה הכח הבהיר של הנשמה, שחלמותיה, שיריה, דמיונותיה, כולם מוארים באורה אלהית עליונה בלתי מוגבלה. ורק לפרקים יזרח האור המתנוצץ הזה בהפלאותו על החיים השכליים והמעשיים, ועל רגשי לבב גדורים ומסוימים,

ותצא אל הפועל עבודת התורה והחכמה, הצדקה והמשפט, התפילה וכל הנמשך ממנה וכל הרצוף לה. נשמות רוממות כאלו אינן רשאות להיות בדאגה מפני מיעוט תכנים מעשיים ותורניים, ואינן צריכות לקנאת סופרים. כי אם בסוד שיח מלאכי עליון הן מתרוממות, ובידיעת מעלת רוחן יגדל צביון ותפארת קדשן פנימה.

בשעה שאדם חוטא הוא בעלמא דפירודא, ואז כל פרט ופרט עומד בפני עצמו, והרע הוא רע בפני עצמו, ויש לו ערך רע ומזיק. וכשהוא שב מאהבה מיד מתנוצץ עליו אור ההויה של עלמא דיחודא, שהכל מתארגן לחטיבה אחת, ובקישור הכללי אין שום רע כלל. כי הרע מצטרף אל הטוב לתבלו, ולהרים עוד יותר את יקרת ערכו. ובה נעשים הזדונות לזכויות ממש.

הצדיק מוקיר את נטייתו, מקשיב לתנועותיהן, וכל העובר על רוחו עושה בו רושם של תועלת רוחנית ומעשית. לפעמים הוא מרגיש תשוקה לאיזה דבר פרטי, של חובה או של רשות, לאיזו התגלות דיבורית או מעשית של איזו מידת חסידות, קדושה. טהרה או פרישות, והוא חש בכל ליבו ובהכרתו הפנימית שעולם מלא מדבר אליו, ואוצר של חיים הולך ומתמלא על ידי הוצאתו מן הכח אל הפועל את כוסף לבבו. שירה אלהית מנגנת היא תמיד בחוקים הרמוניים בבתי נפשו פנימה, והיחש של החלק אל הכל, ואל מקור הכל, מתנוצץ ומתגלה בהמון גילויים שונים, שכליים, מעשיים, קבועים ומקריים, הרגשיים ודמיוניים. והם הם המעמידים בקרב הנשמה הטהורה את חוקי ההקשבה, ותעופת ההוד המקודש בעוז גבורתו, ומכשירים את הצדיק העליון לספוג אל תוכו כל הקושט וכל הטוב של כל עולם, יהיה מה שיהיה, עליון או תחתון, קרוב או רחוק. והחסד והשלום, הצדק והאמת, היושר והפאר, תמיד עושים גלילי אור ברוחו, המפכה תמיד ממקורותיו אור ונועם קודש. אמנם להשלים את התוצאות של הנטייות ביחשן לפועל, הכל תלוי לפי רוב החכמה, התורנית והעולמית, שהיא ספוגה בתוך הרוח העדין, ההולך ומתמלא דעת קדושים ואור עולמים. הרעיון של הצדקת הדור, נוטל מקום בלב לסבול לפעמים יסורים הממרקים עוון כדי לזכות את הדור. הנטייה הנפשית הזכה מכרעת את העולם כולו, ביסוד האחדות הרוחנית של הנפשות, וכשמצד אחד מתרבים עוונות שמורידים את הנשמות למחשכים, מתגברים הצדיקים לצחצח את רוחם לשאיפות נשגבות מאד, בהפלגה גדולה. ואם הנטייות הגופניות מעכבות את הציור המלא ואת עוז החפץ של שאיפת הטוב והקודש, מענים הם ישרי לב הללו את נפשם לפעמים, עד כדי שיוחדר האור ותימלא הנפש הגות קודש במידה מליאה, המכרעת בתמציתה לטובה גם נפשות חוטאות וגסות. וכשאינן היכולת הגופנית מגיעה עד כדי לקבל עינויי גוף ונפש בשביל הדור, מצרפים הם זכי לבב את החסרונות של הדור בכוונת היתרונות המוסריים שהם מוציאים אל הפועל. ולפעמים רוחם מתנדב עד שלא יחפצו להחזיק להשפעת עצמם גם את המוכרח להם מהפרנסה הרוחנית, וחפצים הם בכל לב שבתפילתם יוכלו כל פושעים, ובאור תורתם ומצותם יתבסמו גם רחוקים, אשר הגות רוחם ובהמיותם החמרית הרחיקה אותם מגבול הקודש ומאור המוסר. וחפץ זה פועל הוא ברוב חילו, ומעדן הוא בלא ידיעה מצד המקבלים נפשות רבות, ומפרנס אותן בדרך מופלא, למעלה מהסדר הרגיל, כי אם בכוחם של צדיקים יסודי עולם, הממלטים אי נקי בבור כפיהם. על כן הצדיקים הטהורים אינם קובלים על הרשעה, אלא מוסיפים צדק, אינם קובלים על הכפירה, אלא מוסיפים אמונה, אינם קובלים על הבערות, אלא מוסיפים חכמה. וכל המניות המתוספות אצלם בחשאי, פועלות את פעולתן לטובה במידה שכל ההתפעלויות המעשיות לא יוכלו להגיעה.

בני אדם חיים בהעתקות שכליות, בצללים של צללי צללים, מההזרחות המקוריות שהן פועלות על רוחם. ומוכרח המקור להיות טהור שבטהורים, גבוה שבגבוהים, כדי שיוכל ליתן כח לכל התולדות היותר

מאוחרות שיוצאות ממנו. וזהו רז' ההכרח של החיים באור אל אמת, גם בין המונים רבים, שציורים כלליים גבוהים ומופשטים רחוקים מהם, אבל חייהם מוכרחים להיות משומרים על פי המקוריות המוחלטת, באמיתה, בגובהה ואיתנותה הנצחית. ואז המוסר, הטוב, היושר, הצדק, ההפריה הרוחנית והעמדה המסודרת, בקיבוץ וביחיד, בחיי העולם ובחיי השעה, מקושרים יחד, בקשר ההולך ואור. ובזניחה של הטוב הכל מתדלדל, ובני אדם נאנחים תחת משאן של הצרות, התאוות, היגונות, הדלדולים, הרשעות, האיבות והדמיונות הכוזבים, ואינם מוצאים יד לצאת מתוך ההפיכה, לא בעולם הזה ולא לעולם הבא. ועל כן עומדים הכן בחירי האנושיות, לקרוא בשם ד' אל עולם בעולמו. ואם נסתבכו הענינים ואין יחידים יכולים לקרוא אל העולם כולו בכל דבר מחשבה ורגש, צריך עם לקרוא. והעם צריך לקרוא מתוך עצמיותו, כמו שיחיד ענקי קורא מתוך עצמיותו, והקריאה העצמותית בשם ד' לעם כולו, אינה מצויה בעולם כי אם בישראל.

אם יתפאר המדע החדש שהשתחרר מהתיאולוגיה, צריך הוא לדעת, שלעומת זה נשתחררה התיאולוגיה מהמדע, שאסרה בכבלים אנושיים. אמנם ודאי שם חדש ייקרא להענין העליון, לא שם אשר אנשים יצרוהו, כי אם שם חדש אשר פי ד' יקבנו. התיאולוגיה המשוחררת מכבלי המדע היא הנבואה, סגולתן של ישראל, שתיגלה עלינו במהרה.

שני דברים מאירים בישראל: המוסר הטהור בכל שאיפותיו בכללות העולם, באדם, ובכל חי, ובכל ההויה כולה; והידיעה שהכל נובע מהקריאה בשם ד', ובכל אורותיו היוצאים ממנו, הבאים ברעיון עד שיצא שם הנכתב והנקרא, והיוצאים בדרך תולדות של כינויים והרגשות, שהם כולם אותות של מציאות עליונה בעושר הווייתה. המוסר בלא מקורו הוא אור פנימי, מרכזי, שאין לו היקף, סביבה מקורית. סופו להתדלדל, וערכו בעמידתו גם כן ממועט הוא. ההופעה הנפשית לקישור האלהי, כשאין המוסר וערכו מאירים כראוי, הוא תוכן מקיף חסר מרכזיות. ישראל וישורון כוללים ההיקף והפנים, המוסר, ומקורו האלהי. שהוא ינצח, ויכריע את כל העולם כולו, ויזריח אורו של משית. בשביל שיווי המשקל של העולם, הכרח הוא שרוב בני אדם ילכו בדרך ישרה. כי מפני הרשעים המקלקלים את המשקל לצד השמאל, מוכרחים צדיקים להכריע לצד הימין יותר מהמידה הבינונית, ועוברים בהכרח על האזהרה של אל תהי צדיק הרבה, ונמצא העולם סובל משני הצדדים. וכל מגמתנו להעמיד את ישראל על הדרך הישרה, וכל בניך לימודי ד' ורב שלום בניך. בהתגברות גדולה צריך להחזיק עצמו איש המעלה, שהמחשבה הפנימית וההרגשה הטהורה היא נקודת חייו, לבל ייבהל מהחידושים והפלפולים והמון המעשים הניכרים הטובים שנעשים על ידי אנשים אחרים גדולים וטובים. הוא יחזיק בשלו, וידע שעבודה חשאית לפעמים היא עולה ביתרונה על כל העבודות הגדולות והטובות שהכל מכירים את כחן. וישתדל תמיד להתענג על ד', על ד' ממש, ואם יראה שדרכיו הינם סבוכים, אל ייבהל, ואל יצא ממקדשו הפנימי, כי נזר אלהיו עליו תמיד.

כל מחשבה של תשובה מאגדת את כל העבר אל העתיד, והעתיד הרי הוא מתעלה בעילוי הרצון של התשובה מאהבה.

עוד יתגלה בעולם גודל ערך הכח של רצון האדם, ומדרגתו במציאות כמה היא מכרעת, על ידי רזי תורה. וגילוי זה יהיה הכתר של כל המדע כולו, ויבוקש מכל העולם בישראל.

החוצפא של עקבתא דמשיחא היא מיעוט אור לשם תיקון העולם, ואינה דומה כלל למאורעות של עבריינות אחרים, שהם היו לקותות גמורות, דרך הריסה. אמנם ישנם בתוך המחנה הזה של בעלי החוצפא גם כן זיקין שהם מוכרחים להיות דועכים לגמרי, ודעיכה זו תבוא על ידי הארה גדולה של אור תורה מגבורה של מעלה, על ידי הופעת צדיקים גדולים מאד. אור צדיקים ישמח ונר רשעים ידעך.

בלא החוצפא דעקבתא דמשיחא, לא היה אפשר לבאר רזי תורה בגילוי גמור. רק על ידי התעבות ההרגשות שעל ידי החוצפא, יהיה אפשר לקבל הארות שכליות עליונות מאד, וסוף סוף שהכל ישוב לתיקון גמור.

אסור להזניח שום מטרה גבוהה מהרעיון, אף על פי שנראה לו שרבים הם העיכובים נגדה, בין מצד העולם, בין מצד האישיות הפרטית שלו. המשיג המצייר את האמיתות, מיישב את דעתו בהשגתו, ומתמם את רצונו עם התוכן האידיאלי של מדעו.

ברזי תורה מונחות המגמות היותר רוממות, שהן מתגלות בכל סעיפי הרעיון בצורות מפוררות, ובאור תורה הכל בא באגודה אחת, וכל אחת מהמגמות מאירה בביסוס של האור הכללי.

חוש האהבה מוכרח הוא להתפתח בכל פרטיו, להראות את כל אוצרות החיים השכליים, ההרגשיים והדמיוניים שלו, ואז יובא אוצר ד', להתעלות לאהבה האצילית ששם ד, נקרא עליה. כמו כן צריך החוש האסתטי בדרך כלל להתפתח יפה, עד כדי שתוכל הנשמה להתאזר בציור התפארת האצילי, באופן שתוכל לעמוד במרומי דרגותיה. והספרות שבדור, ותאות ההתרחבות של היופי שאחזה אותו, אף על פי שהם נוטים לעניני החול, ולפעמים הנם נטמאים מאד, אינם כי אם דרגות והכשרים אל הטוהר העליון של הוד של מעלה שיופיע בעולם.

לעומת השקדנים מחמירי ההתמדה, מוכרח שיימצא כח שיראה איך מגלים את האור החפשי הפנימי, בטיול רוחני ובמנוחה, בהרחבת הדעת שהנשמה מתרוממת על ידה, פורחת היא במגדל הפורח באויר, ושמה היא שואלת את כל מאוייה, דורשת את מושגיה העדינים, דורשת ומתמצא לה. והדור הנחלש כל כך מעינוי גוף ונשמה, צריך הוא להשפעה של מרגוע, שרק היא תביא את השקידה הפנימית, שתשפיע במידה הגונה גם כן על השקידה החיצונה, להעמידה בתכונה מתאמת לכחות הגוף והנפש, ולענין המפתח את כל כשרון חבוי בפיתוח הגון ובטוח, עד שיצא לברכה לאיש ולעולם.

"הצדיק חפץ לשמח את כל העולם כולו, את כל ההויה, על ידי מה שהוא מרומם את פנימיותה, במה שהוא מרומם את עצמו. וזאת היא שמחת ד', ישמח ד' במעשיו.

גם כשאין השכל מסכים עם הציורים של הדמיון, מכל מקום הם עומדים בערכם בפני עצמם, כי הדמיון בעצמו הוא עולם מלא, רק תוספות ברכה שלו הוא שיתאחד עם השכל. ויחד מתאחדים שניהם במקורם העליון, שהוא נעלה מן השכל ומן הדמיון במידה אחת.

משה יש לו שתי בחינות: מצד עצמו, ומצד טובת עין שלו. הצד המשיחי של משה זאת היא מידת טובת עין שלו, שבשבילה הכניס את הערב רב אל תוך האומה, ומצידה מסתעפות ממנו כל הנשמות כולן, גם של

פחותי ערך, וכל הדורות כולם, עם כל ירידותיהם. מצד עצמו שורש הוא רק לתלמידי חכמים, וכל תלמיד חכם הוא ניצוץ ממש. ישנם אמנם חכמים כאלה, שבהם ספוג הניצוץ הכפול, של העצמיות ושל טובת העין, והם קשורים הרבה אל תלמידי חכמים שבדור באהבה, וחפץ לב בטובתם וכבודם, ועם זה הם קשורים אל כלליות האומה, לכל דרגותיה וכל פרטיה, ואינם זורקים מתוך דאגתם גם את הרשעים היותר קיצוניים, שהם מצפים לתיקונם. לפעמים שני הניצוצות הללו מאירים בבת אחת, ולפעמים אחד נעלם ואחד נגלה: כשהניצוץ העצמיותי נגלה, אז מתגברת היא האהבה לתלמידי חכמים, וכשהניצוץ השני של טובת עין נגלה, מתגברת האהבה הכללית של עזוז החסדים, מקור תורת חיים ואהבת חסד.

אי אפשר לבוא למדרגת הקדושה העליונה כי אם על ידי מחשבה חפשית לגמרי. ואי אפשר להמחשבה שתהיה חפשית כי אם אחרי התיקון הגמור של המעשים והמידות בתשובה גמורה מאהבה. כי כל זמן ששמץ הרשעה מונח בלב, הרי הוא משעבד את המחשבה להרע, ואמר נבל בלבו אין אלהים, ולהגן על עצמו מעומק רשע זה, מוכרח הוא להיות קשור באיזה קשר עבדותי של ציור אמונה שפל לפי ערכו, כי אם יאמר להשתחרר מקישור עבדותי של קדושה יקפוץ עליו הרוגז של קישור העבדותי של הרשעה והכפירה, ולא יהיה חפשי כלל, כי אם משועבד ליצרו הרע, ולהרשעה הכללית שבעולם. על כן צריך כל מתנהל בדרכי ההשגות הבהירות להיות תמיד עוסק בתשובה, ומזכך את נפשו מכל סיג, כדי שיוכל להיות בן חורין באמת, ויעלה במעלות הקודש של אור החכמה העליונה.

במה שהעצמות האלהית זורחת בקירוב גדול, אין לומר טבע כלל, אפילו טבע רוחני מוחלט. ולכן אין באח"פ בחינות עיגולים, רק יושר לבד. רק בהשפעות שנתרחקו הרבה, כמצח ועינים, יש גם עיגולים, כלומר הטבע הרוחני, שהוא מגביל, לעומת החפץ החפשי העליון, המבוע של הרצון המוחלט.

אנו מדברים באלהות על דבר ההכרח של המציאות כלומר אי אפשר כי אם שיהיה מקור אור אין סוף מצוי בצורה של מציאות עליונה, שאפילו צורת האפס המחייבת בשלילתה אין דומה להועל דבר החופש של חידוש הויות. בההויה עצמה לכל צורותיה, ניכרים בה סימני ההכרח, מצד המקוריות העליונה של העצמות, וסימני החופש, מצד שגופה של המציאות הרי הוא חידוש רצוני, כלומר דבר שלול מהכרח. אמנם, גם הנחת ההכרח על המציאות מצד צורת ההכרח, ודאי בחופש גמור היא, שהרי היא אחת מצורות החידוש, אבל החופש בעצמו מדריך להיות חותם ההכרח ניכר בהויה, ובתוכיותה חותם החופש, המתגלה ביסוד הרצוני שבמציאות, שהוא מתפשט הרבה מאד, אנו פוגשים אותו בחוש באנושיות הפרטית, אבל אינו שלול מהכלליות, ומכלל ההויה וכל חלקיה. יש ברצון עילוי, שהוא יסוד העולם כולו, ויש בהכרח עילוי שהינו חותם העליוניות, למעלה ממראה אדם, כי לא אדם הוא. ואין ההכרח הכרח, כי אם ענין נעלה בכל מרצון.

צריך לעורר את העולם לתשובה בשביל קיום האומה. הא כיצד, אנחנו צריכים להיות אגודים ביחד לדורות, האגד הרוחני שלנו צריך הוא פרנסה, פרנסתו היא אורח החיים ומהלכי הדיעות. כשמחזקים אותם הדרכים והמחשבות, התימות האחדותיות קיימת, והיא מוסיפה כח לאחדות הגזע, ויתר מיני סימני האחדות, אף על פי שהם מצד עצמם דברים עוברים ומשתנים. אבל בחלישות הרוחניות, הפירוד הרוחני מתגבר, והאחדות המקרית של הגזע והענינים החיצוניים לא יעצרו כח לאגד את הפירודים הרבים, שהחיים בתנאייהם החיצוניים והפנימיים מפרידים.

לעומת האמת העליונה האלהית, אין הבדל בין האמונה המצויירת להכפירה, שתיהן אינן נותנות את האמת, כי כל מה שהאדם משיג באופן חיובי הכל הוא שלול מאמיתת האלהות. אלא שהאמונה מתקרבת לגבי דידן אל האמת, והכפירה אל השקר, וממילא נמשך הטוב והרע מאלה ההפכים, צדיקים ילכו בס ופושעים ייכשלו בס. והעולם כולו עם כל ערכיו החמריים והרוחניים, הכל הוא לערכנו, ולגבי ערכנו האמת מתגלה באמונה, והיא מקור הטוב, והשקר בהכפירה, והיא מקור הרע. אבל לגבי אור אין סוף הכל שוה, גם הכפירה היא התגלות כח חיים, שאור החיים היסודי מתלבש בתוכה, ומשום כך מקבלים ממנה גיבורים רוחניים ניצוצות טובים מאד, ומהפכים מרירו למתיקו.

מה שהלב דואג מפני העוונות, היא מעלה גדולה להשגה, שהרי אין מוסרים סתרי תורה אלא לאב בית דין. והוא שיהיה ליבו דואג בקרבו. ואין זו מניעה מהופעה גדולה של עונג ושמחה, של גבורה וקדושה, שמחת צדיקים בד', שתחול עליו תמיד.

אין שום איסור מלצייר צער השכינה, כדי להצטער בצערה העליון.

ובזה יעלה בעילויה, וישמח בשמחתה. ובשכל ידע איך להעלות את הדברים למרום.

עיקר היגיעה הרוחנית, ומניעת הנחת רוח הפנימי, בא לאדם ממה שהוא מתרחק ממה שהוא מוכשר לו מסגולות נפשו.

יסוב העולם בדיעותיו, עד שיגיע להשכיל את הפנימיות, את הסוד של ההויה, ורק אז יחוורו לו כל מדעיו הגלויים.

הספקנות מקומה בשכל, אבל הרגש יותר עמוק הוא, והוא עומד בוודאות. הלב רואה, הלב שומע.

קבו. כשהשכלה האלהית היא קטנה, אז הציור שמציירים את האלהות הוא גם כן קטן. וכיון שהתוכן האלהי הוא מבאר את ההקטנה האין סופית של האדם לפניו, אז אין לשער עד כמה האדם נעשה זוחל ובטלן על ידי יראת שמים שאין בה דיעה. ואיך יבוא האדם לידי השערה של הגודל האלהי, באופן שצורתו העצמית של הדר הנפש לא תיטשטש אלא תתרחבעל ידי הרחבת כח המדע שלו. על ידי שחרור דמיונו ומעוף הגיונו, על ידי דעת העולם והחיים, על ידי עושר ההרגשה בכל ההויה, שצריך על זה באמת לעסוק בכל החכמות שבעולם, ובכל תורות החיים, ובכל דרכי התרבויות השונות ותוכני המוסר והדת של כל אומה ולשון, ובגדולת נפש ידע לזכך את כולם. ופשוט הוא שכל יסוד מדעו בתור ישראל, יהיה בנוי על יסוד התורה בהרחבתה היותר גמורה, וישתדל תמיד שדרכו לא תהיה מצומצמת, ודיעותיו לא תהיינה דחוקות ומרוסקות, אלא הולכות בהרחבה ובדרך בטוחה. אל ישיא על עצמו פחדים רבים, שמונעים את השכל מעבודתו, ואת הכחות הרוחניים משפעת השפעתם, רק יהיה בן חיל, ידע את העוז, את הטוב ואת הרע, ואת המקוריות העליונה שהכל נובע ממנה בצורה מסודרת, ההולכת ומשתלמת עם השתלמותו. ואז, לפי גדלו הנשמתי, תזרח עליו האורה האלהית, ונפשו תהיה גדולה, והעונה האלהית העליונה, המגדלת את כל הכשרונות כולם, תמלא את כל קרביו, וגבורה שמימית תאמצהו תמיד, ויעשה גדולות ונצורות לעצמו

איני יכול לחלק חילוק מוחלט בין מצוי למצוי, כי אם חילוק הדרגי. מתגלה לי ההויה בכל היקפה, מיצור היותר קטן עד ההופעה הרוחנית, המליאה גבורה, גדולה ותפארת, מעוטרת בכתר חכמה, בינה ודעת, מבלטת בגדולתה את נצח הנצחים, ובגבורתה, המאגדת את כל ההפכים, את ההוד ההוייתי, ובתפארתה, המלא דעת, מייסדת את יסוד הכל, מפרחת את פריחת הכל, כל הנשמות, הרוחות והנפשות, כל התנועות והחפצים, הרצונות וההסכמות, כל השאיפות וההתפעלויות, וממציאתם בכל ערכיהם בקובץ אחד, סידור ממלכתי. ד' מלך.

ראוי להשתוקק להיות מחובר עם כל כלל ישראל. וכל מה שיזקק יותר את דיעותיו ומעשיו, כן יוכל להיות מתחבר עם הדרגות היותר גדולות ועם הדרגות היותר קטנות שבכלל. וכפי הקוטן והגברת הדינים, כך יהיה החיבור פחות כולל, וכל מה שיחסר חיבור עם הדרגה היותר ירודה, לעומתו יחסר החיבור עם הגדולה שבמדרגות, כי השלימות הגמורה היא חיבור עם הכלל כולו, בכל אופן ומידה שהוא.

משתוקקת היא הנשמה הגדולה להתפשט על הכל, על כל הדרגות, לפשוט את רגליה עד סוף כל המדרגות כולן, כדי להחיות את הכל, לקרב את הכל, לעלה את הכל. וכפי מה שהיא פושטת רגליה, הרי היא מגבהת את כל שיעור קומתה, והיא מתגדלת, ומשגת ברוממותה דרגות עילאות, חסדים גדולים ועזיזים מופיעים לפניה, את כל הדרכים היא מיישרת. ובאים קטנים, ומעכבים אותה מפשוט רגליה, וממילא כופפים את קומתה, והיא מצטערת, מתכווצת ומתמקמקמת, עושה לפעמים את חפץ המעכבים, מתקמטת היא בחוג צר, ועיניה נשואות להאיר לכל, גם לאלה המעכבים, גם לכל השדרות שמלמעלה ומלמטה, מליאה היא תקוה לרחבי עולם, לנחלה בלא מצרים, לנחלת יעקב, לבמתי ארץ.

הנשמה מתרוקנת על ידי פגמיה, חללים נעשים בה, והפגמים הינם נמשכים מהמעשים, מהמידות ומהדיעות. הדיעות נוטלות את האור הפנימי של הנשמה כשהן פגומות, וכשכפירה מוצאת מקום בה הרי היא חריבה ממש. כשאין אור אלהים מאיר בה היא מליאה חושך וצלמות, כל המעשים הנאים וכל המידות הטובות לא יוכלו להחיותה, רק באור אלהים חיים חיי הנשמה מצויים. וסוף העולם להכיר את גודל התוכן הזה. ולשוב לקבוע כל האושר במערכת החיים השלמים, שהם החיים שאור ד' מתפלש בהם, על ידי דביקות אלהית, על ידי אמונת אלהים חיים, יראתו ואהבתו.

הקבלה המעשית רואה את הכל במציאות. יש בה הרבה שמחה, מצד הגודל, היופי, הטוב והתפארת, אמנם יש בה גם כן הרבה עצבות, ונטייות סיגופיות, מצד הרע, הזוהמא והטומאה שהאדם מלופף בה, בעוונותיו ועוונות אבותיו, עוונות העולם וחטאי העולמות, בנטיית רצונם המוגבל. הדמיון להתנשא ולבטל את כל הרע והחסרון, לא יוכל לשנות את המציאות. על כן היא מליאה כובד ראש. הקבלה העיונית היא האידיאלית. שביותר נתבארה בחסידות החדשה של דורות הסמוכים, היא מבארת הכל באופן ציורי. הטוב הוא המוחלט, העומד, והרע איננו כי אם דמיוני. אם כן די בבירור הדעת והגברת הרוח להפך הכל לטוב, ואין מקום לסיגופים ועצבונות, רק שמחה ורוממות נשמה צריך למלא את הכל.

החידוש המוחלט, בלא קדימת חומר ושום ישות כל דהי, הרי הוא מבסס את המחשבה האידיאלית, שאין

מצוי אמת כי אם הטוב הגמור.

ואם כן אין צורך בגירוש הרע. כי אם בהרמה מחשבית ורצונית. ממילא מובן שכשהרצון מרומם לא ייעשה שום כיעור ודופי, ושום חטא ועוון, כי הרצון המעשי הרי הוא גילוי רוחני, וכשהוא משתפל, הרי הכיעור, הדופי והרע הנמשך ונמזג עימו, מצוי בערכו של הבוחר בהוייתו הרעה, אבל בהסכמה לרצון ודיעה בהירה, כבר חלף כל הרע. וכל הזיקוק העולמי, הכלל בבהירות הרצון והשכל תלוי, ומי שמתעלה, תכף הרי הוא מביא אורו של משיח בעולמו, והוא נגאל. ומביא גאולה לעולם.

המוסר לא יעמוד בלא מקורו, והמקור מוכרח הוא להיות אור אין סוף, אחרי תיקוניו בהופעת העולמות. וכשהיה נשגב בלב בני אדם מוסר בלא מקורו האלהי, יפחת ויבול. כשם שבא המוסר לעולם על ידי הצינורות האלהיים, כן תמיד יפרה ממנו. וכיון שהאופן המקשר את המחשבה האנושית והרגשותיה עם האורה האלהית הבלתי גבולית ועליונה מכל, מוכרח להיות בגוונים משונים, בשביל כך שונות הן ארחות החיים הרוחניים בכל עם וקבוץ רשום. אבל המחרוזה המסדרת, המאחדת, מוכרחת לנצח ולעבור על הכל. ד' אחד ושמו אחד.

כשמסתכלים ברזי טהרה של תורה בלב נאמן, אף על פי שהדברים הרוחניים מצטיירים בכח הדמיון, מתפרשים הם אחר כך בכל ארחות השכל, ומשתווים עם כל דרכי ההיגיון הצלול. אמנם לעולם יישארו עודפים וגדולים מכל הפירושים, ויהיו למעין שממנו יקירו כל הנחלים ההגיוניים, בכל הדרם וגדלם.

בעלי הזריחה הרוחנית, נשמתם פועלת תמיד שתי פעולות רוחניות שמתחברות ביחד: שפעים רבים של ציורים עליונים הולכים ומצטיירים אצלם בלא הרף מלמעלה למטה, והרכבות שכליות של בינה הולכות ומתרכבות מלמטה למעלה. והכחות בוטשים זה בזה.

יכולים אנו להמשיך נשמות גדולות בעולם, שיהיה להן רצון אדיר וכח גדול להביא גאולה לעולם, להסיר את כל האפלויות שבחיים, ולנצח את כל החולשות שבהם. והכל תלוי ברצון שלנו, בהחפץ להתעלות למרומי קודש העליון, בדרישה קבועה ומקורית, בקידוש איתן של בשר ורוח, בהתדמות לאלהים על ידי הליכה בדרכיו.

האידיאליות והשירה מתפשטות הן, דוקא כשמציירים שאנו עוסקים במושגים הרוחניים מצד הופעתם בנפשנו בצורתם הסובייקטיבית. אמנם אין לשכוח שאיתניות ואומץ ישנם רק כשאנו עוסקים במציאות חזקה וקיימת מצד עצמיותה. ואנו צריכים להספיק בשביל כך את שתי הדרישות, לצייר שכל מה שאנו תופסים הכל הוא ציור אידיאלי, אבל כל צורה אידיאלית המתגלה בנפשנו מעידה היא לנו עדות נאמנה על מציאות חיה וקיימת, עליונה, בחביון העוז האלהי, באופן יותר עשיר, יותר קיים ויותר אמיץ בהוייתו, ויותר נעלה בהופעת רוממות אצילות שלימותו, מכל מה שכל רעיון יוכל לצייר ולתפוס. ואז העוז וההדר מתהרמנים, וגבורת האמת וזיו השירה בצורותיהם היותר שלימות מתחברים יחד.

כשרואים שמתפחדים בציור של סודות רבי ערך, צריכים להבין שזה בא מפני שאין הרצון וטבע הגוף מתאים אל הגדולה והקדושה שבאור החיים העליונים שבאותם הרזים, ומוכרחים להרהר בתשובה,

ולשוב מעומקא דליבא. וכל מה שתהיה התשובה יותר אמיתית, יתאחד יותר הרצון עם הדעת, ויהיה ראוי שכל ציורי החכמה העליונה שהיו נשגבים ממנו בתחילה, יתפשטו עכשיו בתוכיותו, בשלוח ובמנוחה שלימה. ויכיר אז שהמנוחה היא מתנה עליונה, הנתונה מאת ד', ממקור הרחמים והחסדים, המלאים גדולה וגבורה אין קץ. יכירו בניך וידעו כי מאיתך היא מנוחתם, ועל מנוחתם יקדישו את שמך, על ממש סוד המציאות העצמית, גבורת האמת, שלמעלה מהזיו האידיאלי דלגבי דידן.

יש בהאישיות הפרטית של כל יחיד ענין איכותי יותר נשגב ונעלה ממה שיש בהכלל כולו על ידי ערך הקיבוץ שלו, והצד העליון הזה האישי הוא המאיר ומחיה את הכלל כולו. ולפי רוממות הערך של האישיות, ולפי ריבויים של האישים גדולי הערך, הכלל מתעלה מאד מאד בערכו הכללי, והעלייה הכללית היא שיהיה לגמרי מתאים אל הגודל האישי היותר שלם.

כשמתעוררת בעולם נטייה כללית, שהיא ניתקת מהערך האישי, נעשית תשות כח רוחני בעולם, וגדולי העולם נקראים להשפיע באישיותם על הכלל להרימו. ולפעמים מתגבר בהכלל דוקא הצד הנמוך שלו, בעלי הרגשות הצרים והדיעות החשוכות והמוגבלות, והנפשות שלא נזככו, שאין להם מושגים קדושים באורם הטהור. והנשמה הכללית מתכנסת ברגליה של האומה בכללה, ואז חוצפא יסגי.

והיחידים מתחברים אז באורם הנשגב אל הכלל גם בשפלותו, וממתקים אותו הרבה על ידי נטיית נפשם אליו, על ידי אהבתם וקישורם עימו.

והצד הנמוך של הכלל, על ידי התחברותו אל היחירים, מכאיב הרבה את פנימיותם, וחיבור המכאיב הזה, הדומה ממש לנשיכת דרקון, מרחיב את הדרך של השפעת הגדולים ממקוריותם העליונה, וישועה גדולה וחדשה מאד, של אור חדש, הקרוי בשם חדש אשר פי ד' יקבנו, באה לעולם.

הוייתנו הזמנית היא ניצוץ אחד מההויה הנצחית של הוד נצח הנצחים, ואי אפשר להוציא אל הפועל את אוצר הטוב הגנוז בהתוכן של חיי הזמן, רק על פי גודל התאמתו לחיי הנצחים. וזאת היא הכרה פנימית שרויה ברוח כל היקום, ולא יועילו כל מלחמות רוחניות להזיזה ממקומה, רק לפנות ביותר את הדרכים לפניה. ואפילו מה שכנגדה הוא גם כן, בעומק האמת, בעדה.

הנצח הוא היסוד האיתן לכל חיים תרבותיים במלוא מובנם.

השאיפה אל הדר הנצח, מנצחת את המות, ומוחה דמעיה מעל כל פנים. 0 האנשים הגדולים באים גם להמבוקשים היותר קטנים בדרכים של גדלות.

כשהנשמה מתנוצצת, מבקשים בכל מה שלומדים את הנשמה הכללית ואורותיה, שהוציאו אל הפועל את אותם העניינים הנלמדים.

והזיו הרוחני מתגלה בשלל צבעיו, והאדם דבק בגדולת נפשו באור החיים המקוריים האלהיים הזה. והברכה מתגדלת, על נשמתו ועל הכלל כולו, והרי הוא עולה במעלות עוסק בתורה לשמה. שעושה שלום

בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה.

יש רצון גלוי בתוכיות הנפש, רצון הלב, ויש רצון מסותר בכללות הגוף. הרצון שבלב, כשהוא מתגלה לטובה, בהארתו מוציא מן הכח אל הפועל את הרצון המסותר שבכללות החיים, וכאן נעשית מזיגה רוחנית נפלאה ויצירה גדולה. ואור זה הולך וממשיך עליו את האור הטוב. את החיים הקדושים, שבכללות ההויה, שהינם מלאים שאיפת קודש לנועם העליון של אור ד' בעולמו, אור השכינה, נשמת העולמים, הוד האידיאליות האלהית החיה בכל. ברוך כבוד ד' ממקומו.

כל דבר ודבר מן התורה נובע מכל התורה כולה, בין מתורה שבכתב, בין מתורה שבעל פה, בין כל לימוד טוב וכל מצוה וכל מידה טובה. אלא שישנם חילוקים בין המדרגות. אבל האהבה והשמחה בעשיית המצוות ותלמוד התורה לשמה. צריכה להיות אהבת הכל, אהבת כל האור. החיים, הקדושה והרוחניות העליונה של הכל ממש, האצור וגנוז בתוך זה הפרט שהאדם עסוק בו, והמובלט על ידי התוכן הפרטי, בכל תועפות אורו, הודו וזיו קדשו.

כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה, וכל מידה טובה ודרך ארץ הרי היא בכלל התורה, וכל חכמה נעוצה בתורה, ובכל צד טוב שיש באדם או בקיבוץ כן שמו של הקב"ה מאיר בו. אלא שיש הבדל בין היודע שהכל הוא אור מתנוצץ משמו של הקב"ה, למי שאינו יודע זה, אבל ההבדל של חסרון הידיעה אינו כי אם הבדל דרגאי, ועצמיות הדבר תלויה בפנימיות הנקודה של הרצון, ער כמה הוא מאומת לצד הטוב, שרק בו שורה אור צדיקו של עולם, המתלבש ביסוד כל, בחכמה ובחסד. כדי לתמם את החיזיון הרוחני והחיזיון החמרי של ההויה, כלומר, האידיאל שלה וממשותה הריאלית, והאחרונה היא המסקנא של הראשונה, ועולה עד ראשה.

כל מי שבטבעו הוא לחשוב דוקא מחשבות רחבות ואצילות בטהרתן העליונה, אין לו להנמיך עצמו ולהגביל את רוחו במחשבות בינוניות, אף על פי שהן טובות ונכבדות בעצם.

אצל המשיגים הגדולים, אין הזמן מצויר באיחור, כמו אצל רוב בני אדם, ומתוך כך אין עניני עולם הזה, אפילו היותר חשובים שבהם, תופסים אצלם מקום. ועל כן הם מוכרחים בעיוניהם לפנות תמיד אל הענינים הנצחיים, העומדים מעל לכל ענין זמן, והם הענינים האלהיים, והרוחניות העליונה. והם הם אוהבי ד', ההולכים באור פניו תמיד.

צריכים להשכיל, כמו שאין שייך זמן לגבי הנצחיות, ומכל מקום כל המציאות שיש בזמן ודאי כלולה היא בנצחיות בשלימות יותר גדולה, כן אין שינוי לגבי השיווי העליון, ומכל מקום כל קוי השינויים נמצאים בשוה ומשוה בשלימות יותר עליונה. ולא עוד אלא שכל מה שאנו חשים שינוי בכל הויה אינו כי אם לגבי דידן, אבל באמת הלא הכל הוא ענין אלהי יותר ממה שהוא דבר מופרד, באין ערוך, אם כן כל השינויים אינם שינויים, כי אם מציאויות שוות ומתמידות. והננו באים לסדר תפילה ועבודה, וכל ההופעות שבאות לנו על ידי כל כל מיני ההזרחות, בתוכן שלם, והדביקות האלהית משעשעת את רוחנו.

האדם הכואב תמיד על עוונותיו ועוונות העולם, צריך הוא תמיד למחול ולסלוח לעצמו ולעולם כולו, ובזה

הוא ממשיך סליחה ואור חסד על ההויה כולה, ומשמח את המקום ומשמח את הבריות. ובתחילה צריך למחול לעצמו, ואחר כך הוא ממשיך מחילה כללית על הכל, וכל הקרוב קרוב קודם, על ענפי שרשיו, מצד הנשמה, ועל משפחתו, אוהביו, אומתו. דורו, עולמו, וכל העולמים. ובה הוא יסוד עולם בדרגא עילאה, בדרגא של לשון הקודש, ולשון רכה תשבר גרם של חמור גרם דביש מלבר, ומתגלה כל הטוב הגנוז בכל, ובא לברכת אברהם, שאין דור שאין בו כמותו.

המוסר בקולו האלהי בא לתוך הנשמה מחיי כל עולמים כולם.

ההויה היא בכללותה בלא שום חטא, החטא הוא מצוי רק בערך הפרטים. אצל הכלל הכל מתאים להרמוניה נצחית, והמעשים שההרמוניה הנצחית מתגלה על ידם הם הינם המעשים הטהורים, המשוללים מכל חטא, עוון ופשע. וחיים כאלה, שמעשים כאלה מהם מפכים, זה הוא הדבר שהנשמה דורשת, והיא משיגה אותם באור מקור חיי כל החיים, אור מקור יפעת, אור אין סוף, שהיא אליו כל כך שקוקה, קשורה ועורגת, באין קץ ותכלית, בתשובה עילאה, בחופש עליון, בעליצות דרור, ובחרדת קודש קדשים. מליאה חכמת עולמי עולמים.

כשרון הקדושה האלהית כשמתגבר באדם, הרי הוא עורג רק אל הדביקות העליונה, בפועל, בדמיון, בציור, בשכל, ובכל רגש ופעימת חיים. אותם אנשי קודש, אין כל העולם כולו משיג כמה הם זרים לכל עניני העולם הפעוטים, והם מיושבים רק בהחשק האלהי ומעוף קדשו.

השתתפותם עם כל בני אדם היא רק חיצונית, והקשר האצילי שלהם במרומי הרוחניות העליונים הוא פועל את הקישור הכללי של כל הדור אל הקודש והנשגב, וכל הגיגיהם, מחשבותיהם, דיבוריהם ושאיפותיהם אינם כי אם האור והטוב האלהי, שלמעלה מכל מחשבה המוגבלת ומצומצמת, שהיא אצל רוב בני אדם גם בערכים הקדושים שלהם.

שמחתם היא עמוקה ופנימית מאד, היא מוצאה את ביטויה רק בקרבם פנימה, בהכרתם את היקר העליון, שהוא כל שאיפת החיים שלהם. כל החכמות, הכשרונות, התורות והדרישות היותר עדינות, אינם מגיעים לאותו הגובה והעוז שבקרב עמקי נשמתם, העורגת תמיד לאור אין סוף, ומתחדשת באור שפעת בינה של הכרה עליונה, חדשים לבקרים.

תכונת הגוף היא מעוררת פעולה, והפעולהרגש, והרגש מחשבה. אלמלא ירד הגוף בנטייתו המוסרית, מצד הסיבות של חטא הקדום, היו ההפעלות הללו הולכות ישר, ופולחן הטבע, הנובע מתכונת הגוף. היה עולה ישר למכון עבודת ד' קדושה. אבל הגוף ירד, תביעותיו נעשו מעוקלות, הרגשותיו מטומטמות, ובחיי החברה פעולתו והשפעתו זעומה מאד, ובחיי ההויה הינו הסיג המפריד את האחדות הסגולית, אשר כל זה גורם, שדוקא אור מרומים מיישר הכל, והנשמה מוכרחת למשול ולהשפיע. התגלות שמימית מוכרחת להשלים את הליקוי שהארץ נלקתה, לברך את אשר נאררה האדמה. וצדיקים חכמי יסודי עולם, הינם מושפעים תמיד מזיו הנשמה, והם פוגעים בגוף והשפעותיו באמצע השפעתו, לוקחים ממנו אמ הדברים שלא נתעוותו, ומזניחים את המעוות, ואת הכל הם מעדנים ומטהרים. מכח בעלי רצון הללו, שאור ד' הוא כל בסיס חייהם, העולם כולו וכל הגות קדשו עומד, וכל ההויה עליהם תלויה. וצדיק יסוד עולם.

המסתכלים הפנימיים אינם נפרעים כלל במהלך הגיונותיהם מפני הסדר של ההסתכלות החיצונה, שאינה הולמת עם סדרם. הם יודעים שעולמם עולם ודאי הוא, והסתירות, שבאות מעולם אחר, אינן תופסות מקום אצלם כלל. וברורה היא להם האמת לאמיתה, שכל הסתירות אינן אלא לפי תנאי השכל המצומצם, שאין לו ערך כלל עם האמת הגדולה בהחלטתה העצמית. ומתוך ידיעה בהירה זו, ההולכת לפניהם הלוך ואור, כל מה שהם יותר מתכנסים בעולמם, המלא אור וחיים, חיי קודש ואור תורת אלהים חיים, הם נעשים יותר גיבורי אל.

מתוך הידיעה הפנימית המתגברת בלב, באה הכרת התפילה. וכל מה שהכרת התפילה מוארה יותר בההכרה השכלית, ככה היא יותר פועלת בכל ערכיה הרוחניים והמעשיים, והנטייה של אמונת חכמים ההמונית הולכת היא ומתאמתת בחיים ובמציאות.

המחשבה על דבר האחדות של המציאות בכלל, מביאה למחשבה של אחדות הנשמות באופן פשוט, ומיד היא משפיעה על ידי תולדתה זו את ההשפעה היותר טובה, את האידיאל של השלום והאהבה הכללית, שכל המידות הטובות האישיות והחברותיות צומחות ממנו. אחדות הנשמות מביאה לידי הכרה את הרעיון של מציאות עובדים רוחניים.

מתעלים בעילוי פנימי, שלא את עבודתם האפשרית להיות מוחשת מוקיר העולם, כי אם את השפעתם על הזיקוק הנשמתי, והארת החיים כולם, על ידי הווייתם העצמית. ובהם האושר העליון נמצא בקביעות, וגורל הטוב של כל אנשי המעשה מגיע להם לפי אותה המידה שהם דבקים באנשי קודש הללו, שאור ד' חי ופועל בבהירות גדולה ומליאה מאד בנשמתם. מעולם ידענו רז זה, גודל תפקידם של תלמידי חכמים בעולם, של צדיקים וערכם. ידענו מהכתוב ומדברי חז"ל במקומות רבים. אמנם נשפל הדבר החי הזה מסיבות שונות, מפגמים שבאו באותם הראויים לבוא לידי מידה זו על ידי המתדמים אליהם, ומירידה כללית בעולם, מהתנוונות החיים על ידי הגלויות הרבות. באה החסידות המאוחרת, והשתדלה לתקן ענין זה, להחזיר את הערך החי של הצדיק ופעולתו הסגולית, שהוא רעיון מיסטי וחברותי ביחד, שעוד צריך הרבה לתשומת לב הצד החיובי והשלילי שבה.

כנסת ישראל היא תמצית ההויה כולה, ובעולם הזה נשפעת תמצית זו באומה הישראלית ממש, בחמריותה ורוחניותה, בתולדתה ואמונתה.

וההסטוריה הישראלית היא תמצית האידיאלי של ההסטוריה הכללית, ואין לך תנועה בעולם, בכל העמים כולם. שלא תמצא דוגמתה בישראל.

ואמונתה היא התמצית המסולתת מכל האמונות, והמקור המשפיע את הטוב והאידיאליות לאמונות כולן, וממילא הכח המברר את כל המושגים האמוניים, עד שיביאם למדרגת שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד'. וגואלך קדוש ישראל אלהי כל הארץ ייקרא.

המסתכלים הפנימיים רואים הם בחוש, שאי אפשר להם לעזוב את הלימודים הרזיים, בין בעת שדעתם

בהירה. והאור השכלי מתנוצץ במילואו וטובו עליהם, בין כשהם נתונים במצב של ירידה, והעניינים הרוחניים עומדים אצלם מעורפלים. הם אין בידם לעשות אחרת כי אם להחזיק במעוזם, ועם כל חובתם לעסוק בצדדי התורה הגלויים, ההגות האלהית העליונה מוכרחת היא למלא תמיד את תפקידה אצלם, ויחד עם זה יבואו לעסוק בתורה לשמה, ויתעלו ויתרוממו על ידה, נשמתם תתלהב, ורוחם יחיה בקרבם בכל מלוא אורו, והשפעתם הסגולית על העולם והחיים תוסיף עוז.

כשהאדם חפץ ללמוד, ואין רוחו מתיישבת בקרבו בכל ענין שמתחיל ללמוד, ונדמה לו אז שהוא צריך לאחוז בענין אחר, זה בא מחמת רוב שפעת המחשבה, שהיא חפיצה דוקא לכלול את הכל, ואינה רוצה בהתייחדות של איזה דבר מוגבל. ואף על פי שהכרח הוא לנצח גם את החסרון הזה, שהוא בא מתוך יתרון, מכל מקום אי אפשר להתנהג עם ההדרכה לניצחון זה, כעם הדרכה לניצחון של חסרון הבא מתוך שפלות, כי סוף כל סוף צריכים לדעת שאי אפשר לעקור מתוך הנשמה את הנטייה של גדולה והרחבה רוחנית שכבר זכתה לה.

מרגישים הם בעלי ההסתכלות העליונה את החירות העליונה.

ואינם יכולים להיות משועבדים בשום שעבוד, שכל שעבוד הוא שעבוד של בשר ודם. גם קבלת עול מלכות שמים הרגילה בין בני אדם, שעבוד של בשר ודם היא. מפני שמלכות שמים עצמה ירדה מכבודה, ונצטמצמה על ידי ההחשכה שהחשיך בשר ודם את אורה. ושאיפת החירות המוחלטה היא התשובה העליונה, ודוקא ממרום עוזה היא מיישבת ובונה את כל העולמות הנמוכים ממנה בהוד עליון, ומשיבה למקומם את כל המידות והתכונות של תום ויושר, של תורה ומצוה, שהם הולכים ומתעלים, עולים במדרגת החירות העליונה, שמתעטרת בבינה של מעלה.

מרגישים אנו את האילמות הרוחנית. הוי, כמה יש לנו לדבר, כמה גדולה היא מידת האור של הצדק והחכמה שאנו מוארים בה בתהום נשמתנו, אבל איך נגלה זה, איך נבאר, איך נהגה, איך נבליט גם קצה קצהו של זיו עליון זה, על זה סגורים השערים לפנינו. בתפילה אנו מקדימים, בתחן אנו דופקים, ברינה ושבח אנו נותנים קול, ונושאים משל והיגיון. שוקדים אנו על הדלתות, אולי ייפתחו כמלוא סדק של מחט סדקית לפנינו, וכל פיותנו יימלאו שטפי דיבורים, וכל לשונותינו ייעשו כנחלים זורמים נהרי נחלי דבש וחמאה.

מחשבה של גודל במציאות, כיון שהיא עולה על הרעיוןאי אפשר שתבטל, היא מוכרחת להתקיים, והיא אמיצת כח ללחום על קיומה, כל הפוגע בה את נפשו הוא חובל. ואם המון רעיונות עומדים נגדה, מוכרחים הם להשלים עימה, הם ישובו אליה והיא אליהם לא תשוב, הכל עולה ולא יורד, הכל מתעלה ומתפתח ולא מתדלדל והולך אחורנית. ביחור ניכר תוכן הגודל ברעיונות של חסד, שכל מה שהחסד הוא יותר מופלא, יותר נשגב, יותר מבהיק ומתמיה כל נשמה הכל הוא גילוי של אמת יותר גדולה, של גבורה של מעלה יותר רוממה ונישאה. חסד מידת עולמים היא, יומא דאברהם יומם, יומא דאזיל בכולהו יומין, ומי שנשמתו מוארה מאור החסד, לא יוכל בשום אופן לעזוב את מידתו, שהיא כוללת הכל, עולמי עד וכל אשר בהם, שהם מתאחדים לעולם גדול אחד, עולם חסד יבנה, ותמיד יעמוד על עמדו, תמיד מידתו מידת ימין אמת היא, לאהוב להצדיק את הבריות, ולשנוא לחייבם. ומדת חסדים עליונים זו, היא היא המעמדת את הכל,

והכופה את הכל להיכנע מהדר גאונה, להתבטל מפני גודל טובה ועצמת רחמיה שאין להם תכלית, שאור חיי כל החיים זורם בהם בכל עוז והדרת תפארת נצח.

כל הנפילות שצדיקים העליונים נופלים מכבודם, ממעמדם.

מבריאותם ומרוחניותם העליונה. באות רק מפני שהם עוזבים במעט את תוקף מידת החסד העליונה שלהם, ומזדהמים על ידי זה בזוהמת העולם המלא גבורות קשות וקטיגוריות. תחת שעליהם, שהם יסודי עולם, תמיד למתק את כל המרירות, ולהאיר את כל המחשכים.

גאותן של ישראל היא אור החסד העליון שלהם, שהם תמיד דבקים בו מראש צורים, מברכת אברהם. ותחת שרשעים אינם יכולים לקלוט אור גדול זה, ובל יחזיון גיאות ד', מסוגלים ישראל לאורה עליונה זו, ומסגלים לה את כל העולם כולו.

החירות העליונה קשורה בהארתה עם החסד העליון, ואינם שורין בעולם כי אם בטהרת המידות היותר עליונה. וטהרה זו מבערת כל קנאה מן הלב, דוגמת לעתיד לבוא, שתתקיים ברכת ונתתי לכם לב בשר. בוסר בחלקו של חבירו. ועל ידי זה שאינו נגוע במידת הקנאה, מרוצה הוא בעצמיותו, ואינו זז ממידתו הפנימית, ואינו מקנא לא את החיצוניות של חבירו ולא את פנימיותו, ומתוך כך עצמיותו קיימת, ואין עצמותיו מרקיבות, כי מי שאין בו קנאה אין בו רקב עצמות.

החכמה שמתרבה מתוך קנאת סופרים, כיון שבאה מתוך קנאה סופה להירקב, וכל ריקבון יש בו סרחון, וזאת היא חכמת סופרים שתסרח בעקבתא דמשיחא. ועל ידי סרחון זה תתבטל צורתה הקודמת, ויוחל להיות מאיר אור הנשמה של החכמה העליונה, העליונה מכל קנאה. שהיא למעלה מחכמת סופרים. היא החכמה שתצא לאור על ידי שיר חדש, ושם חדש אשר פי ד' יקבנו, ויהי כזית הודו, וריח לו כלבנון.

כשאי אפשר להשיג ולהתדבק בדברים קטנים, מפני ההשגות והדביקות של הדברים הגדולים, אין להתבהל כלל, ואין לאחוז את האמצעי של נפילה וירידה, כי אם להוסיף עליה ובהירות, עד שמתוך העלייה המזוככת יתבלטו האותיות כולן, הגדולות עם הקטנות.

המניעות מאיזה ציור של שקידת התורה. שבאות מחמת טהרת הנשמה וגעגועיה לציורים רוחניים עליונים, אין זה בכלל ביטול ומניעה של תורה, כי אם דרגה עילאה לעלות על ידה לשקידתה של תורה העליונה. כמידת רבן יוחנן בן זכאי, שלא מצאו אדם יושב ודומם, אלא יושב ושונה, אף על פי שהיה עסוק בדבר גדול, שהוא מעשה מרכבה, שהדומיה בה הוא דבר של הכרח, מכל מקום השקידה הנובעת מעומק הידיעה ובירורה היא מתגברת על כל.

לא בכל עת ראוי האדם להופעות רוחניות עליונות, והעיתים הרבות שאין בהן הארה עליונה, הן הן הראויות להיות מקודשות ללימודים הנגלים בגופי תורה, ולעבודה מעשית. אבל כיון שאור הנשמה מתפרץ, מיד צריכים ליתן לו את חופשו, שילך ויתרחב, יצייר, ידמה, ישכיל וישיג. ישאף וישתוקק האדם לגבהי גבוהים, למקור שרשו, לחיי נשמתו, לאור חיי נשמת כל העולמים, לאור אל עליון, לטובו והדרו.

הידיעה בעומק האמונה, המתעלה תמיד בהופעת האורה האלהית.

היא המביאה את הענוה לעולם. האדם מתבטל מפני השלימות העליונה שאין לה קץ. אמנם כדי שייולד איזה יחש בלב לחוש את הביטול הזה עד כדי עדנת לבב פנימית, צריכים לחינוך של מוסר וטהרה, לזיכוד מידות ותיאורן ההגון. אז הענוה מתחילה להופיע, ועימה יחד גאות קודש מתנוססת, הגאווה הטהורה, המתפארת בהניצוץ האלהי שבתוכיותו, שאין קץ לערכו. הריחוק מהאור האלהי הוא מביא לגאווה מגונה, האדם מגיס את רוחו בהסתכלותו על כל יתרון שמרגיש בקרבו, אינו מתבטל מפני כל הוד נורא, שאיננו מרגישו ורחוק הוא מכליותיו.

ומתוך שגדולה של שלימות אין סופית אינה מוחשת בנשמה, כל הגדולות המוגבלות אינן תופסות מקום להתבטל לעומתן. והאהבה העצמית, המתחברת לרוח הגסה, הולכת היא ועושה את דרכה.

ולעומתה מין ביטול עצמי, המביא תוצאות מחפירות, הולך ונכנס בלב, הרי הכל בטל, הכל אין לו ערך, ואיזה ערך יש להעצמיות הפרטית, על כל הכשרונות והמעלות. אמנם, הענוה והגאווה הבאות מיסוד ההתגלות האלהית בנשמה, שתיהן מאירות את דרך החיים, ואותן המידות עצמן שנולדות משכחת ד', מגבירות את החושך, דרך רשעים כאפילה.

יש מגמה אחת לתורה לעורר את הצד הרוחני העליון שבאדם, שיהיה עסוק במושכלות קדושות, ויהיה סר משיקוע בהמי גופני שמדלדל את כח עצמיותו. ומצד המגמה השלילית של הסרה מרע כל עניני תורה שוים הם. אמנם מצד ההתגלות העצמית של האורה האלהית שמרוה את הנשמה. יש הבדל גדול בין דבר גדול לדבר קטן.

האנשים הגדולים באמת הם מוצאים בקרבם ניגוד פנימי להתלמדות, כי הכל חי בקרבם ומפכה מרוחם, והם מוכרחים להיות תמיד מעמיקים ברוחם הפנימי, והצד הלימודי הוא אצלם רק עוזר וטפל, והדבר העיקרי בהשלמתם הוא תורה דידהו, ובתורתו יהגה יומם ולילה. לפעמים אין האדם מכיר את ערכו, ופונה אחר לתורה דיליה, וחפץ להיות דוקא מלומד, מצד איזה הרגל או סברא מלומדת, כדרוש וקבל שכר. אז מתחילה עקת הירידה להחשיך את עולמם של גדולים חלשים הללו.

מגמתה של חכמת הרזים לכל מהלכה, היא פיתוח כח הנשמה עד כדי עמידה על כחה הפנימי, לשאוב ממקורה, בלי שום הצטרפות של התלמדות אמצעית. והופעה זו מביאה את כל ההויה כולה להכיר את עצמה. ומתוך ההכרה העצמית הפנימית נמשך שפע החיים, באיחוד השכל והרצון, באין הפסקה של גבולים ושל פרטים.

כל מה שנכנס בנשמה אחת מהשפעת חברתה, אף על פי שמועיל לה הדבר מאיזה צד, שסוף כל סוף הוא מקנה לה איזו ידיעה, או איזו הרגשה טובה ומועילה לפעמים, הוא עם זה מזיק לה גם כן, במה שהוא מערב יסוד זר במהותה. ואין העולם משתלם כי אם במעמד של שלילת ההשפעה הזרה, ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמור דעו את ד', כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם. המהלך השולל

את ההשפעות הזרות לגבי כל פרט, אף על פי שנראה בצורה הורסת, הוא הסתירה המביאה לידי הבנין היותר קיים ויותר משוכלל, והוא המבוא היחידי לחיי עולם הבא, שכל אחד ואחד עושה לו הקב"ה עדן בפני עצמו, עדן לא נאמר אלא עדן. ההכרה הכללית באומה להישמר מהשפעות זרות היא יסוד התחייה, והיא חודרת בתור תסיסה פרטית, מחוללת הריסות, עושה מהפכות, ובונה עולמות חדשים, קיימים ובהירים .

כל מחשבה שהאדם קונה אותה בבירור, הרי היא מחיה אותו ומעודדתו, וכל רושם של מחשבה שאינו מבורר, הרי הוא מדכא את הרוח. כל השייך לאדם, לפי ערך רוחניותו, מוכרח הוא לפי זה להיות תמיד הולך ומשתדל בהתבררותו, כדי שיהיה עומד בשלימות צורתו הרוחנית, ולא יהיה צריך להיות מדוכא בדיכאון רוחני במצב העצמיות היותר חשובה שלו, שהוא המצב המחשבתי. מובן מזה, שהשאיפה המרוממת את הכל אי אפשר להיות אחרת כי אם לאשתאבא בגופא דמלכא, שהיא עריגת הדביקות העליונה, שאינה משארת אחריה שום דבר חוצץ. כי עימך מקור חיים, באורך נראה אור.

עיקר השמיעה בקול ד' הוא מה שמקשיבים את כל התהלוכה של דרכי החיים לכל פרטיהם, אל הקיבוצים הכלליים לפי הבדליהם, ולכל יחיד לפי ערכו, מתוך החכמה הכללית העליונה, החיה ומחיה את כל ההויה. וכל מה שהפרטים נובעים מתוך החיים הרוחניים העליונים הכוללים, שהיא חכמת נשמת אל בעולם, בצורה יותר ברורה, האדם שומע ומאזין יותר בבירור את קול ד' הדובר אליו, מורהו ומצוהו ממש. אני ד' אלהיך מלמדך להועיל, מדריךך בדרך תלך.

משיח יפרש תורת משה, בזה שיתגלה החיזיון בעולם איך יונקים כל העמים והמפלגות האנושיות את לשד חייהם הרוחניים מהמקור היסודי האחד, ומכל מקום יתאים התוכן לרוח כל אומה ואומה על פי תולדותיה, וכל עניניה המיוחדים, המזגיים והאקלימיים, וכל פרטי השינויים האיקונומיים והתכונות הנפשיות לכל שינוייהן, עד שהעושר של הפירוט לא יהיה חסר מאומה. והכל יהיה מתאגד ויונק ממקור אחד, בידידות עליונה וביטחון פנימי איתן. ד' יתן אומר המבשרות צבא רב, כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות.

וההתיישבות המוחלטה של האיחוד הרוחני של כל העולם האנושי, בצורה המקיימת את כל הטוב של החופש הפרטי, האישי והקיבוצי.

היא התחלה למה שהוא יותר נעלה ונשגב, להרעיון הגדול הנובע מגילוי האחדות העשירה של כל ההויה כולה, בכל זיוה, חינה ויופיה, ובכל מתקה ועינוגה, וכל הוד רעננותה ורעם גבורתה, בשפעת חסדה ועליצות שלותה העליונה.

כל ההויה כלולה היא בנקודה אחת. כל הגודל המצויר לנו, כל הריבוי וכל העושר, כל הריחוק וכל ההפלה, הכל הוא ערכי לעומת מידת הקוטן החלקית הקטנטנה שלנו, השרויה בציור הבוסרי שלנו.

למופלג נחשוב, אם נאמר שהאחדות של ההויה היא מענינת אותנו יותר מכל דבר, מפני שאנו חושבים שהענינים השבורים והקטנים הם יותר מתאימים לנו. אבל זוהי טעות נוראה בערכנו. אין לנו דבר מקביל

כי אם האחדות, הגודל, הרוחב, הגובה, העומק, העליונות. ההתנוצצות, ההתחדשות, הפוריות, הזרמיות, התעודדות חיי השירה וההכרה, ברקים תדיריים, ומאורות מתחדשים לרגעים, וכל אלה בכל גדלם אינם באמת כי אם נקודה זורחת אחת, נקודת ההויה, נטף של ניצוץ אלהי. והערכים המשוים שלנו, אינם כלל ערכים חיצוניים, כי אם פנימיים, עצמותיים.

והעצמיות הלא היא הגודל האלהי, השיגוב הבלתי סופי, למעלה מכל גדרי כמות ואיכות, ולגבי ערך ערכים של אין ערוך זה, שהיא מדידת האמת, הכל הוא רק נקודה זעירה אחת, שאי אפשר כלל לצייר את איחודה. הכל הוא רק דוגמת אטום אחד לעומת אור אין סוף. וזאת ההשערה היא המקרבת אותנו יותר אל בהירות האמת. מכל מיני ההזיות שעל דבר פירודים וריחוקים, ועולמות שונים, זמנים מופלגים, תקופות ודורות. וסיבובי יצירות. הוי על קטנות נשמה כזאת, המתפלאה ומשתוממת על מה שהוא כל כך ראוי להיות, על מה שהוא כל כך מסודר, וכביכול טבעי, שאלמלא הפעוטיות המלווה את הגאווה הגסה של אמרת הטבע וחכמתה, היה אפשר לומר ביטוי זה ביותר מנוחת לבב, ביותר מילוי נשמה.

כל חלק גלוי שאינו מוכר כראוי, בין מן התורה, בין מן העולם, עומד הוא כמו מסך מבדיל שמסתיר את האור הנשגב של החלק החבוי והנסתר, שאינו מושג כי אם בצפייה פנימית בהירה. ובחוק זה נעוצה היא החובה של השקידה התדירית להרבות תורה וחכמה. בתור יוצא מן הכלל, יש שאיזה סדק מתהווה בכתלי המערה הסותמת את האורה העליונה, והאור החבוי מתנוצץ פתאום, שלא על פי הדרך המודרג של הידיעות הגלויות. ניסים כאלה צריכים לקבל בשמחה, אבל אין סומכין על הנס, והסדר התדירי הוא לבוא מן הגלוי אל הנסתר, מהפרטים אל הכלל.

אי אפשר לחיות בלא השפעת אמונה של קדושה. מחשבת האדם כל כך צרה היא כדי לבאר על ידה את עומק היש, שכל כך הוא קשור אליו בכל מהותיותו, עד שצריך עזר על היחש של החלק המצער, של האני שלו, אל הכל ואל מקור הכל, מכחות היותר עליונים. ואלה הכחות מתנוצצים על ידי הופעת הקודש שעל ידי הצינור הטהור של הקדושה, של עליית השמים, של התגלות האלהות בעולם ובחיים, במדע וברגש, ביצירה ובתולדה. והחיים טעונים חקיקת חוקים. החוקים הולכים ונפעלים מכל ההויה, מאוצר הכל, הולכים דרך כל שלבי היצירה, באים עד לידי הקיבוץ, עד להלאום, פועלים בעמקם לפי הערך שיש לכל קיבוץ בהכנתו. עד שבא הרושם להחטיביות המיוחדת של כנסת ישראל, שהיא יצירה מפליאה, רבת ההרכבה ואיתנית ההתאחדות, ולה תורת חיים, ממלאה את כל הסביבה, מקפת וחודרת, מחייה ומקיימת, בפירוט מיוחד, שדוגמא לה אין למצוא. אבל השוואה עם ניכיון של חילופי הערכים אנו מוצאים תמיד באין הרף. ויותר ממה שאי אפשר לכל יחיד וכל עם לעקור מתוכיותו את כל אשיות חיו, אי אפשר לעקור מכנסת ישראל את נשמת נשמתה, את קישורה האלהי, את זיו העליון של הופעת עולמה, ועולמים כולם, הקשורים באחדותה המופלגה ובריבוי הנאדר.

השכל הישר הוא יסוד הכל. הרגשת הטוב והאמת בבינה פנימית, בלתי מתעוותת על ידי שום נטייה בעולם, היא נתיב האורה המובילה את הכלל ואת הפרט לאושר עולמים, ולאושר זמני המתאים לאושר הנצח.

להפנות את הלבבות ולהעסיק את המוחות במחשבות נאצלות, שמקורן ברזי תורה, נעשה בדור האחרון

הכרח גמור לקיום היהדות.

וירידה זו בעצמה, שהביאה את הכרח ההשתמשות באמצעי נשגב זה, היא היא העלייה.

צריכים להפריד את הגבורות זו מזו, על ידי מה שמציירים בעמקי הנשמה שאין פגם אחד מקושר ליתר חלקי החיים. באופן שעבירה לא תוכל לגרור עבירה. וכמו שבנפש, על ידי זה אין חלק רע אחד מקושר לחבירו, פועל הדבר ככה בעולם, ומתכנס החלק הטוב ביחד, ומנצח את הרע לגמרי. הצדיקים הגדולים, שהרגשת המוסר שלהם היא עמוקה מאד, מוכרחים להחזיק במידה זו, העושה פיזור לרשעים, שכינוס בא על ידי זה לצדיקים.

כשחושבים על דבר האלהות, לפעמים הולכת היא המחשבה בצורה שוללת את העולם, כלומר שהציור האלהי בגודלו, בעוזו, בקדושתו, ביופיו, בגבורתו, באין סופיותו, מאפס את ההויה כולה.

וכולא כלא חשיבין, לאין דומין. זאת היא המחשבה הבאה מתוך הגבורה, והמתלבשת במידתה. ויש עוד ציור יותר מבוסס, שהמחשבה האלהית משלמת היא את העולם, היא נותנת להויה כולה את ערכה הנכון. מצד מחשבה שממקור חסד כזאת, הולכת אהבת העולם וכל הבריות ומתגברת, בכל המילוא שהאהבה האלהית, והמחשבה הצלולה בענין האלהי, מתמלאת ותופסת יותר מקום בעולם. בזה החושב לא נפרש מן העולם, אלא מעלה את העולם אל העדן העליון, העדנה והרוממות האלהית.

התבוננות פשוטה היא שיותר גלוי הוא ערך היחש שיש להעולם אל האלהות מצד הרוחניות שבו, שהם כחות הרצון וההכרה שבהויה, ממה שהוא גלוי מצד החמריות, שהם כחות הפועלים המיכניים. וכמו שהדבר גלוי בעולם, כך הוא עוד יותר גלוי באדם. ולפי זה, היחש העליון שיש למחשבתו של האדם עם האלהות הוא יותר גלוי, והוא הדין לרצונו ולכל נטייתו הנפשיות, ומתוך היחש הגלוי מתברר היחש המסותר. וזהו היסוד להערכים הגדולים של האהבה, היראה, הביטחון, האמונה, הדביקות, הידיעה, הקנאה, התשוקה, העונג, השמחה, הגעגועים לאלהים, והתגלותם המעשית בכל המידות ובכל המעשים, בכל התורה ובכל המצוות, בכל ארחות החיים וככל גילויי השכל, הרגש והדמיון, בכל תפילה ושירה, בכל חפץ ושאיפה. אשרי אדם עוז לו בד, מסילות בלבבם.

יש לפעמים שאי אפשר לעסוק בתורה. ולא בשום פעולה ומצוה, ושום עסק עולמי, מפני שמתגבר הרצון להיות קשור בציור העליון של נעימת אור אין סוף. וצריכים אז ללכת בהדרגה, שלא להיפרד מהתשוקה הקדושה הזאת, שהיא יסוד הכל, וההשכלה היותר עליונה, המחיה את כל התרבותיות האנושית, וכל גוני העולמים השונים שבהויה כולה, אלא לתקן את האור הגדול על ידי תיקוני כלים, והמשכת רצונות בתור קוים ונקודות. שהם יהיו מתאימים להגיוני תורה ודרכי מצוות וארחות חיים בעולם, בכל ההליכות של דרך ארץ, ובזה מיישבים את העולם ביישוב עליון של קודש.

חכמת האמת מלמדת אותנו את האחדות העולמית, את הצד של השיווי שיש למצוא בהויה כולה, עד למעלה למעלה, לדימוי הצורה ליוצרה, ואיך ללכת בדרך אורה זו בלי מכשול. הגשמיות והרוחניות, הציור והשכל, השפל והנישא, איך הם כולם תואמים, מתאחדים ומוקשים. ועל כולם את הערך של הופעת החיים

שלנו ביקום, ביצירה כולה, רוח האדם בעילוויו, על ידי הכרה צלולה והתנשאות רצון מטוהר וגמור, המתנשא לבוא עד לידי השלטת רצונו על ההויה, מפני עוזו וחשיבותו של הראשון. זאת היא המגמה של הדביקות האלהית הבהירה, העולה ממעל לכל המדעים המוגבלים, שרוח האדם המעורפל רואה אך בהם את עולמו הרוחני.

להעלות דברים בטלים אי אפשר כי אם על ידי גילוי רזי תורה, וכשגילוי האור של סתרי עליון בא בשפע, מתעלים כל הדברים היותר שפלים, ומתראה בהם האור הצפון במעמקים. ועל כן בעקבתא דמשיחא חכמת סופרים תסרח, ומתרבים דברים בטלים רבים בצורה של ספרות, של קיבוץ, ועל ידי התגלות אורו של משיח יהפכו כולם לקדושה. והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה.

צדיקים עליונים, מיתוק הקדושה שבנשמתם הוא למעלה מכל גילוי של תורה ועבודה, שנשמתם היא גילוי התורה והעבודה בזוהר היותר עליון. ועל כן לעולם צריך שיהיו בשלוח גדולה, בכח גופם, בכבודם, בכל צרכיהם, ולא יהיו תשים ולואים, ולא ייעצבו כלל, כי אם תמיד יהיו מלאים חיל ושמחה, ואור החיים שבעצמיותם הוא מבסס את העולם ואת הנשמות כולן.

מתוך קטנות אמונה נדמה, שכל מה שבני אדם מזדרזים לחזק את מעמדם, להילחם נגד הרעות המתרגשות בעולם, לרכוש להם מדע, גבורה, יופי, סדר, שכל אלה הינם דברים היוצאים מחוץ להתוכן האלהי שבעולם. ומתוך כך עין צרה צופה מתוך כמה אנשים, שלפי דעתם עומדים הם על הבסיס האלהי, על כל התקדמות עולמית, שונאים את התרבות, את המדעים, את התחבולות המדיניות, בישראל ובעמים. אבל כל זה טעות גדולה היא, וחסרון אמונה. הדיעה הטהורה רואה היא את ההופעה האלהית בכל תיקון חיים, יחידי וציבורי, רוחני וגשמי. היא מודדת את העניינים רק במידת התועלת שהם מביאים, או הקלקול שהם מקלקלים, ובמידה זו לעולם לא תהיה תנועה חייבת כולה, כשהיא עוסקת לברוא איזה דבר, בין גשמי בין רוחני. יוכל הדבר שיהיו בה מגרעות, אבל בכללותה, הכל הוא מכלל היצירה האלהית ההולכת ופועלת. לא תוהו בראה לשבת יצרה.

ישנם תיקוני עולם כאלה, שאי אפשר להם שיעשו על ידי צדיקים, כי אם על ידי רשעים ואנשים פגומים בדיעות ומעשים. אמנם על ידי תשובה מאהבה, והתאמצות גדולה להרבות קדושה בעולם, בתפילת צדיקים ישרה. זוכים שגם צדיקים יוכלו להשתתף באלו התיקונים, שעל פי הסדר הנהוג אינם רגילים לצאת כי אם מידי רשעים ואנשים רחוקים מהקדושה. תיקונים הללו כוללים תיקונים חברותיים, כמו מכשירי עבודת אדמה, מלחמות, שישן מהן שהן דרושות הרבה לעולם.

המצאות מעשיות, וישנם מהם תיקונים רוחניים של כמה חכמות מעשיות ושכליות, שהנשמה המעוטרת בחסידות ובהתנשאות נפש לקדושה אינה יכולה לחדור לפרטים הללו. רק על ידי עלייה גדולה של המהלך הרוחני אפשר לזכות לברכה עליונה זו, של כיבוש כל תיקוני עולם על ידי צדיקים ואנשי קודש.

כשכח המדמה בריא בקדושתו. מרגישים במציאות האור האלהי בנשמה ובעולם. ועל יסוד ההרגשה הזאת באה אחר כך ההשגה התורית, ומאירה באור חיים גדול מאד. והמעשים הטובים והמידות הטובות מוסיפים מציאות חיים באור הדמיון הנשגב הזה. ורוח הקודש מתחיל להופיע בעולם בהוד והדר, לרומם

גוי, ולהחיות רוח שפלים.

כשהצדיקים מאמינים בעצמם. בכוחם הגדול ובקדושת נשמתם העליונה, הם מוסיפים דביקות אלהית בצירים בהירים, וממשיכים על ידי זה לעולם שפעת חיים של קודש, של עונג ונחת. וסגולת רפואה, אריכות ימים, ברכות שדים ורחם, ואור תשובה ושמחת מצוה מתרבים בעולם.

כשמרגישים איזו פחיתות של מידה רעה בפנימיות הלב, אין לאסור מיד המלחמה לעקור את התכונה של המידה, כי אולי תצטרך תכונה זו במקום אחר לטובה. גם אין להחליט על פי הסקירה הראשונה שהמידה הנדמית לרעה היא רעה. אלא כיון שלפי הסקירה הישרה הרי התכונה מוכרת לרעה, צריכים לכבושה, להעלימה, לכסות עליה בתורה ובמעשים טובים. תחת המכסה העתיק הזה, הרי היא מתפתחת באופן טוב, והיא מזדככת ומסתננת, ובהמשך הזמן תופיע באור בהיר של מידה עליונה טובה. ובדרך הלימוד והחינוך העצמי, המצורף להשכלה גבוהה במושגים הרוחניים, יתבארו כמה דרכי עצות, איך להשאיר הכחות הנפשיים ודרכי התפעלויותיהם במצבם הבריא, ולהעלותם במעלות הקודש.

סימן טוב לתשובה מעולהקורת רוח פנימית, והארת השכל בהשגות עליונות. בהירות הציור ועוזו הקודש של טהרת כח המדמה.

המלביש את ההבנה העליונה, הכוללת כל ארחות החיים כולם.

הטבע העולמי וכל יציר פרטי, ההסטוריה האנושית וכל איש יחידי ומעשיו, צריכים להיות מסוקרים בסקירה אחת, כתוכן אחד בעל פרקים שונים, ואז ממהרת האורה של הדיעה המביאה לידי תשובה לבוא.

המשכילים הגדולים צריכים לשאוב את אור הקודש שלהם ממרומי השכל. לא מהתפעלות הנפש, ולא מלהבת הדמיון, ולא מפשטיות האמונה לבדה, כי אם מכל האור של כל אלה בשורש שרשו, המואר במקור ההשכלה היותר טהורה, בזיו הנשמה.

שיטת המחשבה בציור המזוכך של השלילה הגדולה, הדרושה להכנת הדביקות באור אין סוף, מזככת את כל כחות החיים, ומעלה אותם מכל שפלות, ומעלה גם כן את כל השייכים להמיחד, החושב את המחשבה הגדולה הזאת בכל עומק גודל רוחו ונשמתו, בעלייה רוחנית בהירה. והתפילה המתייסדת על יסוד צימאון עליון זה, היא ספוגה כולה ברוח הקודש בהירה, וקולעת את מטרתה כקשת וחיצים ביד גיבור. בחרבי ובקשתי, בצלותי ובבעותי.

העונה היא חותם הטוב. אהבת העונה מעומק לב, היא לבוש הטוב מבחינה אחת, ומבחינה שניה היא עטרת הטוב ונזרו העליון. החשבון הצלול שתכונת הגיאות היא מאוסה, שכל בעל נפש מכובדת כל דהו יתרחק מהתגאל בה, זהו חשבוננו של עולם, המרומם את האדם הרמה רוחנית פנימית, ומכשירו לאור תורה וחכמת אלהים.

כל תשוקות שבעולם, כל קנאות סופרים שבעולם, וכל חמדות של תורה וחכמה שבעולם, לא יזיזו את

הצדיק העליון מיסוד הדביקות האלהית הקבועה, שהיא הצלחת חייו, ואור העולם כולו, ומקור חיי כל.

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה.

הפשטיות של אהבת ד', ותענוג הקודש שבה, כוללים בקרבם את כל אור העולמים, את כל חמדות החיים הגשמיים והרוחניים, וכל העינוגים שבעולם הינם כלולים ביסוד עונג זה בתמצית הקדושה והטהרה. עד שהעונג העליון שבמסירות נפש הוא רק ניצוץ קטן של אור מופלא זה, ודוקא באהבה בתענוגים, הממתקת בעומק מתקה יסורי בשר נוראים, כמסרקות של ברזל בגופניות, ויסורי גיהנם ברוחניות, על ידי העברה של צדיקים במעמקיו, היא מכילה קצת התגלות של עומק אור עונג זה, שמהפך ברוב כחו את כל המרירות למתיקות מוחלטת.

וממילא מתעלה ציור זה, החי בלב קדושי הדורות, למרום החיים, ועל ידי התערבות כח החיים בזרמי הנשמות הרבות, מהפכים את כל החטאים, העוונות והפשעים וכל קטיגוריהם, לזכויות ואורות נעימים, בנועם ד' של תשובה עילאה.

התרחקות ארעית של צדיקים מציור הדמיון הקדוש בעניני אלהות, מוסיפה להם עוז ואומץ של קדושה. ואם ההתרחקות הזאת גרמה הוספת ידיעה בעניני חול, מתהפכת ידיעה זו לתוכן קודש מבריק. ומכל מקום אי אפשר לעשות כן לכתחילה, והרי הדבר עומד במדרגה של מצות שכחה, שחסידי מקריב עליה קרבן הודאה.

יראה של שטות היא מה שמתיראים מהמשלים הגשמיים שברזי תורה. הלא יודעים אנו ברור שכל אלה אינם פוגמים מאומה את היסוד המאיר של טהרת אמונת אל אחד ברוך הוא, אלא הם מוסיפים בנו אור ובהירות להבנה, וכשרון הסתגלות לאורה האלהית. ואנו אין לנו כי אם לשנן, ללמוד, להכין את התכונה הגופנית והרוחנית באופן המתאים להוספה קבועה של אור עליון זה, המפכה בכל עת ורגע מעיינות טהורים ממקור שרשו. וכפי רוב הבינה, ועומק מסירות הנפש אל הדביקות האלהית, האהבה המליאה משתפכת מגנזי היראה, לחדש את חיי הרוח בצורה של בריה חדשה בכל יום תמיד.

יגדל רוח האדם, יסקור את החומר והרוח בסקירה גדולה אחת, המוות יאבד לגמרי את ערכו, ייכחד מן המציאות, מתוך הכרה בהירה וידיעה בטוחה. החיים יתפשטו על הכל. הטבע הרוחני והטבע החמרי, הטבע ונשמת הטבע, הטבע ולמעלה מן הטבע, הכל ייעשה אגודה אחת. החפץ האישי, בהיותו מבוטא במהלך עליון למקורו, התפילה, זהו הגילוי האיתן של גודל הרוח, התוכן התופס מקום היותר חשוב בעולם משוכלל, מה שהיה נכבד כל כך מתוך נטייה אינסטינקטיבית, ייכבד הרבה יותר בהכרה של מדע צלול. בכדי לבוא למרומי כל מגמה בפועל, בעולם הגדול הכללי ובעולם האישי, יחד עם כל הדרכים מכשירי השכלול שחולל המדע, החוש והרגש, הגאונות האמנותיות והגבורה הממשלתית, תבוא התפילה. מה שנודע רק ליחידי סגולה יודע לכל, וטוהר הרצון וחוסנו, בנטותו בעוזו לסוד אלוה, זה יהיה ראש מגדלי התרבות העתידה, שתנוסס בתפארה מידי עם עולם, בשביל העולם כולו. כי ביתי בית תפילה ייקרא לכל העמים.

סגולת הדיבור תתגלה בעולם אחרי התגלות סגולת הרצון והמחשבה. הערך של דיבור פשוט, שברכה היא ברכה, וקללה היא קללה, ושאומר הגזור צריך להיות קם, זאת היא חטיבה של התגלות כח היצירה העליונה שברוח האדם בכל מילואו. מובן שהשקר המילולי וכל דברים בטלים יסחו מן העולם, ושפת אמת תיכון לעד.

הרוצה לשמור מנוחת נפשו, ייזהר מכל דיבור הנראה כגסות הרוח.

וכשיתברר לו בבירור גמור שטעם גסות הרוח ההדיוטית כבר פג ממנו, ונכנסה בו רוח טהרה של ענוה, רק אז לפעמים יוכל להתיר לעצמו, אחרי זיכוך גדול. להביע דבר המסמן את הצד הטוב שבעצמיותו, בשביל טובתם של מקבלי השפעתו, או בשביל התעוררות רוחנית הנדרשת לפעמים לעצמו. ותכף שירגיש מזה מוסר כליות פנימי, יבין שעוד לא הגיע הזמן לכך, וישוב למידת הענוה מתוך לב טהור, ולב נשבר ונדכה אלהים לא תבזה.

כשבאים לשוב בתשובה צריכים לדעת שאין שום מניעה בדבר.

ואפילו אותם הכ"ד דברים המעכבים את התשובה, תכף כשמבקשים לשוב עליהם שוב אינם מעכבים. ואין לבטל שום נטייה של תשובה, לא קטנה שבקטנות מפני שפלותה, לומר שאין הרעיון הקטן ראוי לפי מידתו שהאדם משער את עצמו, ולא את הרעיון היותר גדול, לומר שהוא גבוה יותר מערכו, כי הכל עולה ומצטרף ביחד לקומה שלימה ועולם מלא של תשובה, שהוא יקר, גדול, וקדום מכל העולמות האחרים.

מה שמוטבעים לפעמים במניעות גדולות, בין בעניינים שבין אדם למקום בין בעניינים שבין אדם לחבירו, לא יעכב כלל את התשובה הרוחנית, וכיון שמבקשים לשוב אל ד'שבים, והאדם מתחדש כבריה חדשה. והציצים המעשיים, שצריכים לזירוז גדול לתקנם, יצפה עליהם תמיד לתקנם, ויסגל לעצמו מידת השפלות ביותר כל זמן שלא תיקן איזה דבר בפועל ממה שיש לו לתקן בדרך מעשי, וישתוקק לתיקון השלם, וממילא יבוא הדבר לידי כך שיעזרהו השי"ת לתקן הכל בפועל.

אבל גם כשלא נזדמן לו עדיין התיקון, בין מצד מניעות חיצוניות, או מצד מניעות פנימיות, שעדיין אין הרצון שלו תקיף כל כך, וההסכמה לדרכי התיקונים המעשיים עדיין לא באה לו בהשלמה, מכל מקום יאחז בתשובה הרוחנית בכל עוז ואומץ. ויהיה תקיף בדעתו, שסוף כל סוף אחוז הוא בתשובה, שהיא ענין יקר מכל מה שבעולם, וירבה בתורה, במידות טובות, בחכמה ובהנהגה ישרה בכל מה דאפשר לו. וישפוך שיחו בתפילה לפני קונו להוציא אל הפועל את חלקי התשובה שעדיין לא יצאו אל הפועל, בעבור עצמו, ובעבור כלל ישראל, ובעד כל העולם כולו, ובעד תיקון הכללי של השכינה, אור ד' בעולם, שיהיה בתכלית השלימות. וישתוקק שכל הנשמות תהיינה מתוקנות ונהנות מזיו השכינה. והכל ישבעו טוב ושפעת חיים.

ישנם שני אופנים של דביקות המתנוצצים באדם. האחד הוא בא מצד התורה, ואף על פי שאינו מרגיש בפנימיותו כי אם הארה נשמתית רוחנית, בלא אותיות של הלכה ושל מצוה, מכל מקום הוא בא מכח הארת התורה המעשית. והשני בא מצד עצמות הארת הנשמה, ביחוסה אל אור ד' בעולם. וישנם בכל פרטי הבחינות של אלה שני המינים של דביקות ד' המתנוצצים בנשמה, חילוקים לענין דרך השימוש שבהם,

ולפעמים צריכים למזג דוקא מין אחד בשני.

כל העולמות מתגלים בתוך הנשמה. וכל מה שמעמיקים בידיעה הפנימית של תוכני הנשמה, מתגדלת הידיעה על הכל. ונשמת העולם, ואור המקורי של חיי כל, מתגלה ביותר, כל מה שהגילוי העולמי מתרחב הוא בתוכיות הנשמה עצמה, עד שאור ד' מאיר על האדם לפי רוב הסתכלותו בנשמתו.

המצוות שבזמן, מעלות את הנשמה הפרטית של האדם אל אוצר הכלל כולו. ההצלחה הרוחנית גדולה היא כשחושבים להאיר את הנשמה מאור הגנוז שבכל מצוה בזמנה. ודבר בעיתו מה טוב.

הסוכה היא שמחה עליונה מאד, עד שאינה יכולה להיות קבועה, כי אם דרך ארעי. אבל היא עומדת במקום אחד, מפני שגלי האור של השמחה שוטפים, ואחד מתעלה, ומיד בלא שום הפסק השני, החדש, שהוא יותר מאיר ויותר משמח, יורד ונשפע. על כן נראה כאילו הכל היא סוכה אחת, ובאמת בכל רגע ורגע, ובכל חלק מחלקי הרגע, ישנה סוכה חדשה ממש. ומפני שהשמחה היא מהתחדשות, וכאן ההתחדשות היא תמידית, על כן הוא זמן שמחתנו.

האדם צריך להכיר מנטיותיו הפנימיות את התוכן שהוא צריך להוציא מן הכח אל הפועל, וישמח תמיד בחלקו, ויחזיק בו בכל תוקף.

ואם מרגיש הוא שיש לו תכונה מעורבת מכמה נטייות הפכיות, אל ישים אל ליבו מה שאצל רוב בני אדם נטייה אחת סותרת לחברתה, לחשוב שגם אצלו הדין כן, כי אז יאבד בידים חלק גדול מעצמיותו.

אלא ידון, שכיון שכך הוא טבע נפשו, הינה מוכשר לאחד בקרבו את העניינים שאצל רוב בני אדם הם מפורדים, והשלמת חוקו תלויה היא דוקא בהשלמתם של כל החלקים וכל הנטייות השונות והמנוגדות. וזה נוהג בין בעבודות מעשיות, בין בהשגת תורה וחכמה, בין ברגשי הנפש ותכונות המידות. כי כלל הכל הוא, שראש דבר תהיה הכרתו הפנימית, ואחר כך תבוא ההכרה החיצונה, שגם היא צריכה, מן הסביבה ומן העולם בכללו.

המעמד הרוחני של רוב בני אדם רחוק הוא כל כך מהתוכן הפנימי של התורה והאמונה האלהית, וממילא מהרעיונות המובעים בתורה ובתפילות, וממוצרים במצוות המעשיות, עד שרק אחת משתי אלה יוכל לקשר אותם אל זה הגובה: או הכרה פנימית בעומק האמונה הנשמתית של האדם ושל כנסת ישראל לפרטיה, עד שלמרות מה שהחיצוניות היא כל כך שפלה ומגושמה, עולה על כל עריגה עילאה בלתי פוסקת למה שהוא רם על כל רמים; או סמיות המונית, שאינה מכירה את הריחוק של תכונת עצמיותה המתגלה, מהאורה העליונה המתבטאת ומתבקשת בקשר האמונה והיהדות בכלל ובפרט. בעת אשר תיפקחנה העיניים לראות את הריחוק, יחרד כל המחנה מנפילה חצופה ואיומה. אבל התשובה כבר מוכנת היא אז, לבוא אל הצד העליון שבקישור הקדושה, דהיינו ההכרה היחוסית מצד הסגולי הפנימי. אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בד', מגן עזרך ואשר חרב גאותך, וייכחשו אויביך לך, ואתה על במותימו תדרוך.

כשמתפללים מתפשט כח הרצון. והדבר המפשט את כח הרצון ביותר, הוא כשמכוונים במילוי הרצון אל

ד', כשהמחשבה דביקה באלהים, והרצון דבק בו אז בקשר מחשבתי פנימי. אז כל כחות הנפש מתגדלים מעל כל גבול, והרצון הטוב והמעולה, בהתפשטו ביותר, פועל הוא את טובו. התפילה היא פעולה ממש. ככל פעולה שהטבע שלה מורגש, אמנם הכל תלוי בגודל קדשו של הרצון היחידי של המתפלל, ושל התוכן האלהי הממלא את נשמתו. ותפילתן של צדיקים עושה מהפכה גדולה לטובה בערכי העולם כולו, מה עתר זה מהפך את התבואה בגורן ממקום למקום, אף תפילתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממידת רגזנות למידת רחמנות. אין הפילוסופיה, המבינה את העדר השינוי ברצון ד', יכולה לגעת בגובה זה, שהוא כולל בקרבו את כל השינויים בהשוואה נצחית. בתנועות הרצון של האדם כלפי האלהים, בבירור טובו, מופיעה בהשוואה זו התגלות אור ד' באדם ובעולם לטובה, כמו שכל ההוויות הטבעיות פועלות את גילויי שינויהן מתוך ההשוואה האיתנה של המציאות כולה.

כל חוג של מדע יש לו תחומי ידיעותיו והרגשותיו המיוחדים, אבל פינות יש בכל מדע ועולם של רגש, שנוגעות בהן אלו באלו. ולפעמים יש שמתגלה כשרון גדול, החש שכל עולם עליון שופך אורו על העולם התחתון, ועושה בו הארות גדולות, וחיים נישאים, הרבה יותר מערכו המיוחד הרגיל של התחתון. תהום אל תהום קורא.

כל מה שהופעת הכרת כח היוצר נגלה יותר בקרב האדם, כל מה שנשמתו מזדככת לראות את מעשי ד' בסוד היצירה, ככה מתקדש רוחו בקרבו, ויצירתו שלו, דיבורו, נעשה אצלו חביב וקדוש, הוא מתחיל להוקיר את ערכו, ותוכן של דברים בטלים מתבטל אצלו לגמרי. מתוך מעמד נפשו המיוחד הוא מרגיש כבר את היצירה הגדולה שהולכת ונוצרת בעת הבעת הדיבור, ובשום אופן לא יעיז מטבע רוחניותו להרבות שיחות חולין. יראת הדיבור הריק מונחת כבר בקרבו פנימה, מאוחדת עם דעת ד' העמוקה השוכנת ברוחו. הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שיחו.

כשעושים איזה דבר בנטייה של חולין, של גופניות ובהמיות, אם רק הוא של היתר, תכף כשמתעוררים לשוב על זה מתעלים כל הכחות ומתהפכים לאצילות ולקדושה. במצות עשה לא אז משם עד שמוחלין לו, ובעיני היתר תכף כשעולה ברעיונו לשוב הרי הוא מתקדש.

והפעולה וכל כחה מתקדשים עמו, והעיצבון הבא מתוך תענוגי חול מתהפך מיד לשמחה של מצוה. ולישרי לב שמחה.

המשיגים הכוללים בקרבם כמה ענפים, בדיעות, במידות, בתורה ובעבודה, מוכרחים הענפים להיות אצלם לפעמים מכחישים זה את זה, ממוך ריבוי יניקתם במקום מצומצם, והם מוכרחים להתרומם למקור האחדות תמיד, ששם כל הענפים הם בחטיבה אחת, והשגה כללית אחת מחיה את כולם. ומכל מקום צריכים הם סעד מגדולים בעלי מקצוע מיוחד, שעל פי רוב הם יותר מפורסמים בעולם, מפני שההמון תופס את הזיו של מקצוע פרטי שמתרבה, הרבה יותר ממה שהוא תופס את הגודל של עושר רוחני כללי. ואלה הנשמות המיוחדות בחוגן.

משפיעות הרבה עוז וקדושה על הנשמות הכלליות, והנשמות הכלליות מתעשרות הרבה על ידי חיבורן עם המקצועיות, והן חוזרות ומשפיעות עליהן שפע גדול מאד, הרבה יותר ממה שקיבלו מהן. כי כל דבר פרטי

כיון שהוא נשפע לתוך נשמה כללית, נהפך אחר כך בכח עיכול רוחני לדבר כללי ומקיף הכל, הכל לפי ערך הכלליות ומדת ההקפה של הנשמה הכוללת.

בשביל פגם שמרגיש אדם בעצמו במידותיו, אין ליפול כלל מסדרי העבודה הרוחנית של ההשגה, והתורה, והמצוות, והדביקות האלהית העליונה. וסוף כל סוף שכל המידות תתעלינה. ותתהפכנה לטוב עליון.

והמותר שלא יהיה מתוקן כל כך ישמש כדורדיא לחמרא, לשמור מחימוץ ומכל פגם צדדי.

אנו מבינים איך העריגה היותר עליונה שבחיים היא להשלימות הנשמית היותר גמורה. והשלימות הנשמית הישראלית היא בעלת כח עליון, ובעלת חפץ אדיר, והיא מרגשת את עצמת חילה. ויודעת היא הנשמה שתתאחד באור ד' על ידי הגלמת כל חייה על פי התורה והמצוה, על כן אוהבת היא את המצוות עד אין חקר, והיא מרגשת אהבתה להן, ושמחתה הפנימית בהן מרוב כל.

צריך צדיק להאמין בעצמו שהוא ראוי לשמוח במצוות שמחה שאין כל העולם כולו כדאי הוא לה, שמחת עולמים. ובפרט בזמני שמחה, שאין קץ לאושר המתגלה בעצם הזמן ובמצוותיו מגרשים לגמרי מן הלב את כל החשבונות הקודרים, שהאדם יכול להעיב על ידם את חייו הרוחניים, שמחים בד', בקדושת גילוי אורו בתוכיות נשמתנו, המתאגדת עם תוך העולם כולו, ועולה בהכרתה בשלהבת פנימית, להתקשרות רוחנית באור ד' ועליצתו, בעוז קדשו המחיה כל, ממלא כל ומקיף הכל, מחולל ומוליד, צדיק כביר.

תורה שבעל פה מונחת בעצם אופיה של האומה, שמצאה את ברכתה על ידי הגילוי השמימי של תורה שבכתב. בהתגלותה, נמוכה היא תורה שבעל פה מתורה שבכתב, כי הרי הגורם הראשי למצוא את נתיבתה היא התורה שבכתב, היחש העליון של האומה עם האלהות העליונה, עם המגמה של המגמות, עם הנצח וההודו שבעולמים ומלמעלה של כל כללותם. אבל בצורה הפנימית, הלא התורה ניתנה לישראל בשביל סגולתם הפנימית העליונה, הרי גרמה סגולה אופייית גנוזה זו להופעת תורה מן השמים עליהם, ונמצאת עליונה תורה שבעל פה בשרשה משורש תורה שבכתב, חביבין דברי סופרים יותר מדברי תורה.

אין להתפעל ממה שהלב מושך לפעמים לאיוו תאוה או לאיזו מידה שאינה מהוגנת, ולהחליט בשביל כך שכל הופעה עליונה של חכמת קודש אינה הולמת לו. פתיות היא זו. האדם נתון תמיד בסבך של חיים גופניים, חכמת אלהים מקדשת את חייו, וגם מגדלת אותם.

סוערים בלב לפעמים דמיונות ונטייות בלתי רצויים, שהם עומדים מוכנים להתבטל מפני הדר ד', המתגלה בנשמה בהדרת קודש.

הצדיקים, עיקר נפילתם באה מתוך הענוה היתירה שלהם, שבעצמה הרי היא המידה היותר גדולה מכל המידות, ענוה גדולה מכולן. כשהם באים לשוב, מתעטרים הם עוד יותר בענוה, והיא מגדילה בעיניהם את האורה הרוחנית שבנשמתם האלהית, וטסים בבת אחת בתשובה כבירה. המוחה כעב וכען אמ כל הפשעים, ומעמידה אותם על במתי עולם, לרנן לשם ד'. רננו צדיקים בד', לישרים נאוה תהילה.

בד' תתהלל נפשי. ישמעו ענוים וישמחו.

אף על פי שסדרי העולם ומנהגיו ונימוסיו, מנגדים הם את ההופעה האדירה של רזי תורה. מכל מקום מתגברים הצדיקים על כל, והם חיים אח חייהם על פי סוד ד' ליראיו בשלימות גמורה. והעולם כולו משתעבד להם באמת שעבוד פנימי גם בעת ההעלם, וסוף הכבוד והממלכה הרוחנית של צדיקים העומדים לפני ד' תמיד, לבוא בכל הדר גילויה. והצדיקים עצמם מכירים, שבאמת העולם וכל נימוסיו, שנראים כל כך מתנגדים לאורה העליונה האלהית ותביעותיה הנצחיות, הם באמת מסעדים ותומכים לה, סמוכים עליה, והכל אומר כבוד ושירה בלחי פוסקת לקודש ד' שלמעלה. וכשם שקילוסו של הקב"ה עולה מן הצדיקים כך עולה מן הרשעים, וכשם ששבחו של הקב"ה עולה מגן עין כך הוא עולה מגיהנם, וסוף הכל להתעלות, להתמתק ולהתקדש.

וחכמת צדיקים מקשקשת לפנייהם כזוג, בחדות רוח הקודש, ורואים הם את העתיד באור ההווה, ומחיים בזה את ההווה של העולם לאור העתיד, וממשיכים נועם עולם הבא בעולם הזה. ומרבים על ידי זה בעולם שלום וברכה, נחת ועדנים. וכל הבריות וכל החיים מתברכים ומתעדנים, מתעלים ומתקדשים, שקויי טל חיים ומלאי ברכת עולמים.

רזי תורה מתבארים על פי כל החכמות שבעולם, ועל פי יראת שמים הטבעית, שבספרים מבוארת היא בחובת הלבבות יפה. והיסוד התחתיתי הזה הוא החומר, הראוי לקבל את הצורות היותר עליונות מקדושה של מעלה.

הענין האלהי בכללותו הוא מאיר מעצמו בנשמתו של כל בעל נשמה אצילית, והלימודים והעיונים אינם אלא מכינים כלים, שעל ידם תהיה האורה הכוללת את כל הצורות כולן מתפרטת לצורות רבות, כדי שהעושר הרוחני יהיה גדול ואדיר מאד.

הצדק התחתון מתגלה במיצר. מעונה הוא האדם מספקות, וגומר בדעתו, הלא בכל אופן הדרך הישרה היא שמירת תום ויושר, קבלת אבות ורגשי קודש. באמונה פשוטה, שהיא נקראת בגדר אולי, וספק, לגבי האמונה העליונה, שהיא ראשית דעת. אובל אולי, כולי האי ואולי.

ומתוך נחל אית"ן זה, שהוא רק משמש לעיקר המובן, בא אדם לנחל עדנים של עצמות המובנים, ששם העין הודאי מזיל את בשמי עינוגיו.

לפעמים אדם נופל מדעתו, כששומע גדלות של בחינה אחרת שאינה מידה שלו, ונעשה מבוטל בעצמו, והעיצבון מתחיל לעמם את זוהר נפשו, מפני שכל מעמדו הרוחני נעשה אז כהה לפני אותה מידת הגדלות, שאינה לערכו. צריך אז להתחזק בעצמו, שלא לקנאות בחלקו של אחר, ולהשתמש רק משפלות זו לפי המידה הראויה לבצר כח הגאווה, שלא תזוח דעתו עליו, ומכל מקום יהיה מרוצה ושמח בחלקו מאד, ויוסיף להחזיק במעוזו, ואז ייבקע כשחר אורו, וארוכתו מהרה תצמח.

צריכים להעמיק מאד באמונת התשובה, ולהיות בטוח שבהרהור תשובה לבד גם כן מתקנים הרבה את

עצמו ואת העולם. ומוכרח הדבר שאחר כל הרהור תשובה יהיה יותר שמח ומרוצה בנפשו ממה שהיה בתחילה. וקל וחומר כשכבר בא הרהור לידי הסכמה של תשובה, וכשהוא מחובר בתורה וחכמה ויראת שמים, ומכל שכן כשהתכונה של האהבה האלהית פועמת בנפשו. וירצה את עצמו, וינחם את נפשו הנהלאה, ויחזקה בכל מיני חיזוקים שבעולם, כי דבר ד' הוא: כאיש אשר אימו תנחמו כן אנכי אנחמכם. ואם ימצא בעצמו חטאים שבין אדם לחבירו, וכחו חלש מלתקנם, מכל מקום אל יתייאש כלל מהתקנה הגדולה של התשובה, כי הרי העוונות שבין אדם למקום ששב עליהם הרי הם נמחלים, ואם כן יש לדון שהחלקים הנשארים שלא תיקן עדיין יהיו בטלים ברוב, מאחר שכבר נמחלו חלקים רבים מעוונותיו על ידי תשובתו. ומכל מקום אל יניח ידו מלהיזהר הרבה שלא להיכשל בשום חטא שבין אדם לחבירו, ולתקן כל מה שיוכל מהעבר בדרך חכמה ואומץ רוח מאד, הינצל כצבי מיד וכציפור מיד יקוש. אבל אל יפול ליבו עליו על החלקים שלא סיפקה ידו לתקנם, כי אם יחזיק במעוז התורה ועבודת ד' בכל לב, בשמחה, ביראה ובאהבה.

המחשבות השונות אינן סותרות זו את זו בעצם. הכל אינו כי אם התגלות אחדותית, המתראה בניצוצים שונים. אמנם כשם שהגופים מטיילים צל, ומעכבים את האור, ומלקים על ידי זה את המאורות, כן הצללים הרוחניים מעכבים את ההבהקה האורית של חלקים המקבילים אליהם. והצללים הם תולדות הדמיון שלא הואר לגמרי בקרני השכל, או ההתפעלות שהרגש מתפעל מיתר הרעיונות. שלא ידע איך לקשרם, על ידי השינוי הנמרץ של הופעה חדשה, בלתי מורגלת. וכל זה הוא בכלל מאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגוים מהמה, הגויים יחתו, וישראל לא יחתו, הקשורים בחי העולמים, באור אין סוף, במקור הכל, באחדות השלם שלפני אחד, המרום מכל ברכה ותהלה. הם עומדים עדי עד על עמדם. יהמו יחמרו מימיו, ירעשו הרים בגאותו סלה, נהר פלגיו ישמחו עיר אלהים, קדוש משכני עליון. ד' צבאות עימנו, משגב לנו אלהי יעקב סלה.

מתרגלים להביט בהויה הרוחנית, על ידי זיכוך מחשבה, וטהרת מעשים ומידות. מקשיבים לקול הזרם הרוחני המוחלט, ההולך ומתגבר על ידי כל דיבור טוב, כל מחשבה מאירה, וכל מצוה ומעשה של קדושה. הרוחניות הפרטית מתעלה על ידי גילוייה, ההתגלות היותר עליונה היא בתורה וחכמה עליונה, ועם העילוי הפרטי הרוחניות הכללית מתעלה, השכינה נגאלת מגלותה, העולמים הנפרדים מתאחדים, ברכת החיים והשלום הולכת ומתפשטת בעולם. והגורם לזה, העובד, המאחד, המתרום בחשקו ובמחשבתו המטוהרה מעל כל קטנות הרגילה להיות למטבע בעולם, המכווצה על ידי יצר הרע, על ידי מחשך הדמיון, על ידי מאסר ההיגיון הצר האחוז בנטיית לב בשר, הוא רואה עולמים מאושרים לפניו הולכים ומאירים, ומשליטים את הטוב על כל, מחזירים את כל האבידות, מתקנים את כל הקלקולים, מרוממים את הנשמות, וממלאים עדנה ונחת את כל חללו של עולם.

כל מה שמקיף את המציאות בכל הדרגותיה, בהשפעה רוחנית, מוסרית וקדושה, צריך לטהרה יותר גדולה. המקדש וקדשיו כוללים את רוממות אצילות ההשכלה, ואת תחתית טהרת הדם, הבשר, הדמיון והרגש. ובשביל אלה השלבים התחתיים, המקושרים לכללות הכל באיגוד חי, נדרשת היא הטהרה המדויקת. ההשפעה העליונה לבדה, המכוונת אל הדעת, וממלאה בזה את תפקידה בתקוה שממעין הרוחני יטהר הכל, היא אינה צריכה כל כך לפרטי טהרה מעשית. הלא כה דברי כאש נאם ד', מה אש אינו מקבל טומאה, אף דברי תורה אינם מקבלים טומאה. החסידות האחרונה פנתה אל הרגש והדמיון יותר מאל השכל והמעשה, ובשביל כך העירה הרבה את תביעת הטהרה. לכתחילה, בימי עזרא, היתה המגמה לקשר

את ישראל אל הקודש והמקדש גם בצד התחתית, שהוא אחד מדרכי החינוך הכלליים של האומה, והובלטה הטהרה. הגלות דלדלה את הכחות הרגשיים והציוריים, יחד עם גבורת החיים והמנוחה האסתטית, ונשארה השפעת השכל בדליגתה הרוחנית מצורפת אל המעשה. ונשאר בשביל כך פנוי המקום של השלבים הרוחניים הממוצעים, הרגש והנטייה הבשרית, ואין לנו שיוך רק התורה הזאת. יצאה הדייקנות של הטהרה מכלל החובה, ונשארה קשורה בצפייה אידיאלית, במושג של קדושה וחסידות ליחידים. עד שבאה החסידות האחרונה וחפצה לשתלה בהמון. כמוכן יש כאן גרעין בריא, שצריך הגבלה ופיתוח. בייחוד ראוי הוא להתגדל ביחד עם תחיית האומה בארץ ישראל, בחיבור ההגדלה של השיקוע ברוחניות, מצימאון בריא, ומדיעה קבועה ומסוימת, להברות את כל האומה ואת שורש נשמתה, בכל תכונת החיים שלה, שהטהרה הבשרית היא אחת מגבורותיה. כי תצא מחנה על אויבך ונשמרת מכל דבר רע כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה, ויצא אל מחוץ למחנה לא יבוא אל תוך המחנה, והיה לפנות ערב ירחץ במים, וכבוא השמש יבוא אל תוך המחנה. ועל כולם אמור, כי ד' אלהיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויבך לפניך, והיה מחנך קדוש, ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך. ובכל מקום שהגבורה העממית הישראלית מתגברת, מיד מוכרחת לבוא תגבורת הטהרה הבשרית והרגשית, עם כל תכונתה, להזדווג עמה, וכל אלה הינם מכינים בסיס למעמד חי, אורגני, הכולל את התחייה כולה, מראשית ההפשטה העליונה עד אחרית עליית החיים ורעם גבורתם. ונתתי צבי בארץ חיים.

החכמה האלהית ברום טהרתה, תוכל לחולל מחשבות השעריות בלב כל נבון, אבל הוודאות שלה היא מסורת נקיה, וזאת היא תהילתה.

וההבדל שבין המשוער ובין הוודאי, אפילו באותה ידיעה עצמה, הוא עמוק מכל תהומות. וקל וחומר שהוודאות יש לה תנאים אחרים, והתיילדות מציאותית כזאת, שאין להשערה העיונית שום חלק בה.

והמסתכל הטהור לעולם הוא שט בהשערותיו הנאדרות בקודש, וחי בעצם קישור הוייתו באמונת הקבלה, מנאמן לנאמן, עד ראש צורים, חכמים, סופרים, זקנים, נביאים, יהושע, ומשה, אבות העולם, וראשון אדם, כולם ניתנו מרועה אחד, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא.

העוסק בתורה לשמה נעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, על ידי מה שעולות החדשות ההשעריות במלוא חייהן אל מרום המסורת האלהית העליונה. ומחיבור שני יסודות הללו, פורחות נשמות משופעות מחיים קדושים ורעננים, המרימים את הערך של העולם כולו למדרגה עליונה ומוארה, המגיהה כל מחשכים.

לפעמים שומרים את הכלל, בקישורו וברוחניותו, על ידי השפלת רוחו והנמכת אורו. אמנם היא אינה מידה קבועה, רק לשעה נוהגת היא.

לכי ומעטי את עצמך.

התכלית האחרונה של היצירה היא הידיעה, לפי הפילוסופיה. ואין הדבר נפרך כלל מצד רגשי הלב החפצים למצוא את התכלית בכל יחיד והידיעה רחוקה היאכית התכלית של הידיעה מתפלשת היא בכל יחיד מצד

כללותו, וכל הדרכים המכשירים אל הידיעה, הם הם המכשירים את החיים המדיניים והמוסריים. ידיעת הנמצאות כוללת את המציאות מצידה הרוחני, האידיאלי, כשם שהיא כוללת את המציאות החיצונית. ונמצא שזיכוכן הרעיון, המידות, העבודה, האהבה והיראה האלהית, העריגה של הקדושה העליונה, וביסוס החיים היחידיים והחברתיים שעליהם, הם הם יסודי המגמה האחרונה, מצד ההתעלות הבאה על ידיהם להרוממות השכלית של האצילות האלהית, המיישבת את הנשמה בעושר ושובע של ההויה האלהית, המדשנת בעינוגיה את עצמות כל דורשיה, ועושה את כוס חייהם רויה, מלא דשן.

כשהדאגה הרוחנית הפרטית מתגברת בלב, אז נשכחים עניני הכלל כליל. האומה, העולם, העולמים, גורלם, שעשועם, חיותם והשתלמותם, כל השאיפות הללו החיות ונשגבות לעד, נדמים כשר בשירים על לב רע. האדם מתקטן, נעשה כנקודה זעירה, שחורה וחשוכה. ובהצטמקות פנימית זוכר הוא את ימי הגדולה, את חזיונות קדשו ושיטותיו העליונות, ובגודל ואומץ עולה הוא ממעמקי שאול תחתית למרומי מעל, וד' אור לו. כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ד' אור לי.

אנו רואים, שכשמביטים על העולם לשופטו מצד ההשפעה של הנגלות שבתורה לבד, בלא השפעתה של תורת חסד הנובעת ממקור ההשכלה האלהית הצפונה, מתגדלת מאד מידת הדין, שנאת הבריות, ויאוש מכל צד. ואין דרך לעמוד במעמד נפשי מתובל בקדושה בדור שפרצות רבות מזדמנות בו, כי אם בהצטרפות של הדייקנות העולה מהשפעתה של התורה הנגלית, עם חסדה ואור פניה של התורה הצפונה, שאז מתמזגים החסדים והגבורות ביחד ובאים לידי מיתוק.

המוכשר להסתכלות הנסתר, חי הוא באמונת הנסתר, והגלוי אצלו הוא רק הזדרחות כהה מהנסתר, המאיר בברק השכלתו הגדולה.

וההשכלה הנסותרת היא מיוחדת בכל אדם בצורה מיוחדת לו, היא מאוגדת עם העצמיות המיוחדת, שאינה נשנית ונכפלת בשום אופן, ואינה נמסרת בשום הגה והסברה. יהיו לך לבדך. וצדיק באמונתו, שלו דוקא, יחיה. ומתוך האמונה המאירה שלו, המכינה לו עדן בפני עצמו, יוצא הוא לטייל בחצרות ד' שרשות הרבים מעורבת שם, ונעשית דעתו מעורבת עם הבריות. יפוצו מעינותיך חוצה, ברחובות פלגי מים.

והפלגים הללו מתרחבים כנהרות, מתוך הים הגדול של האמונה הגדולה, הגנוזה בעמקי הלב, ולמקום שהנחלים באים, שם הם שבים ללכת.

העצות המעשיות בהדרכת הכלל והפרט אינן מופיעות בהדרגה, פרט מתוך פרט, בבעלי המידה הגדולה, שהם הינם היועצים הכלליים באמת. אלא מתוך צפייה עליונה כללית מופעת העצה בכל עת דרישתה.

ואחרי ההופעה הכללית מתבארים הם פרטיה, שלפעמים יתערב בזה גם השכל הרגיל בניתוחו.

הדרישה לזיכוכן המידות אינה נפסקת לעולם. כי גם אם זיכך האדם את מידותיו בהיותו במעמד רוחני ממוצע, כשמתגדלמוציא הוא תעלומות חיים ממעמקי התוהו, שבאים אצלו לידי גילוי נפשי, ואלה החלקים עדיין לא נתבררו מעולם, וצריכים תמיד זיכוכן חדש. ומתוך כך צדיקים שאין הגידול פוסק מהם,

שהרי הם הולכים מחיל אל חיל, עוסקים תמיד בתשובה בפועל, שאחד מחלקיה החשובים הוא זיכוך המידות ובירורן.

לעולם צריכים לכוון, שלא יביא זיכוך המידות לחולשת המידות, טהרת הרצון לדלדול הרצון, השפעת האמונה לביטול הארת השכל.

וכפי מה שיכוון האדם את דעתו לשם השלום והאמת, ייגלה לו אור ד' בצורה יותר תמימה ובהירה, בלא דלם.

בעלי העבודה קראו הראשונים להמסתכלים הרזיים, והוא הסגנון המיוחד והאופיי שלהם. הם אינם בעלי הנאה, בעלי עריגה לקבלת פרס, חייהם הם חיי עבודה. לא סימבולים הם מצוותיהם, כי אם עובדות, מצחצחות ומעלות הכל, מטיבות לכל ומאשרות את הכל. והמצוות אינן נגבלות אצלם, הכל הוא מצוה, בכל דרכיך דעהו, כל מעשיך יהיו לשם שמים. מתנשאים הם מעל כל חיי החול, והם הם הגדוד של עבדי ד', ששם נאה להם. הם הם העומדים ומשמשים, כצבא המרום במרום, ויותר מכל מרום. הם הם החיים וקיימים בחיי עבודתם בעולם הזה ובעולם הבא, הם הם שבמיתתן קרויין חיים ואינם חפשיים מן המצוות לעולמי עולמים, תלמידי חכמים שאין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, הולכים מחיל אל חיל, מה כאן עומד ומשמש אף שם עומד ומשמש.

אם מזדמן הדבר, שאוכל אדם במחשבה פסולה או נמוכה. והוא שב מיד לאחר האכילה לרומם את מחשבתו וכחותיו בתשובה מאהבה, הרי הוא מתקן את העבר, כאילו היתה תחילת האכילה בכוונה טהורה. וזמן העיכול, הראוי לברכת המזון, מסוגל יותר להרמה עליונה זו, הראויה לכהני ד', אשר את לחם ד' הם אוכלים, כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים.

מקובלים אנו, שמרידה רוחנית תהיה בארץ ישראל ובישראל בפרק שהתחלת תחיית האומה תתעורר לבוא. השלוח הגשמית שתבוא לחלק מהאומה, אשר ידמו גם כן שכבר באו למטרתם כולה, תקטין את הנשמה, ויבואו ימים אשר תאמר אין בהם חפץ. השאיפה לאידיאלים נישאים וקדושים כליל תחדל, וממילא ירד הרוח וישקע. עד אשר יבוא סער, ויהפוך מהפכה, וייראה אז בעליל כי חוסן ישראל הוא בקודש עולמים, באור ד', בתורתו, בחשק האורה הרוחנית, שהיא הגבורה הגמורה המנצחת את כל העולמים וכל כחותיהם. הצורך למרידה זו היא הנטייה לצד החמריות שמוכרחה להיולד בכללות האומה בצורה תקיפה. אחרי אשר עברו פרקי שנים רבות שנאפס לגמרי מכלל האומה הצורך והאפשרות להתעסקות חמרית. וזאת הנטייה כשתיולד, תדרוך בזעם ותחולל סופות, והם הם חבלי משיח אשר יבסמו את העולם כולו על ידי מכאוביהם.

הטוב והרע האידיאלי שייך הוא אל המציאות בכללה. אם תיערך המציאות לטובה בכללותה. תהי הדעת נוחה, וגם הפרטים הסובלים מתפייסים, בשביל שהם נמצאים על כל פנים בעולם שיסודו טוב.

ההשגה בטוב האלהי היא מוכרחת לביסוס ההויה, וכשנוכרים שכל העולמים כולם אינם אפילו כערך של איזה ניצוץ לפני גלגלי אורים עולמיים לגבי אור שכינת אל, מופיע אז אור הטוב בנשמה, ומרירות החיים

האלהות העולמית, כלומר ההויה של העולמים, החיות שלהם, הקיום, המציאות. הרוחניות והעצמיות, המעדתם, הממלאתם ישות, המעלתם תמיד ממדרגה למדרגה, הכל הוא בכלל אור מלכות, ה"א האחרונה של שם הויה, המתגלה בשם האדנות. אמנם המטרה האידיאלית של הויה הכל, האורה העליונה שבגללה ראויים כל העולמים להימצא. שהיא הרבה יותר ויותר עליונה בקודש מגופם של כל העולמים כולם, היא מידת התפארת, שכל זיום של כל העולמים תלוי רק כפי אותה המידה שהם מתעצמים עם האידיאל של הוייתם, ועד כמה שהם מתאחדים בו, ושמתם ועינוגם, פדותם וגאולתם, הם רק באותו הערך שהזיווג והייחוד העדין מצוי בין תפארת ומלכות. וכל מגמתנו בכל פינותינו אי אפשר שתהיה אחרת כי אם ליחדא שמה דקוב"ה, אידיאל הכל, ושכינתיה, שהיא הכל, שבא על ידי הנועם השופע ממקור הכל, המקבל לשדו משורש מקור הכל, המתעלה עד למעלה מכל עומק של שורש ועיקר, ולפני אחד מה אתה סופר.

כח החיים הקדוש האצור ברצון החפשי שלנו, כשהוא מתעלה בהוד נצח קדשו, הרי הוא מוסיף אומץ גדול לעושר הרצון שבהויה כולה. והעולמים כולם, בתור חטיבה רצונית מלאה חיים, מתעלים הם, והעולמיות כולה. בזויה האלהי היא מתעלה. ומאור האידיאליות הכללית של התפארת האלהית, שופע אור חדש של חיים חדשים, להופיע נשמות חדשות מלאות אונים, להושיע לכל כושלים ולעודד כל נדכאים, לשום שפלים למרום וקודרים שגבו ישע.

כשמכוונים לאיזה מבוקש בתפילה, צריך לשים לב שכוונתנו היא להסיר את הרע והחושך מן העולם, ולהגביר את הטוב ואת האור של החיים האלהיים במילואם, שבהופיעו איננו ממלא רק חסרון אחד בלבד, אלא הוא משלים את כל החסרונות וממלא את כל הפגמים כולם, ובגודל נשמתנו הרינו חפצים דוקא בשלימות הגמורה והמוחלטת.

כשהמוכשרים להצצות רוחניות רחבות דוחקים את עצמם להצטמצם בחוג צר של דיעות ומעשים קטנים, מתדלדל כחם אפילו במידת השימוש של הדברים היבשים המעשיים, מתוך כאב עצום שנשמתם מרגשת. הם אין להם רפואה רוחנית גם לצדדים המעשיים שבתורה ובחיים רק על ידי ההגברה העצומה של הדיעות העליונות, עד כמה ששאיפתם מגעת, לעומק, לרוחב ולגובה, בלא מעצור מצידם.

עלה והצלח.

צדיקים גדולים תמיד צמאים הם להניח תפילין, ולהיות מלובשים ומעוטרים בתפילין. ותשוקה זו בעצמה היא בחינת תפילין דקוב"ה, והיא מאירה באור חיים המתנוצץ על ידי תפילין דרבינו תם, והמידות והמעשים הטובים ואור התורה היוצא לפועל על ידי תשוקת קודש זו, היא דרגת תפילין דשימושא רבא. וכולם יחד עם עוז ופאר לישראל. להודיע שהשקפת עולמם השכלית, ורגש לבם החזיוני, מתוך מעין הקודש הם נובעים.

הדביקות העליונה להקב"ה, שמתמדת בלב הצדיקים חושבי המחשבות הגדולים, היא מזכה את העולם כולו, ומגינה על כל המעשים, ומכרעת את ישראל לכף זכות, ומקרבת את הגאולה, ומעלה מעמקי שאול גם

את הנשמות הנידחות, ופותחת בעולם צינורות החסדים הנאמנים, שהם מתעלים באורם על כל הדינים המצומצמים, עד שאפילו אותם הרשעים שעל פי סדר עבודה המתגלה על דרך המעשים היותר קדושים וטובים אי אפשר לזכותם מזכים אותם על ידי הטוהר העליון של הדביקות האלהית. שהיא מבררת ומצחצחת את המעשים. והיא דרגת בור כפים, ימלט אי נקי ונמלט בבור כפיך.

הדביקות השכלית באלהים, אין בה עמל כי אם שמחה ועונג, אבל הדמיונית, לפעמים מרגישים בה עונג וחדות לב, ולפעמים טועמים על ידה טעם של מרירות. ואף על פי שמיצר ומימר לי מכל מקום דודי לי ובין שדי ילין. והשכל והדמיון מתאחדים אחר כך לנקודה אחת, ושם שדי מתגלה עליהם, שכל, דמיון, יורה דעה.

המחשבה האלהית בטהרתה עומדת היא באדם, ובכל משיג נברא, רק ברגע המצומצם החדש של התגלותה, אחר כך היא מתערבת כבר עם הבשר ועם הגבולים, ומתעכרת. וההתמדה של האורה העליונה באה רק על ידי ברקים תדירים, רצוא ושוב כמראה הבזק, שלפעמים מתוך תכיפתם הם נראים כאור אחד נמשך, שהנקודות מתחברות יחד והווות לקוים. ומתרחבים הקוים ונהיים לשטחים, והשטחים מתעבים והיו למעוקבים, לממלאים את כל המצוי, למגשימי ההויה, למהווי הישות המעשית. ד' בחכמה יסד ארץ.

קשה הוא הגזל, שמכניס ניצוצות דרים בתוך ארג החיים של הנשמה, ולזככם ולהעלותם אין בידו, מפני שאינם שייכים לשרשו, ואין כחו שולט עליהם, והרי הם מעכבים את כל סדרי מעלות הקודש, בנפש, ובעולם, ובמדרגת הזמן, בחיי שעה ובחיי עולם. ומכל מקום ישנם כמה דרכים לתקנת השבים, בייחוד בספק גזל, ובגזל הנאכל, הקשה, שגם צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד בו. שהם מתקשרים באגד החיים מיסוד חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים, שהיא מכפרת מפני תיקון המזבח. וגם במידה זו אין צדיקים מטרידים את מחשבותיהם בתדירות, לבלי להפסיק את הדביקות הרגשית, הרצונית והשכלית, עד אשר יבקע עליהם אור שחר של תיקון מלא, אשר לא יעזוב ד' את חסידיו. פדני מעושק אדם, ואשמרה פיקודיך.

העבודה הטהורה והתפילה התדירית בעד הזרות כולם, ובעד כל העשוקים ברוח וחומר, היא במדרגה העליונה של צרכי רבים, שצדיקים גמורים מתקנים בזה את פגם הגזל שאינו ידוע למי גזל. של כל המדרגות, ובכלל זה כל חטאת האדם שבין אדם לחבירו.

הרעיון של העלאת הניצוצות, כשהוא מתגלה בנשמה בתור הכרה פנימית, כבר מחייבת היא את המשיג ללכת תמיד בדרך עבודת קודש זו.

שהוא יסוד של בכל דרכי דעהו. ומתוך עבודת הפרט בא הוא לעבודת הכלל. להצדיק את כל התנועות של הטבת המצב החמרי שבאדם ושבאומה, עד שהוא מתדבק לאהבת ישוב ארץ ישראל שנתגלה בימיו, וברוב אורה הוא מעלה את הרעיון ואת נושאו, ומאירם באור החיים.

וארחותיו כולם של אוהב ישראל בקדושה כזה מתעלים, עד שאכילותיו הן קרבנות ממש, ושתייתו נסכים,

וכל סדרי חייו מערכות קדושות, משפיעות אור וחיים לגדודי מעלה וצבאות מטה, ובכל תושיה יפריח ציצים ופרחים, ולרגעים יפוצו מעינותיו פלגים יבלי מים. ואהבת הבריות אין קץ מקננת תמיד בלבבו, וחדות עולמים חיה בנשמתו, ונהנים ממנו עצה ותושיה בכל עת ובכל שעה, וכלביא יקום, וכארי יתנשא, להמתיק גבורות ולהרבות חסדים טובים. על כל עולם מעולמי עד, ועל כל רוח ונפש מכל יצור.

כשם שצריכים להעלות את המידות והמחשבות הרעות לשרשן, כדי לתקן ולמתקן, כן צריכים להעלות את המידות והמחשבות הקטנות, אף על פי שהן טובות אבל אינן במעלה גדולה ומאירה, למקור שרשן, ולהאירן באור של גדולה. וכשם שמועילים לעולם כולו בעליית המידות והמחשבות הנפולות, כך יותר מועילים ומטיבים לעולם על ידי העלאתן של המידות והמחשבות הקטנות כשעולות לאורה גדולה.

ומידה זו של העלאת דברים קטנים לגדלות אינה פוסקת בכל עת ובכל שעה, והיא התשובה הגמורה שצדיקים גמורים באים על ידה להיות עולים במעלות בעלי תשובה.

הרצון מורה יותר על הרוצה, ממה שהמעשה מורה על העושה, והוא הדין שכל מחשבה מורה יותר על החושב, מכל מה שתורה כל פעולה על פועלה. ומתוך כך הצדיקים משכילי האמת אינם מסתפקים בכל הסתכלות שבעולמים כולם. עד שהם חודרים לתוך ההסתכלות האצילית, ומשם הם שואבים את החיים העצמיים שלהם ושל כל היש, לקלוט על ידי תכונה זו את הדביקות היותר רוממה של אור ד' העליון על כל, ולאשתאבא בגופא דמלכא, בנחת רוח שאין לה דוגמא וערך בכל עדן שבעולמים.

ההארה שהיא למעלה מן האותיות המחשביות, דוחקת היא את האותיות ומטשטשתן. ומכל מקום מוכרחות הן האותיות להיות משתתפות עם ההארה העליונה, אלא שהקרבה המצרנית ביותר מביאה את התוכן לידי התנגשות, ההארה סובלת בהגבלתה על ידי האותיות, נגד הטבע המתרחב שלה, והאותיות סובלות דוחק של התפשטות נגד טבען. ועל ידי צער גדול, וברחמים רבים, וברוב תפארת וגודל אמת, מתאחדים אלה שני היסודות, של הארה רוחנית עליונה שאינה סובלת גבולים, עם אותיות דורשות הגבלה ובידור מצומצם, לבנות בנין עולם קבוע. ורחל ולאה, שהן אחיות צרות, בונות שתיהן את בית ישראל בכחו של יעקב, אשר פדה את אברהם מצער גידול בנים, והיה לתפארת ישראל ברחמים רבים. תתן אמת ליעקב.

כשקדושתו של אדם מגעת למידה כזו, שהטוב שבעצמותו הוא המכריע בחייו, אז יוכל להיות מתקיפי עולם, וכחות גופו ונפשו ראויים הם שיזרמו בדרכם בחיים במילואם, כי כל אשר יאמץ יוסיף שפעת טוב, חסד, אור וחיים. אבל בזמן שלא נזדכך עדנה, והרע שבו מרובה על הטוב, אז ראוי לו להשפיל דעתו, לשבור לבבו, להיות רך כקנה, ורצונו יהיה רפה כמה דאפשר, רק לדבר מצוה ברורה יחזקה ויאמצהו, עדי יאיר עליו אור ד' ויזדכך כראוי, ויבוא לו תור הגבורה, להיות מגיבורי כח עושי דברו.

רגש היראה והחרדה המונח תמיד בלב הצדיקים, אף על פי שלכאורה לפעמים הוא מדכא את גופם ומדכדך את רוחם, הוא ממלאם אורה גדולה, ומנחילם חיים מלאים וטהורים, שיאכלו פרים הם ודורותיהם לאורך ימים. והדכדוך הגופני שעל ידי היראה, הנובעת תמיד מתביעת האורה האלהית העליונה שבנשמתם, הוא מעדן את העולם ואת החיים, מיישר את המידות, ומרבה את התרבות ואת השלום בעולם, ומציל את הבריות מהמון רעות, מדבר וחרב, מכל מיני פחד ומהומה, ומציל את עצמם ואת

המון נפשות רבות מעמקי שאול ומכליונות רוחניים. וסוף כל סוף מביא עליהם רגש יראה זו, שהיא אוצר החיים של יראת ד' טהורה, את כל העוז והאומץ. את כל העונג והשמחה שהם עלולים לקבלם, במלוא חפניהם. יום יום יעמס לנו, שהקב"ה נותן לכל צדיק וצדיק מלא עומסו ישועה ורחמים.

מפני גסות הרוח אין יכולים להנהיג את עניי הגוף כראוי. ואם באה גבהות דקדושה בלב האדם, צריך להגביה את מחשבתו למעלה מעלה, עד מקום השוויון הגמור של אפסיות החילוק שבין רם ושפל, ואז חוזרת תכונת ההדרכה הגופנית לאיתנה, ומתקנת בסיס לכל ארחות החיים, בחיי עולם וחיי שעה.

כשמעלים הדברים למעלה בבהירות הכוונה, מתוספת תמיד ידיעה בעושר המציאות העליון, וחשק אהבת עולם ואהבה רבה לאור אין סוף מתבסס בעדן החיים, והביטו אליו ונהרו. ובהיסח הדעת ועניותה מתקדרים פני שמים, והוד שלמעלה נהפך לדוה ולאפס מדולדל, והזיקוק השמימי, הדורש את תפקידו בחזקה, מדכא את כל יתרון האדם, ומכה את אור השכל וכל תוכני החיים המלאים. ומתוך שהזיקוק לשורש כל יש, הוא דבר מוכרח, מוטבע ונמשך באין הרף, מתייבשים מעינות שפעת החיים מן העולם על ידי רפיון ידים מתורה דלעילא. והכל חוזר לאורו ולחיו המבריקים על ידי תשובה עליונה.

מליאה דיעה ושכל טוב, המוארה באור תורה שבחכמת ישראל מורשת אבות, המליאה אצילות עולמים. וחיי עולם נטע בתוכנו, זו תורה שבעל פה, בכל דרגותיה ובכליל תפארתה.

העונשים החברתיים, בייחוד בשביל היזק ממון, יש להם שני מקורות נפשיים; טוב ורע. האחד נובע מתוך ההכרה שאסור לעשות עוולה, והעושה עוול צריך שיוסר כדי שתתחזק ההכרה הטובה הזאת.

והשני בא מתוך צרות עין, שהאיש האחר אין לו ליהנות בשלי, או לנגוע בשלי, מפני שההרגשה של השלי ושל האני היא חזקה ומגושמת באין שיעור. כל המשפטים שהם הולכים בלא מקור אלהי יונקים ממקור הרע, וכל המשפטים האלהיים אין בהם כלום מהרע, כי אם הכל נובע ממקור הטוב של האמת והיושר כשהוא לעצמו. והענפים יש בהם מן השורש. פעמים בגילוי ופעמים רק בהעלם. ומשפטי הגויים ברובם נובעים מן האנוכיות הגסה הזאת, שעליה בנויה החברה הפוליטית של האנושיות. עד אשר לא באה למידה הנבואית העליונה של כיתות החרבות לאיתים. אחת היא מלחמת ד' של ישראל, שיסודה הוא רק הגברתה של האורה האלהית, הדורשת את יסוד המשפט ממקורו הטוב.

ובכל מקום שאתה מוצא אגוריות של גויים, אף על פי שדינם כדיני ישראל, אסור לדון בפניהם, שנאמר ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, לפניהם ולא לפני גויים. כי המקור של החברה האנושית.

המפורדת ללאומים לוחמים זה בזה בלא רחמים. יונק הוא עדיין ממקור הרשעה, והצורה המשפטית באה לא מהמלחמה נגד העוול בכלל, אלא מהרשעה וצרות העין נגד האיש האחר שאינו בעל אותו הרכוש, וההזדמנות הארעית שנתדמו הדינים בצורתם החיצונה, אינה יכולה לטהר את הזוהמא המקורית של נטיית הנפש שיסוד המשפט יונק ממנה.

הסוד של מהות האדם אי אפשר שיובן גם במקצת ממנו, כי אם בתור ניצוץ מבריק במרכז מהמון אורות

אין קץ שבסביבה אין סופית, שהיחש התדירי של הופעות גילויי החיים והישות אינו פוסק לרגע, ובה האדם מקושר עם כל היש. ובהיותו מתרומם לתכונתו היותר נאצלת, הרי הוא שליט על כל, רודה על החיים, ועל כל שמתחת וממעל לחיים, והגילוי האלהי העליון הוא רק תוכן טבעי מתאים לרז מהותו.

וכל המאוויים ההולכים אל מול הצמצום, המנגד לתעודת אין סופיותו, הינם הולכים ואובדים, נמחים וכלים, ביחד עם צחצוחי החיים הדבקים בהם. ושבים ומתחדשים באנפין חדתין, קמים על במת ההויה, ומנצחים סוף כל סוף את כל הצללים, וחוללים את מחול שמחת נצחם, בעתיד המובטח ממעל לפסימיותה הכללית של כל התרבות המוגבלת, האסורה בהבלים של תאוות מאוסות ודמיונות נכזבים. עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה עליו באצבעו, שנאמר הנה אלהינו זה קיוינו לו ויושיענו, זה ד', קיוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. ואל ידח נידח, ואל יפול צרור ארץ. הכל צפוי והרשות נתונה, ובטוב העולם נדון, והכל מתוקן לסעודה.

יש שמרגיש האדם צער, וכמין עיצבון, מהמחשבה של הדביקות האלהית העליונה, אף על פי שהוא ראוי להיות מתענג על ד', רק מפני שלא דקדק להוציא את תמצית הטוב והקודש מכל המון מחשבות החול שלו, ושל סביבותיו, ונמצא שאור ד' שרוי באותם הדברים שהוא רוצה להינתק מהם, ומרגשת היא הנשמה האלהית בצערה, איך תינתק מבית חייה. ומפני זה ממצים הם הצדיקים את כל המעשים והמחשבות והדיבורים של החול, ומה שמשליכים הוא רק פסולת. ולפעמים נולד אור גדול בנשמה, הנותן כח לברר תמציות יקרות מאד מהפסולת הנזרקה כבר, והולך הדבר בבירור אחר בירור. עד שנשארים הסיג והפסולת בלא תערובות טוב. אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ.

וצדיקים ישמחו ויתענגו על טוב ד', הברור והמנוקה, המנופה בשלש עשרה נפה.

אין להיבהל מקיבוץ הפכים גדולים כפי המפורסם, כי כל הנראה לרבים כדברים חלוקים והפוכים הוא רק מפני קטנות שכלם וצמצום השקפתם, שאינם רואים כי אם חלק קטן מאד של השלימות העליונה, וגם זה החלק בצורה מקולקלת מאד. אבל בעלי הדיעה המחוררת, מחשבתם מתפשטת למקומות שונים ומרחבים גדולים, ותופשים את אוצרות הטוב שבכל מקום, ומאחדים את הכל ביחד ביחודא שלים.

מי שיש לו רוח קדושה מכיר הוא את היתרון של טהרת הגוף בהכרה ברורה, וחפץ תמיד שיהיה גופו טהור, כדי שלא יעכב כח המדמה, הקשור בגוף הרבה מאד. את הפעולות השכליות העליונות, מהתגלות בפועל בכל הוד תפארתן בנשמת היחיד, שממנה באה ישועה לעולם. אמנם הצער וההשתוקקות לטהרת הגוף מכינים הם את ההכשרה של הכח המדמה, על כל פנים באיזו מידה, גם אם מזדמן עיכוב להטהרה שבפועל מחמת אונס.

אחרי המגרעות הרבות שאנו רואים בדרכי חיינו הכללים בדורנו בכלל, ובארץ ישראל בפרט, הננו מוכרחים להרגיש שהננו נולדים מחדש. מתחתית המדרגה הננו הולכים ונוצרים עוד פעם כימים מקדם.

כל הרכוש הרוחני של העבר הולך ונבלע, לכאורה, במקורו, ויוצא הוא בפנים חדשות. מקוטנות הרבה בכמותו, אבל רעננות מאד, ועלולות לצמיחה גדולה, מליאה חיים עזיזים, באיכותן. הננו קרואים לעתיד

חדש, מלא זוהר עליון, לתקופה חדשה, שתעלה בחוסנה על כל התקופות גדולות הערך שקדמו לה. מאמין הוא העם כולו שאין גלות עוד אחרי הגאולה ההולכת ומתחלת לפנינו, ואמונתו העמוקה הזאת היא בעצמה רז קיומו היא. סוד ד' נגלה במהלכו ההסטורי, והמסורת העתיקה מעידה על אור נשמתו, המכרת את עצמה ואת כל היחוסים של המאורעות שלה עד דור אחרון, דור צופה לישועה קרובה.

כל דבר מן התורה, בין בהגדה בין בהלכה, תובע הוא את תפקידו להרוותו בטל של תחייה עליון, מאוצר ההרגשות העליונות והמדעים היותר רוממים, המפכים מתוך הכלליות האדירה שזה הפרט הנלמד נובע ממנה. זאת היא תכונת הצימאון של העוסקים בתורה לשמה, המתגברת בהם תמיד, ומביאתם לידי מרירות נפש מעבר מזה, ולידי עליית נשמה, והרחבת דעת בקדושה עליונה, מעבר מזה.

אשרי איש שחושב עצמו כשיריים לגבי כנסת ישראל כולה, שהיא נחלת ד'. שכל מחשבות לבבו, הגיונותיו. חפציו ושאיפותיו, אמונותיו ורעיוניו, אינם כי אם חשק טמיר אחד להיכלל כולו באוצר חיים זה, להתחסד עם קן דיליה, דא כנסת ישראל. ההכרה הפנימית שהננו שריגים מעץ חיים רב דליות ושגיא פרי, שכל מה שאנו יותר מעורים בגופו של אילן הננו חיים את החיים היותר שלמים ורעננים בהווה ובנצח, היא תביא את תחיית האומה למגמתה, היא, ואך היא, תקיץ את הקץ שאליו אנו עורגים, ותתן לנו חוסן ישועות. והשרידים אשר ד' קורא, חסידי הדור, קדושי עליון, אין להם להסתכל בשום גירעון, בשום צד שלילי של כל נפש מישראל הדביקה באיזה דבק בצור מחצבתה, כי אם להעלות את הנקודה הכללית שבכל נשמה פרטית ברום גובהה ובעילוי קדושתה. האהבה הבלי גבולית אל האומה, אם החיים שלנו, אינה יכולה להיות נפחתת משום סיבה וכישלון שבעולם, לא הביט אוון ביעקב ולא ראה עמל בישראל, ד' אלהיו עימו ותרועת מלך בו.

מתנשאים אנו מעל כל מחשבות השטנה, מעל כל השטחיות שבמוסרים ובמאמרים המעוררים כעס ושנאת אחים, ומלאי רצון, ושקויי טל חסדים אדירים, הננו שבים לחבק בזרועות אהבה את כל הנשמה לבית יעקב החפיצה לראות בשמחת גוינו ולהתהלל עם נחלתנו. ודוקא מתוך האהבה הנאמנה, מתוך רחשי הכבוד היותר מסורים בכל חוס רוח ונפש, הננו באים להכריז על התשובה אל התורה והמצוה, אל הקודש והאמונה, אל מורשת אבות ומסורת קדומים. אל אור ד' אלהי ישראל.

המופיע על עמו ועל ארצו לעדי עד בגאון עוזו. נתרחק נא מכל טינא, נתרומם מכל קטנות מוח ולב, נתעלה מכל שנאה וקנטוריה, נספוג נא את האהבה הרעננה ממקור עדנה, נרכיב את ענפי החסד על שרשי הדיעה, את הוד החופש על הדרת השיבה, של האימון של כבוד הורים ומורים, אשר לעם עתיק, אציל ואיתן. לתחייה איתנה זו קרואים אנו, ואליה נבוא. ארץ אבות החמודה, ארץ חיים לנו, היא תכשירנו לעילוי עילויים זה. זה אלהים אלהינו עולם ועד, הוא ינהגנו על מות.

הלימודים המעשיים הם מזונה של הנשמה, בונים אותה בחלקיה באותה הצורה שהיא קבועה מעצם טבעה, כדרך שהמזונות הגשמיים בונים את הגוייה. והעיונים העליונים, הגיון הדיעות, השירה והתעלות הרוח, הם אוירה של הנשימה אשר לנשמה. כל מה שיהיה האורגן מכולכל במזון יותר מבריא, יקבל יותר ויותר את השפע הטוב שהאוויר הטהור משפיע עליו.

הננו מכירים טוב מוחלט, שמציאותו הוא הטוב הגמור והעונג הנעלה, ושכלול המציאות שלו והתרחבותו הם, שבילי הטוב והעדן הנשגב, ורע גמור ומוחלט הוא היעדרו של הטוב המוחלט, ומיעוט רחבות הוייתו. ולעומת זה הננו מכירים רע גמור ומוחלט, שהטוב הגמור הוא היעדרו ושלימותו, ומיעוט הוייתו וצמצומו הוא הדרך לשבילי הטוב. הפסימיזם הוא הסתכלות בעומק הרע, הטוב שבו היא הנטייה להעדר, שהיא גאולה מההווה של הרע. שהרע בעומק היש שלו כל כך עורג לו. מובן הדבר שעריגה זו מתגלה בצד העליון של הרע, בהצד שהוא כנוגע בגבול הטוב, ובא הוא לאושרו, לשמוח בכליונו, ובאבוד רשעים רינה גם לרשעים עצמם, שחדלו רוגז. הצד התחתון של הרע לא בא לידי שכלול, והוא יותר רע מהצד העליון, הוא אינו מכיר עדיין באושרו של כליונו, והוא משתוקק אל הישות וההווה. הבודדים יש בו מן הטוב שברע, שביטא יפה את תשוקת הכיליון ונתמלא הרבה מרוח זה עד כדי הדרכה כללית של תרבות מיוחדת, המדריכה את הצד השפל שברע עד צידו העליון, שהוא תשוקת כליונו, וכליונו העצמי המטרתי. מובן הדבר שהנקודה היותר פנימית של הטוב שברע מצטרפת אל הטוב, ונשארת אחר כך בהווה נצחית. אותה תשוקת הכיליון של הרע, בתחום הטוב חיה וקיימת לעולמים באושר אין קץ. שמחת ישרים היא בטוב שבטוב, העולה מכל רע, השמחה בישותה ובדרגת הרוחב של הוייתה, המתעצמת במקור הטוב, מקור היש והחיים, אור חי העולמים, הוא שח ויהי.

כשאנו נתבעים למעט את השלטון של השכל האנושי על רוח האדם, כדי ליתן מקום להשליטה העליונה של האורה האלהית עליו, אנו צריכים לדקדק שמיעוט הצביון של השכל האנושי, לא יפגום את הצד האלהי העליון שבו. שאם תהיה חסירה לנו זהירות זו, הרי אנו פוגמים את האורה האלהית עצמה, שמצידה אנו באים בתביעתנו. כל כוונתנו אינה כי אם על הצד הסיגי של השכל האנושי, שזוהמת הבהמיות שולטת עליו בארסה, אבל נקודת הטוהר שלו הרי היא אור ד' ממש, ניצוץ של גילוי שכינה.

חוש מיוחד הוא להכיר את הקדושה האלהית בייחודה, סגולה זו מיוחדת לישראל. יראה פנימית מיוחדת, ועריגה של אהבה מגודלה, יש בתוכיותה של הכרה פנימית זו. המייחד השלם, הוא הצדיק הטבעי בעצמיות נשמתו, אינו חפץ שום דבר כי אם את היחש התדירי עם השלימות האלהית. התורה, התפילה, המצוות, המידות הטובות, וכל התנועות, השיחות, הנטייות וההנאות שלו, כמו כן כל הצער והמכאובים שלו, הגשמיים והרוחניים, כולם הינם גילויים שלמים, שהשלימות של גילוי אור אלהי מתנוצץ בהם. ובכל הוא מלא חרדת קודש, ואהבת עולמים, ביטחון בדי' ישגבהו תמיד, ואור אהבה יאיר תדיר כל מחשכיו. תשוקתו הוא המרחב האלהי שאין לו קץ ותכלית, וכל מידה וכל הגבלה מצערת אותו, והוא מקבל את היסורין הללו של הצמצום באהבה, מפני שסוף סוף רואה הוא בכל את יד ד', המרחיב את כל לאין תכלית, ומצמצם את כל לאין ערוך.

הרבה נשמות נידחות בין האומות שבות לכנסת ישראל בעקבתא דמשיחא, וכח העיכול אינו מספיק בתחילה להפכם למזון מבריא, ומזה נצמחה המחלה של חוצפא. אבל היא רק מחלה עוברת, זה חלי ואשאנו, ומהרה תעלה ארוכה לה, וחיל גויים תאכלו, ובכבודם תתימרו.

כל ציור דוחק באיזו מידה את חברו, בזמן שאינו מתייחס עם הראשון לשכללו ולהרחיבו יותר. ועל פי זה כל חכמה דוחקת במידה ידועה את רגלי חברתה. מובן הדבר שדוחק זה הוא רק מצד הסגנון המיוחד שיש לכל חכמה, שמצידו הם דברים חלוקים, אבל מצד פנימיותה של ההכרה אין הבדל כלל, וכל הדיעה היסודית אחת היא, וכל הכרה וידיעה מעשרת היא את הכלל של כח המכיר, והשפעה הרוחנית מתגברת על

ידי כל פלג נוסף מאיזה מין שהוא. אבל מצד המקבלים הדבר תלוי עד כמה הירידה לעומק עצמיותה של ההכרה מגעת, שבאותה מידה שהשכל עסוק בצד הסגנוני החיצון, ככה מתגברת הדחיקה והסתירה, ועד כמה שההארה השכלית חדרה לתוך העומק העצמי של הידיעה, מתאחדים העניינים והעושר מתגדל. כל הידיעות שבעולם, הפנימיות והחיצוניות, הקודש והחול, הטוהר וטומאה, הקרוב והרחוק, מתאחדים מצד נשמת ההכרה, וכל המתאחד יותר באור זה הפנימי של הנשמה, הכל מתעכל אצלו לאור קודש וחיים של נצח והוד. אבל מי הוא הגבר שכבר הסיר את המחיצות מהכרתו הפנימית, צדיקים בני עלייה מועטים הם, ורובא דעלמא לא בעלי הכרה כי אם בעלי סגנון הם, וצריכים הם שמירה בדרך כלל, שלא לצאת מענין לענין. וליוצא ולבא אין שלום, זה היוצא משיבה לישיבה, ומתלמוד לתלמוד, וקל וחומר לאין ערוך להסתכלות חול וטומאה מהסתכלות קודש וטהרה. על זה נאמר כל המוסיף גורע. מידתו של יוסף הצדיק, בן זקונים דיעקב אבינו דשופריה היא מעין שופריה דאדם הראשון, איש תם. הכולל הכל, האמת במלא תפארתו, העובד הנאמן, והאח ברמאות עם הרמאי, לעמוד על עמדתו, עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי, יוסף כשמו, איננו גורע בתוספתו, ושבעים לשון גמר על ידי הוספת האות משמו של הקב"ה בשמו, אות הה"א שבה נברא העולם הזה וכל אשר בו. ומאן דאתי מסיטריה, לפי מידת צדקו, נטירת בריתו ופטפטו יצרו, אור חסדו להשביר לכל עם הארץ, סבלנותו לשלם טובה תהת רעה. ואהבתו לארץ ישראל, וקישורו לצפיית ישועה, פקוד יפקוד אלהים אתכם, יוסף שהודה בארצו, לפי זריחת אורו על מי שעל שמו ודגלו ייקראו צדיקים יסודי עולם, אין בהם צמצום של הכרות חיצוניות, ואין עין הרע שולטת בהם, מפני שהם עולי עין, עומדים מלמעלה מהסגנון החיצוני. כנונין ברברין דשייטין בימא רבא, דמילי דשטותא הם אצלם מאירי אור ומפני דרך למילי דחכמתא, ביתרון האור מן החושך. ולישרי לב שמחה. ראשי תיבות שלי"ו, צדיקים אוכלים אותו בשלוח.

כל הנאמר לגדלותו של האדם, וכל מה שנאמר לקטנותו, הרי הוא אמת. זכהקדם למעשה בראשית. לא זכהיתוש קדמו. על כן צריך הוא להשתמש תמיד באלה ההשקפות השונות לטובתו, גם הכח הצירורי צריך להיות חמוש בחילופי השקפות הללו: לגבי המוסר האלהי העליון, לענין הערת רוחו לאידיאלים גבוהים ונישאים, ישאב מכחה של השקפת עולמים על דבר גדלו. איך הוא מרכז כל יצורי קדם וכל מעשה בראשית בו כלולים. ובעילוי הכל מתעלה, ובשפלותו הכל נשפל.

ולגבי חריצות מעשה, ופעלים תרבותיים כלליים או פרטיים מחיי החול לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם. ישתמש בהשקפת יתוש קדמך.

הנשמה, שנבראה בתואר דו פרצופים, אין בה יכולת להסתכלות מעשית, רק הנסירה היא שגרמה את היכולת הזאת. וישנן נשמות כאלה של צדיקים עליונים, שנסירתם לא נגמרה, והם אינם מוכשרים כי אם להסתכלות עיונית, ולהשכלה גבוהה ונישאה מכל ערכי ההויה המוגבלת כולה, ומצד חפצם לזכות את הרבים הולכים הם וננסרים, וכח ההשכלה המעשית הולך ומתרבה בהם. וחוזרים חמושים בתורה מעשית גדולה, ובהשכלה של עבודה רחבה ומליאה, אל עליוניותם, ומתחברים בנועם ד' באספקלריא המאירה, המדרכת את העולם המעשי כולו, כמשה אשר ידעו ד' פנים אל פנים. משה שפיר קאמרת.

המחלוקת של הדיעות על דבר הדרכת הכלל, אם בזמן הזה, שרבו פריצים נושאים דגל ההפקרות ביד רמה, ראוי להפריד את האומה, שהכשרים נושאי דגל שם ד' לא יהיה להם שום יחש עם פורקי העול הפושעים, או שמא כח השלום הכללי מכריע את הכלכל עיקרה של פלוגתא זו באה מפני השפלות הכללית, שעדיין לא

נגמרה הטהרה לגמרי ביסוד האופי של האומה מצד חיצוניות נפשה, והיא מיטהרת והולכת. אלה הכיתות יחדיו הינן מדרגת שתיים נשים זונות שבאו אל שלמה. הדיבור הביאו חרבניסיון הוא מחכמת אלהים שבמלכות ישראל, ואותה הראויה להידחות, המעלילה עלילות בשקר, היא הטוענת גזורו, ובהתמרמה מבלטת היא את אמיתת הטינא שבלב שהיא חשה בעצמה, שכל ענינה הוא רק גם לי גם לך לא יהיה, גזורו.

והאם הרחמניה, אם האמת, אומרת תנו לה את הילוד החי והמת אל תמיתוהו. ורוח הקודש צווחת, תנו לה את הילוד החי, היא אמו. אין קץ לרעות הגשמיות והרוחניות של התפרדות האומה לחלקים, אף על פי שפירוד גמור, כהעולה על לב המנתחים באכזריות, לא אפשר, והיה לא תהיה. זאת היא ממש מחשבה של עבודה זרה כללית, שהננו בטוחים עליה שלא תתקיים, אשר אתם אומרים נהיה כגויים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן, אם לא ביד חזקה אמלוך עליכם. וככל מחשבה של עבודה זרה היא מחריבה ומדאיבה אפילו כשלא באה ולא תבוא לידי מעשה. יסוד צדקת הצדיקים בכל דור ודור נתמכת היא ברשעת הרשעים, שבאמת אינם רשעים כלל כל זמן שהם דבוקים בחפץ ליבם לכללות האומה, ועמך כולם צדיקים, וחיצוניות הרשעות שלהם מועילה לאמץ כחם של צדיקים כדורדיא לחמרא. ועל ידי הפירוד המדומה חותרים תחת יסוד הקדושה כולה, עושים מעשה עמלק שזינב את הנחשלים, פליטי הענן. שלח ידיו בשלומיו חילל בריתו.

כל חשק עבודה, שמחת מצוה, התמדת תורה, ברק חידושים, והתנוצצות רוח הקודש בלב השרידים אשר ד' קורא, כוונת התפילה ואור שלהבתה, כל אלה, ותולדות הנשמות בשלימותן, בכללותן ותמותן, הכל מוכרח להיות נפגם על ידי הכנסת יסוד פירוד בכללות כנסת ישראל, חלילה. ואוהבי ד', יראיו באמת וחושבי שמו, הם הם העומדים בניסיון, לסבול כל צער ועלבון מכל צד ועבר, ולעמוד הכן נגד כל כחות עליונים ותחתונים החפצים לבלע נחלת ד', ולהפריד את האומה האחדית, היחידה במלוא עולמים. והם הם בני דכנסת ישראל שהאם רובצת עליהם, מחצדי חקלא, הבאים בסוד ד'. תלמידי חכמים האמיתיים המרבים שלום בעולם, ומשימים ומטילים שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, בהוציאם מן הכח אל הפועל את אור הקודש הגנוז בכל אישי האומה, בכל אשר בשם ישראל יכנה, ובפרט בכל אשר ישא את דגל תקות האומה וחפץ תחייתה, את חותם אהבת ארץ אשר עיני ד' בה, וחיבת ציון וירושלים על ליבו חקוקה, באיזו צורה ואיזו הסברה שתהיה. כל המעקשים יושרו. ואחדות האומה, להכשרת גאולתה וגאולת העולם כולו, תצא אל הפועל ביקר שגיא. כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחוננו, ויראו גויים את שם ד' וכל מלכי הארץ את כבודך. כי בנה ד' ציון נראה בכבודו, פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם. תיכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל יה. כי השקיף ממרום קדשו, ד' משמים אל ארץ הביט, לשמוע אנקת אסיר, לפתח בני תמותה, לספר בציון שם ד' ותהילתו בירושלים, בהיקבץ עמים יחדו וממלכות לעבוד את ד'. וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה, זרע אדם לחוד וזרע בהמה לחוד, שמתאחדים יחד על ידי אלה הנשמות שהן ממדרגת אדם ובהמה תושיע ד', אלו בני אדם הערומים בדעת ומשימים עצמם כבהמה. ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עימד, ואני תמיד עימד, אחזת ביד ימיני, בעצתך תנחני, ואחר כבוד תיקחני. מי לי בשמים, ועימד לא חפצתי בארץ, כלה שארי ולבבי, צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. כי הנה רחקיך יאבדו, הצמת כל זונה ממך, ואני קרבת אלהים לי טוב, שתי בדי אלהים מחסי. לספר כל מלאכותיך. ומלאכות ד' היא דבר ד' ביד מלאכי, הלא אח עשו ליעקב, ואוהב את יעקב, שהיא תשובה נצחית מספקת לכל תאנתם של מתאוננים קטני אמנה, האומרים בכל דור ודור, וביותר בדור התגלות אור ישועה, במה אהבתנו. ובאמת אהבת עולם ואהבה רבה אהבתנו ד' אלהינו, חמלה גדולה ויתירה חמלת עלינו, אבינו מלכנו, בעבור שמך הגדול, ובעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם

חוקי חיים. כן תחנונו ותלמדנו, והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ, ותוליכנו מהרה קוממיות לארצנו. ואומר: מהר והבא עלינו ברכה ושלוש, כי אל פועל ישועות אתה, ובנו בחרת מכל עם ולשון, להודות לך וליחדך באהבה.

וחותם הבוחר בעמו ישראל באהבה, להיות הקדמה לייחוד ד' בשמע ישראל, וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, הנאמר בחשאי, אף על פי שהגלוי סותר זה לפעמיסאין בכך כלום, כי האמת הברורה הוא מאמר השבטים כולם, כשם שאין בליבך אלא אחד כך אין בליבנו אלא אחד. ויעקב אבינו לא מת, דמקיש הוא לזרעו. מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, והרי זה בא ללמד ונמצא למד. מקיש זרעו לו, מה הוא כולו בחיים, וישא יעקב רגליו, ויאסוף רגליו אל המטה, אף זרעו כולו בחיים.

ואתם הדבקים בד' אלהיכם חיים כולכם היום. בימים ההם ובעת ההיא, נאום ד', יבוקש את עוון ישראל ואיננו, ואת חטאות יהודה ולא תימצאנה, כי אסלח לאשר אשאר.

אש האהבה הטבעית לאומה ותחייתה, ההולכת ומתגדלת בארץ ישראל ועל ידי ארץ ישראל, תתלקח בגאון עוזה יחד עם אש ד', אש הקודש, של כל טוהר האמונה בעוצם חסנה וגבורתה. פזורי האמונה האלהית, וכל תנחומותיה והערותיה הרבות למוסר וליושר, לגבורה ולתקוה. לשלום ולנחמות עולמים, שכבר נתפשטו בין גויים רבים ועצומים על ידי פיזורנו בין הגויים, על ידי התפשטות האמונות הנובעות ממקור כתבי הקודש, הולכים הם ושבים אלינו, מתכנסים לאוצרנו, מתלקטים עוד פעם בכנסת ישראל. ושבים לתחייה על ידי המון נשמות חדשות של עם נברא. חלילה לנו לחסום את הדרך בפני אור החיים. לא ניבהל אם הזרמים נראים שונים בחיצוניותם, אור ד' מאיר בהם, רוח ד' נוססה בם. הלאומיות החולינית מזדהמת היא בזוהמא של שנאת הבריות, שתחתיה הרבה רוחות רעים גנוזים, אבל לא בהדוף אותה מתוך נשמת הדור נצליח, כי אם בהשתדלות נמרצה להביאה אל מקורה העליון, לחברה עם הקודש המקורתי שממנו היא נובעת.

התשובה היא חידוש החיים. אי אפשר לתשובה שלא תשנה את ערך החיים כולם כשהחיים נמשכים, וממילא היא משנה את הערך שלהם לטובה אפילו כשהיא נעשית ביום האחרון. וזכור את בוראך, עד אשר לא תחשך השמש והאור. יתר התנחומין הם תבלין לחיזוק התשובה והסברת ערכה. אבל השיקוע בתוך התנחומין עד כדי רישול של הסדרת ערכי חיים מקודשים, עד כדי טמיעה ביוון מצולת החטא ואומר ניצלתי. זאת היא דרך המוות של עבודה זרה הוותרנית, האומרת הביאו לבוקר זבחיכם, לשלושת ימים מעשרותיכם, וקטר מחמץ תודה.

המיתודה העוזבת את האמת והמשפט והולכת אחרי לבבה, זו מינות, הגוררת אחריה כל רצח וכל זימה. למרות שהיא תמיד פושטת טלפיה ואומרת ראו שאני טהורה. והיא מליאה תנחומין של הבל, שאי אפשר להם לעמוד בעולם, שקר אין לו רגלים. זאת היא הרשעה של הנצרות, המתכסה בלבוש החרידות האמונית, נופת תיטופנה שפתי זרה וחלק משמן חיכה, ואחריתה מרה כלענה. הפירות של הדיעות והמידות של העמים המתחנכים בתרבותה, מעידים על עצמיות פנימיותה, ואין כל כחה כי אם בניצוצי הקדושה הגנובים שלה מתוך אוצר ישראל החי, שהיא פולטתם קמעה קמעה, עד אשר תער נפשה לגמרי, חיל בלע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל. ואז ישמש הניצוץ הקדוש שנבלע כל כך בגויים ככלי אין חפץ,

להתעורר להעיר לב עמים רבים, להפוך להם שפה ברורה לקרוא בשם ד' אלהי ישראל, ברוח ד', רוח עצה וגבורה, רוח דעת ויראת ד', לא רוח זר, רוח טיפשות וחולשה, רוח סכלות והפקרות מוסרית, התומך אשיותיו השקריות על יסוד הויתור, שהוא בוז וקלסה לכל מנהיג ושופט צדק, שרק חסד לאומים כזה הוא מקור נפתח לכל אכזריות ונבלה. יבוא אלהינו ואל יחרש, אש לפניו תאכל וסביביו נשערה מאד, יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו, אספו לי חסידי, כורתי בריתי עלי זבח. כי אלהי משפט ד', אשרי כל חוכי לו.

ואכרתה לכם ברית עולם, חסדי דוד הנאמנים. הן עד לאומים נתתיו, נגיד ומצוה לאומים, הן גוי לא תדע תקרא, וגוי לא ידעוך אלך ירוצו, למען ד' אלהיך, ולקדוש ישראל כי פארך.

אמונה שאין השכל מסכים לה, מעוררת היא קצף ואכזריות, מפני שהצד היותר עליון שבאדם, שהוא השכל, נעשה עלוב מחמתה. אמנם האמונה העליונה, אף על פי שהיא כמוסה מאד, ודרכי ד' נפלאים הם, יש בהם נועם גדול כל כך, שהקצף המתעורר מצד כפיית השכל מתבטל מיד, ונהפך בעצמו למתיקות גדולה ולאור צח, מפני ההופעה האלהית המתחברת עימו, ויורדת עד האמונה התחתונה, המתחברת עם השכל הישר שבעולם הגלוי. ועלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא נעשו מתאימות, ובונות יחד את בית ישראל, בחן כפול, והוציא את האבן הראשה, תשואות חן חן לה.

התביעה הפנימית שהמעשים יהיו מתאימים להדיעות וההרגשות היותר עליונות ועדינות, היא ענין מיוחד לישראל, שמידתם היא מידת בנים לד' אלהיהם, והם משערים בקרבם את האפשרות של השתוות החיים המעשיים אל הציור של החיים האידיאליים הנאצלים. לא כאלה חלק גויי הארץ ומשפחות האדמה. הם משערים את הצללים החיצוניים של אידיאלי החיים, אבל רק את היופי שבהם, שמקסים אותם לפעמים, אבל אין הקסם שהוא עושה פירות, כי אם נשאר ברעיון קלוש, להתפאר ולהתייחר בו. כי קליפת עבודה זרה, המלפפת את כל העמים, היא מעכבת בעד אור ד' של היושר העליון, מהיכנס בעצמיות החיים המעשיים. ומשום כך אי אפשר כלל שתהיה תורה בגויים, תורת ד' המגדרת את החיים המעשיים על פי התביעה האלהית העליונה, ולא עשה כן לכל גוי, כי אם ליעקב ולישראל עם קרובו.

רק ישראל יכולים הם לקבל אמונת אלהי אמת ד' אחד במילואה וטובה, ואישיותם העצמית עוד תוסיף אומץ, ותרבותם תשתגשג ותתגדל בפריחה מצוינת, בד' יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל. אבל הגויים לא באו עדיין לידי מידה זו, ומה שהוכנס מאורם של ישראל אמונה אלהית בסביבתם, שלא בדרך ההתפתחות הראויה להם לפי טבעם, נלחם עם האישיות הפרטית שלהם, ומלקה את התרבות שלהם, שהיא זרה, חיצונית, נכרית ומגושמת בעצם תכונתה. אמנם יד ד' עשתה זאת, שעל כל פנים תרוכך מעט הקליפה הקשה של הזוהמא האנושית, אבל סוף כל סוף מוכרחת הנכריות לנצח אצלם, והמלכות תיהפך למינות, שתגעל את הניצוצות של רוח ישראל, הבאים מאור ד' שנמסך ברוחם, ותגבר בזה ביותר שנאת ישראל. ואף על פי שבתחילה ייראו על ידי זה הנגעים של עקבתא דמשיחא, וקטני נפש חושבים לחקות את הכפירה המתרחבת אצל הגויים, ומדמים אותה לתרבות אנושית כללית, במקום שאינה כי אם תרבות זרה ונכרית, שישראל עומדים כבר למעלה למעלה ממנה. מכל מקום סוף כל סוף המחשבה הזאת בעצמה של החפץ להיות עומד על העצמיות הנקיה בלא עירוב השפעה חיצונית שהיא מגדלת מעבר מזה את שנאת העמים לישראל ביותר. ומעבר השני את החיקוי הרוחני מצד חלושי חיים מישראל, עד שהאנרכיה המחשבתית מהרסת את כל קושט וקודשהיא בעצמה, הכרה זו, שיש לעמוד על הנקודה התוכית המסוגלת להעצמיות,

תקרא את ישראל לתשובה, לעשות חיל באלהים, ולשוב עוד הפעם לגבורה עליונה. לא כחרבם ירשו ארץ, וזרועם לא הושיעה למו, כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם. בך צרינו ננגח, בשמך נבוס קמינו. והכרה זו. הבאה בהתפתחות איטית מאד, המתחילה מקנאת עם, חיבת ארץ, שפה, תרבות גולמית, דעת המולדה, התלהבות עבודה גשמית ארצית, בכח היד המגושמה מוכרחת היא לעלות עד הראש, ולעורר את המחשבה וההרגשה היותר מיוחדת לישראל בלב כל האומה, הזקנים והצעירים יחדיו, ובלב אחד, במחשבה וחשק אחד, ישובו בני ישראל וביקשו את ד' אלהיהם ואת דוד מלכם, ופחדו אל ד' ואל טובו, כעת, באחרית הימים, שכבר החלו להראות את ניצניהם. וכל החיל אשר נגע אלהים בליבם קרואים ועומדים הם, לעורר המון מחשבות והופעות מהספירות העליונות, ממקור ישראל, ולעדור בלא לב ולב ביסודות התחתיים, שהתחילה כבר ההרגשה לדפוק בהם בחזקה. והמחשבה והמעשה ייפגשו יחדיו. לבנות עולם מלא בשם מלא. ימלוך ד' לעולם, אלהיך ציון לדור ודור הללויה.

כשמסתכלים באמת בצד הטוב של כל אחד ואחד, מתאהב האדם על הבריות בחיבה פנימית, ואיננו צריך להזדקק לשום אבק של חנופה, כי ההתענינות בצד הטוב שהוא פוגש תמיד, מכסה ממנו באמת את כל הצדדים הרעים. וכוסה קלון ערום.

המחשבה על דבר האלהים בשכל טוב, שהיא הדביקות הפילוסופית, תנאיה הם הדיעה היותר ברורה עד כמה דאפשר על פי כחו של אדם. וכשבאה מחשבה על דרך זה בלתי מזוקקת, כי אם עלופה בדמיונות, אינה דביקות אלהית, כי אם העולה על הרוח, והיא אינה מעלה, כי אם הורדה. אבל הדביקות האלהית הבאה מתוך נטייה טבעית והכרה פנימית, או רגש טהור מוסמך מטבע הנפש, היא לעולם דביקות אמיתית אלהית, אף על פי שאינה מעוטרת בחכמה ודיעה עליונה בגלוי, כי תומת ישרים תנחם. ומכל מקום גם דרך תום זה מתעלה הוא בכמה מעלות בקודש כשהוא מעוטר בעטרת הדעת, וחלילה לרפות ידים מתורה דלעילא, ולסמוך על נטיית הנפש לבדה, אף על פי שהיא יקרה מאד לגבי כל אותם שהם מצד כשרון רוחם מוכרחים להסתפק בערבי נחל הללו, שאין בהם טעם וריח. סולו לרוכב בערבות ביה שמו ועלזו לפניו. אבי יתומים ודיין אלמנות, אלהים במעון קדשו.

סמוך לעקבא דמשיחא מתרבה סגולת האחדות באומה, והמעשים הטובים, והדיעות, והאור האלהי שנמצא בצדיקים, פועלים על קדושת הכלל יותר מבשאר הזמנים. והסגולה ההיא טמונה היא במטמון של קטיגוריא ומריבות, אבל תוכו רצוף אהבה ואחדות נפלאה, שמעוררת הרגשה כללית לצפות לתשועת הגוי כולו.

כשהרצון יורד מפני איזה חטא, יורדת גם כן החכמה, וההארה האלהית מתחשכת. ובכח פנימי כביר צריך האדם לשוב לאיתנו אחר הירידה, לשוב אל מקומו בתוקף הרצון, כדי להאיר את ההארה שנחשכה בו ובעולם כולו, בכל הגודל, העומק והרוחב שבכל מה ששייך לשרשי הוייתו.

ההתנוצצות המראה את היחש של כל הנשמות מכל הדורות לנשמתו של המשיג והמצייר, היא תחילתה של רוח קדושה.

וכשמטפלים ברגילות כשרון קודש זה, ומחברים אותו לחכמה ומעשים טובים, האדם מתעלה במדרגתו,

וזוכה לכמה שערים. פתחו לי שערי צדק, אבוא במ אודה יה.

לפעמים נופל צדיק נפילה גדולה לפי ערכו, כדי שיתברר לו שאין לו ממה לפחוד, כי ד' משגבו תמיד.

ישנם דברים טובים וקדושים שהסיבות המחזיקות אותם בעולם הן כעורות. כמו חולשה, שקר, רשעות, שלפעמים הן תומכות את יסוד הטוב של בושה, צניעות, אמונה, וכיוצא בהן. אמנם כמו שטובתן של רשעים רעה היא אצל צדיקים, ככה היא הטובה שמקבל הטוב והקודש מהרע והטמא, מחוללת היא רעות רבות. ואין אור גאולה יוצא אל הפועל כי אם על ידי מה שייהרסו כל היסודות הרעים, אפילו אותם שהם מחזיקים את הטוב והקודש. ואף על פי שעל ידי זה סובל הטוב הקודש והאמונה, והם יורדים, ונראים כמתדלדלים, דלדול זה וירידה זו עלייה והתעודדות הם באמת, שאחר הריקבון של יסודות הרעים הללו, יחל מיד לצמוח אור הטוהר והקודש על יסודות בריאים של דיעה, חכמה, גבורה, תפארת, נצח והוד, ובזה תוסד מלכות עולמים לאור ד' וטובו באחרית הימים, בחסרי דוד הנאמנים, שהם ברית עולם אשר לא יכזבו עדי עד. אך עמי המה, בניס לא ישקרו, ויהי להם למושיע. בכל צרתם לו צר, ומלאך פניו הושיעם, באהבתו ובחמלתו הוא גאלם.

וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

כשם שהכח הפועל בגוף, ובכל חומר. הוא ודאי יותר נשגב מהחומר המורגש שהפעולות מתגלות על ידו, כן אנחנו הולכים בכל השדרות הרוחניות, שעצם ההופעה המתגלה היא בערך של גוף חמרי, ויש בה כח פנימי שורה עליה, מחיה אותה, ומחדש את כח פעולותיה מתוך רגילות הרמת מחשבה וקדושת רעיון, דביקות אלהית טהורה.

וגבורה מטהרת בטהרת קודש. באים להכיר מתוך ההופעה הגלויה, את הפרטים הרבים שישנם בהכח המחיה הנסתר העומד ממעל לו. מתוך הרגשנשמת הרגש, ומתוך השכלנשמת השכל, ומתוך הופעה עליונה רוחנית, המתגלה בתור דבר יותר צח מהשכל והרגש הנהוג את הנשמה העליונה המליאה זיו המחיה אותה. אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי, כי מוצאי מצא חיים ופק רצון מד'.

ההופעות הפתאומיות מתבחנות, לפי הערך של עומק הדעת שיש בהן, ולפי התאמתן אל קדושת התורה והמוסר הטהור, ועד כמה הן פועלות בשעתן על החפץ הפנימי של המרגיש אותן, לרוממות וקדושה, ושמתת חיים שלמים במלא טהרתם, במילוי של חסד ואהבה.

כל רוח הקודש מופיע מעורב בצחצוחי טומאה, שההופעה היותר עליונה של נשמת הקודש, שמתגלה בטהרת התורה של שכל העליון, מטהרת אותו. וכל מה שההופעה יותר עליונה, צחצוחי הטומאה הם ממין יותר חזק בדרגה דילהון, והמלחמה יותר חזקה. וגדולה נקמה שניתנה בין שתי אותיות במילתה, כמו שגדולה דיעה שניתנה בין שתי אותיות, אל דיעות ד', אל נקמות ד', אל נקמות הופיע. וצחצוח הטומאה היותר גדול הוא זה של גאווה, שמיטפל עם ההופעות החזקות. והוא הולך ומזדכך על ידי אור הענוה, הגדולה מכולן, הסמוכה לרוח הקודש, המהפכת אמ עצם רוח הגאווה לרוח קודש של גיאות ד', המגלה את עומק סוד הענוה מניצוץ של זיהרא עילאה ראדם הראשון, העולה מעל הארת אספקלריא המאירה. שהיא

יסוד אור התורה שקיבל משה, הענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, מהר סיני, שהיא נובלות חכמה של מעלה. וגאותן של ישראל היא יסוד מלכות שמים, העולה על הראש לעת האוכל גש"י הלום, הנאמר ברות. וטבלת פיתך בחומץ. יסוד הגאווה, חמרא אכתפא דמאריה שוור, ואף כי היין בוגד גבר יהיר, ושתויי יין משום גאווה נגע בה, והמפיק מגן בשעת גאווה סוגרין וחותמין צרות בעדו. וביצחק, שפחדו הוא אל טוב ד', נאמר ויבא לו יין וישת, ובביסוס עליון זה של גיאות ד' עליונה, הוארה ברכת יעקב בלבושי עשו החמודות. וכל קרני רשעים אגדע, תרוממנה קרנות צדיק, ימין ד' רוממה, ימין ד' עושה חיל. ושאר ורבש משום גאווה שבהם, הרגשת העוצם להפך את השאר אליו, והרגשת המתיקות שלו בתור חסד לאומים חטאת, אינם עולים לקרבן, ומתעלים הם על ידי אכילת הצדיקים, בדברי תורה שעל שלחנם, כטעם לש"ד השמן, שמוצא אור הטל של תחיית המתים גם למלאים גיאות ד', שהם הם שוכני עפר, הנעשים שכנים לעפר ועפרם ננער. ומתוך הדמן החסר וי"ו יצא אור גדול, המתהפך כעתר המהפך את התבואה, שנמשלה אליו דוקא תפילתו של יצחק, והעין והעצם יימלאו שניהם לטובה, במקום עששה מכעס עיני, ועצמי עששו, יימלא השם בשתי אותיותיו החסירות על ידי מציאות עמלק, מקור הגאווה הטמאה. וד' מלך גיאות לבש, על ישראל גאותו.

אותם הצדיקים, שההסתכלות העליונה שלהם מעכבת אותם מלהתבונן יפה בדברים המעשיים, צריכים הם להביט מלמעלה למטה, כשם שרוב בני אדם צריכים להתאמץ להשכיל בדברים השכליים מלמטה למעלה, מהתוכן המעשי אל התוכן הרוחני. והם הם בני עלייה המועטים, שמסתכלים מעלייתם העליונה אל הבית הכללי, המדור הרגיל של בית ישראל הגוי כולו.

רוח הקודש מגלה בבירור את האור האלהי הגדול המלא חיים הפרוש בכל העולם כולו, הממלא את החיים כולם, ואת כל האדם בכללו ביחוד, איך הוא הולך ומתרכז, מוצא לו עמדתו בעולם, מקום מנוחה ופעולה, בכנסת ישראל, שבקרבה קדוש שורה בהדר גאווה, מראש צורים של גזעה, מהליכות תולדתה, אנכי ד' אלהיך מארץ מצרים. מהופעת תורתה. מהארט נביאיה, עמדת מלכותה, בנין מקדשה, חורבנה ושבותה, פיזורה וגלותה, נחמתה ותקותה, עד דור אחרון.

פעולתה על המהלך הרוחני של העולם, התעוררותה לתחייה בזמננו, נפילותיה החמריות והרוחניות, עומק המחשבה האלהית המתגלה בעוצם הירידות, כונניותם לטובה לאישיה הפרטיים, לכללותה, למין האדם בכללו. להעלאת העולם בה ועל ידה. דבר ד' שעימה בחיי שעה, החיים החברותיים והיחידיים, הלאומיים והעולמיים, וחיי העולם, זיכוך הנפשות, הגברת זיו החיים, התעלות הכשרונות, המשכת התרבות הכללית שבעולם אל האושר האמיתי. התבססות חיי העולם על ידי החיים הנצחיים הרוחניים, הסדרת הסיעות השונות שבבני אדם ושמירת עניניהם, רכושם וכבודם, הגדלת יפי החיים, כבוד החיים ועונג החיים על ידי הבעת דעת אלהים, ד' אלהי ישראל, בשפה ברורה, ורוח אדיר, החי בנשמתה של אומת עולמים זו. התעוררות ספרות פרוזית ושירית.

ביקורתית ופומבית, השבה אל אור הנבואה, בקישורה אל התורה, בתור הכרה בהירה שהכרח גמור הוא לרוח האדם המסובך לשוב אל המקור העליון שהדיעות היותר נשגבות נשאבות ממנוכל אלה וסעיפיהן מקשקות כעת לפנינו בארץ ישראל כזוג.

דבר מוסכם הוא, שאין בזמננו, אחרי התפלגות הלאומים השונים, אדם שיוכל לקבל את השפעותיו הרוחניות בלא התלבשותו של הצינור המיוחד של עמו. כנסת ישראל היא מיוחדת בזה, שלא רק התלבשות הצינור של האומה היא צריכה לחייה הרוחניים, אלא עצמיות התוכן מוכרח להיות לחייה הרוחניים כולו שלה. ומה שהוא שלה הוא אלהי גמור, ונדוע לה שהוא מרוח אלהים חיים השורה עליה. כדי שתוכל לספוג אליה עוד פעם אויר כללי של העולם כולו, היו רבים מתוכני קודש שלה מוכרחים להשתפל, ולהיעשות על ידי מכאובים קנינם של עמים רבים, ועל ידי ירידה זו נגרמה עלייה להמון רב של האנושיות הכללית, ומתוך כך הוכשרה האחרונה להיות מסתגלת אל העצמיות היהדותית, לשמש לה על כל פנים בתור איזו הצטרפות סגנונית. ובזה יימלא דבר ד', שיימלא כבוד ד' את כל הארץ, וידעו גויים רבים את שם ד' אלהי ישראל. שירד בגלות יחד עם עמו, להסביר אור תהילתו בין יושבי חושך, כדי למלאות העולם כולו אורה, ולשתף את ישראל עם כל באי עולם, אחרי שכבר הובדל מהם למדי. ועם שיתופו עימם יישאר בעינו וצביונו. ולא תחסר סגולתו אפילו נקודה אחת. כי לד' עין אדם וכל שבטי ישראל.

ההסתכלות הרוחנית, הדיעות האציליות, הבינות האלהיות, כללי המוסר והיופי היוצאים מהם, הם התחלת כללי הלימודים, שכל נפש המוכשרת להרגיש אותם ממקורם מוכרחת היא לשאוב מיסודם את הפרטים, כי מצד סגולתה אי אפשר לה להתעסק בפרטים שאין אור הכלליות נגלה בהם. וצריכה היא להכיר את עצמה, ואת התייחדותה מרוב בני אדם, שאינם בעלי התגלות מקורית, ונפשם משתקטת בהפרטים מצד עצמם. הנפש האצילית גם היא תלך עם כל ההמון בהמסקנא של הפרטים, אבל מוכרחת היא להוציא אותם מאורם של הכללים, והכללים הגדולים הרוחניים מופיעים בדרך ישרה על הכללים הקטנים המעשיים, ומהם על הפרטים היותר מפורטים שבהלכות המעשה, בין דם לדם בין דין לדין.

ממחילה מתקבלים הלימודים העליונים בתור ספק הראוי לדון בו ולהיות נשמע, יובל אולי. הטיפשות המפליגה כל דבר שלא הורגלה בו סרה מרוח האדם, והרי הוא נכנס בתדרי חדרים של גדולות ונצורות שלא ידעם. וכל מה שמוסיף שכל, תלמוד, בינה, קדושה וטהרה, ככה הולכים הדברים ומוכרעים אצלו, עד שזוכה לזריחה של אור הוודאות.

אחיה ודאי. ולפי המידה שהספק משמש אצלו, הרי הוא זקוק ליראה, שהיא המידה המחזקת את תוכן הספק להכריעו לצד הטוב, ובכל צעד שהוא צועד לצד ההכרעה והוודאות, הרי היראה התחתונה מתהפכת בעצמה לאור של יראה עליונה, אידיאלית, ולהזרחה גדולה של אהבה, וענוה הגדולה מכולן. וכשהוא מתעלה מעל כל ספק, הרי הוא צדיק מושל ביראת אלהים.

רואים אנו ממש איך הנשמה הישראלית שורה היא בצדיקים שבדור, בעלי שכל ומדע, טהורים וגיבורים: והרוח שורה בתלמידי חכמים יראים ושלמים, בעלי נפש עדינה, החפצים בקיום האומה ובאור הקדושה שלה ביחד. והנפש שורה בהמון הקשור בטבעו לכללות האומה והאמונה הפשוטה. והתוכן של הקישור להאומה, והקישור להקדושה והאור האלהי שלה, מתחלק למדרגות: במדרגות של אילו נפשות, רוחות ונשמות, מתגבר הצד של הקישור לכללות האומה בתכניה, ובמדרגות אחרות מתגבר הצד של האור, הקודש, האלהות, התורה, האמונה. אבל המדרגות יונקות הן זו מזו, אין הבדל באמת בין העריגה להאומה, ובין האור האלהי שלה. לפעמים יש שהעריגה האורית היא יותר רוחנית ואצילית, ולפעמים להפך, ההרגשה של הכלל ומעמדו, ערכו ותקותו, היא יותר רוחנית, טהורה ואצילית, הכל לפי זיכוכו הפנימי של האדם. וכשם שבאדם היחידי עולות הן המוחשות הנפשיות, ומתהוות להרגשות רוחניות,

וההרגשות הרוחניות עולות להופעות נשמתיות, ככה הוא בכלל כולו, מה שהוא זר ומגושם בבעלי הנפש, הולך ומתעדן בבעלי הרוח, והולך ומתאצל ומתקדש בבעלי הנשמה.

מכירים אנו את הגודל שיש בגרעין של הרצון. רצון האדם, כשמתמלא באש הגבורה, בברק החכמה, בשלהבת הקנאה, בלהט היופי, באור הקדושה, ביפעת החיים. ובכל המילוי של אוצרות אלו, כמה נישא ונשגב הוא, כמה ישות מצויה בו. כמה תהומות עונג ועדן של טוהר ועוז ספונים בקרבו. ובצינור של האורה האלהית, הגיבורה והטהורה, המשתפכת תמיד בנשמתו, הלא הכל זורם. גדולתה של הויית הרצון, לפי הברכה של הקודש היא.

נפלו העולמות בנפילת הרצון. האדם נפל בתהום החטא, נתקטן רצונו ונזדהם, הכל נחשך, הכל נתקטן, אומלל וקדר. הוי, מה הומה הלב לתקן, את החטא הגדול, להחזיר העטרה ליושנה, להאיר את העולמות כולם מתוך מחשביהם. ולתעודה אין קיצית זו קרואים אנו, מסילותיה אנו סוללים. הולכים אנו בדרכי החיים בעצות מלכו של עולם, להופיע אור על הכל, אור אלהי אמת, אור בלא מחשך. ד' בדד ינחנו, ואין עימו אל נכר.

והרצון הנעכר אל אורו יושב, כשיבוטא בחזקה ברצון עם, עמו, הגוי הגדול אשר לו אלהים קרובים אליו, ירומם בעוזו, יבטא את רצונו באין מעצור, יסגל לו את עצמיותו, יאגור אל תוכו את כל נשמת האדם.

כלביא יקום וכארי יתנשא, ישב רוחו, יגלה את הרצון העזי והקדוש, את רצון אלהים, בחיים, בעולם ובעולמות כולם. יבער את הרשעה, את השקר, את הזוהמא, את הפחדים, את החרפה, את המוות עצמו מהעולם. יחדש את זיו המאורות, ישיב את אור השמים, אשר לבשו שקים וקדרו, לאיתנם. ועוז אלהים זה הנה הוא עומד אחר כתלנו. קול דודי הנה זה בא, מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות.

רז התנועות העכשויות מתברר בזה, שהקודש עצמו, אור העולם, העומד למעלה מהטבע, מגופניות ומחברתיות, תובע הוא מהעולם בכלל, ומישראל הפזור והשבור בפרט, את הדקיון של הטבע, הפשטות, הבריאות, הנורמליות, שבחיים, בהרגשה, בשכל, בהתפעלות. מתקרבים אנו אל כל תביעות הטבע, מתלכלכים אנו בזוהמתו, אין מוצא להגן כי אם על ידי הארות גדולות, על ידי הופעות נשמתיות אלהיות, מגלות רזי עליון, מודיעות האגור בסתרי חושך. בקירוב אל הטבע יש שנאת הקודש הרגיל, הצורר את הטבע, המשדד את מערכתו. הקודש הרגיל.

המורגל מאז להתהלך עם הטבע בקרי, אוגר הוא את שארית כחו להילחם עם הטבע, אבל לוחם הוא עם טבעו שלו, כושל הוא ונופל במלחמתו. הטבע המתנשא לתבוע את דקיונו, שניעור על ידי תביעת הקודש הגנוזה בקרבו, מתנשא עם כל שלילותיו. שונא הוא את הקודש, גם הטבע שלו. גם את הודו, יפיו ובריאותו. פה נופל הטבע, ונכשל במלחמתו. לויטן ושור הבר שניהם נופלים במלחמתם, ונעשה מבשרם סעודה יפה לצדיקים. מי שלא נשקע בהבלים, לא זנו עיניו אחרי קניגיאות של אומות העולם, המשחיתות את תפארת הנשמה, את הוד אצילותה וטהרת מידותיה, הרי הוא זוכה ומזכה לראות קניגיון מלבב זה, עומד הוא ממעל לשניהם. גבריאל, בכח אל עליון, מעורר את המלחמה. צור עולמים, בהיגלות אורו וקודש עליוניותו, גומרה. העושו יגש חרבו. רואה היא הנשמה הניזונה מלחמה הפנימי של תורה, את הכחות

הבהמיים שביבשה ובים מתאבקים, לוחמים בקצף, מתנפלים זה על זה, כל אחד חושב אני אכבוש הכל. אבל לא לדגי הים ולא לבהמות הרים הניצחון, כי אם לקורא בשם ד'. והוא יימלט, וימלט הכל.

לכאורה נראה שהמחשבה הרזית, המעמקת כל כך בספוגי ההויה, המגבהת את ערכו המהותי של האדם עד למעלה משמי רום, היא מכבדת את העול המוסרי על האדם, נוטלת ממנו את החופש הטבעי של חיו, מבטלת בגדלה את כל חמודותיו, עושקת ממנו את הארץ. ונותנת לו תחתיה שמים עליונים וגבוהים מאד, שלא יוכל אדם בשר ודם להתאחד עימם. אבל רק מחשבה שטחית היא מחשבה זו, ותוצאותיה באות מההברקה הראשונה של הידיעות הפתאומיות על דבר הגודל והנשגב ההוייתי בכלל, ועל דבר גודל האדם ונשמתו בפרט, ההולכת וחודרת עד בואה לעומק החיים של הנשמה הישראלית, שכבר יצאה אל הפועל בכנסת ישראל. החזון הראשון מעולף הוא ברוח סערה, בענן גדול ובאש מתלקחת, אבל אחרי שהדיעה מתחוללת, אחרי ששיקול הדעת מתרגל להגדולות הללו, והתביעה הנשמטית הולכת ומשתלמת על פי עומק שאיפותיה הטבעיות לשיגוב. לרוחב, לעילוי ורוממות אז המוסר מתבסס ברוח האדם, העולם נעשה לו יקר וחביב עשרת מונים מאשר היה ערכו אצלו על פי המידה הבינונית שמוודדים בה את ההויה הגשמית והרוחנית, ואת האדם וכל מהותו, על פי התיאוריות הנגליות. החיים נעשים עטורים ברוב פאר, כל דבר גדול וכל דבר קטן שבהם מתעלה, משתגב ומתקדש. כל ההרגשות, הנטייות, האומנויות.

השיחות. התנועות, ההקשבות החיצוניות והפנימיות. נעשות גילויים גדולים רמי ערך של אור חי העולמים, והאדם נעשה שותף למעשה בראשית, מתהלך עם העולמים כולם בריעות של מנוחה ושלות השקט, וחי חיים שלמים, ממולאים בכל כוחותיהם ומשוקים עדנים, עדני עליון, עדני קודש ונהרה.

ההשכלה האנושית יש לה חסרון עצום, שהיא מצמצמת את מהות החיים, ומגרעת הרבה מלשד הבריאות שבהויה העשירה, שחלק הגון ממנה מתגלה בטבע הבריאות הגופנית והנפשית. כל דבר קדושה, מוסר, אמונה ושגב, הננו מוכרחים אם מעט ואם הרבה לבססו על איזה ציור של השכלה שלנו, וזה הוא משפט נוהג מתחתית המדרגה של האמונה היותר פשוטה, עד רומסות התרחבות המחשבה לחוגים גדולים של חופש רעיון, והפשטות מושכלות ברום מעלתן. והבסיס השכלי הזה, שהוא אנושי ומצומצם, הוא מעיק על הגילוי האלהי העליון שיש בטהרת הקודש החיה, של אור אלהים חיים העומד אחר כתלנו ומוכן להאיר את כל הוייתנו. וכל מה שהדורות מתאחרים, והזמנים של התגלות אורה של חיים יותר מלאים הולכים ומתקרבים, מתבטל יותר ויותר כח הבסיס של ההשכלה האנושית מכל ערכי הקודש. אבל זאת היא באמת הסרת הנרתק והלבוש המחשיך ומצמצם את האור. הטבעיות דורשת את תפקידה, והיא חפיצה להיות מתחברת לאור האלהי המרומם ומלא חיים, בלא ההסתרה של ההשכלה האנושית המליאה מחשכים.

הנגישה הזאת שההשכלה מתנגשת משני הצדדים: מצד מעלה האורה העליונה הרחבה והעשירה ההולכת ומתגלה על הנשמות.

מחשכת היא את אורה הכחה של השכלה זו, שהיא באמת מליאה דמיונות כוזבים, וחוקים עשויים של מחשבות אדם שהמה הבל. ומצד השניהטבעיות הבריאה הולכת ועולה מלמטה למעלה במלוא תביעותיה, וגם היא מטשטשת את זוהר ההשכלה הנהוגה, ומשימה לאל את כל אידיאליה. מתוך דחק כפול זה, מתהווים מכאובים רבים ברוח האדם, שמתגלים בצורת בחילה בחיים, יאוש, כפירה והפקרות, חוצפה

וטירוף דעת. קטיגוריא ומשטמה. אבל אלה הם רק עבים מחשיכים, נושאי גשמי נדבות לארץ ולדרים, להפריח צדקה ותהילה נגד כל הגויים, ולהאיר אור הקודש העליון במילוי החיים העיזים והטהורים.

הבוחר בשירי זמרה. החוק הנפשי, שהרוממות המוסיקלית והשירית כשהיא מתחברת, היא המעלילה את העוז של כל חפץ נשגב ונעלה, הוא חוק מתגלה בנפש האדם בתור זיק מהאור הגדול של ההויה כולה. קצר הוא ציורנו מלתאר את הערך השירי המוסיקלי של כל היש ביחודו הנשגב. אבל מתוך התעלותנו על ידי החופש של שירי זמרה אלהיים, אל העולם העליון המלא חפצים רוממים, קדושים ונשגבים, אנו רואים את הטוב של אור חי העולמים, את המשטר האלהי בכל המצוי, את היחוד השלם, הממלאנו השתוממות וגדולה בהוד משטריו, ומברכים אנו מתוך שמחת עולמים: ברוך הבוחר בשירי זמרה. מלך יחיד אל חי העולמים.

המחשבה הרחבה, האידיאלית, האלהית, היא הולכת ומתרחבת בטבעה, מקפת היא חזיונות רבים ואפקים גדולים, ותכונת הציורים שלה הינה שונה מתכונת הציורים של דקדוקי הפרטיות שבתורת המעשה וניתוחי ההלכה. והמצב הנפשי הדרוש לעמקה של הלכה, על פי סגנונה הקבוע המושגר אצלנו מאז חותם התלמוד, הוא בטבעו אינו מתאים למצב הנפשי של ההתהלכות ברחבה במרומי האידיאלים האלהיים ורזיהם, שאיפותיהם והרחבת עידוניהם. לזה נפלגו ההגדה וההלכה, הנגלה והנסתר, בהבדלה מקורתית. אמנם הונחה שאיפה פנימית במעמקי הנשמה, לשלב את ההלכה וההגדה יחד. עשו ניסיון זה מפלפלים בפלפולים שונים, שאנו רואים בהם רוח קדוש של נסיון יצירה, משוקה מטל החיים של חפץ האחדות והשלום הגמור שבין העלמין דאתגליין ובין העלמין דגניזין. אמנם לא יצא בצורה של גדלות וגמר פרי, כי אם בצורה קטנותית ובוסרית, ותכלית נטייה נפשית זו, היא האחדות הרוחנית המוחלטה של העולמות הללו, הנראין כנפרדים.

וכל מה שאורו של משיח הולך ומתקרב, ושרשי הנשמות מתבסמים, הולכת ההארה של רזי תורה ומתגלה ומתבלטת יותר, ולפי המידה של גילוי זה הולכים הענינים הגלויים ומתאצלים יותר, והם מתקרבים לצד הרזיות, ואחד באחד ייגשו ורוח לא יבוא ביניהם. ההסברות המתחדשות בדרכה של התורה הנגלית מדור לדור, יש בתוכם נקודה פנימית של התקרבות להרחבה הרזית של רחובות הנהר אשר לבינה העליונה.

ותלמידי חכמים יקרי דיעה הם עובדים בזה את השדה אשר בירכו ד', ומתקרבים בזה לאור הגאולה, שהוא תלמוד הירושלמי, העומד לעומת התמורה, שהוא תלמוד הבבלי, שהוא האור של ישיבת מחשכים שבארעא דמחשכא. ובאחרית הימים ייגלה אור ד'. ויתקרב הסגנון של ההלכות המאוששות עם ההגדות דחקל תפוחין קדישין, במועד קץ המגולה, שהוא שיבת ישראל לארץ ישראל להחיותה בבנין מעשי, ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קירבו לבוא, האמור להרי ישראל, שתכונתו היא קיבוץ החתום וסתום דליבא לפומא לא גלי, תוכן קץ, עם הגילוי של עבודה גשמית מורגשת מכל המון עובד.

ובגאולה כפולה זו יוחל כח זרוע ד' לגאול את הגופים מכל שעבודם הקשה, מעצבך ומרגזך ומן העבודה הקשה אשר עובד בך, ואת הנשמות ממכאוביהן ומחשכיהן, מכל המידות הרעות, מכל השנאות והצמצומים, והיו לגוי אחד בארץ, על אדמת ישראל. אכן אתה אל מסתתר, אלהי ישראל מושיע.

שונא אני את הגאווה תכלית השנאה. היא אינה מתעוררת בקרבי מצד עצם מהותי וטבעי. כל צדדי השלילה שלי הינם עומדים לפני תמיד בעומק גילויים. רק המעמדים החיצוניים, ההתערבות עם הבריות, ההכרח של התקטנות הנשמה בשביל צרכי החיים החברתיים של ההמון. הם מעירים את הגועל של תכונת הגאווה, שצריכים לקחת חלק משהו ממנה לצורך ההנהגה. ולהמעיט לפעמים על ידה את האורה העליונה, כשהיא מתפלשת יותר מהשורה שיוכל הגוף בחולשתו לקבלה. אבל חרפתה בעצם, והכיעור והשקר שבה, מוכר לי בעצם בהירותו.

יחוד, ברכה, קדושה. באור אין סוף אין שייך הוספה והתעלות מצד עצמו, אבל באמת אי אפשר שהיתרון של ההתעלות הנצחית תחסר מהשלימות המוחלטה, וזאת היא תורת ההויה, הופעות אורות חיות הוייתיות, על ידי רושם של ירידה, במידה כזאת שלעולם תהיה אפשרות לתוספת ועלייה. שהיא בעצמותה סילוק מכל ירידה ושפלות. והפירושים בעולמים יתייחדו כאחד במקורם האחדותי, וההתאחדות תוסיף אור ויתרון בלא הפסק, ברכה תמידית, ותוכן הברכה היא התעלות והבדלה מכל פחיתות ורשעה, מכל חושך וצמצום קדושה.

החמרנות הגופנית היא עושה את הפירוד בין הנושאים שבמציאות.

וממילא גם את הניגודים שבהם. האידיאליות הרוחנית אינה יודעת ממהות הפירוד כלל, היא מכירה רק את הכללות ואת האחדות. אין שום פרט נסקר אצלה כי אם בתור חלק של כלל. ובשביל כך אינה יכולה להכיר שום טוב רק טוב כללי, ושום רע כי אם כשהוא רק כללי. ומתוך שרע כללי לא נמצא כלל, והכלליות הלא היא הולכת גם כן ביחס להופעות שבצורת הזמן, שאין האידיאליות חושבת ומתקשרת בנקודה מיוחדת שבה, כי אם בכל שטפה הגדול, מתוך כך באה היא להכיר שלא יש כלל במציאות רע, כי אם כולה היא טובה. וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. וכל זמן שישנה עדיין הכרה שיש טוב ורע, אין האדם צריך להתקשר במזגו עם תכונה זו, לא יאכל מעץ הדעת טוב ורע, כי רק עץ החיים שכולו טוב מוכן הוא לו. ומוכן הוא לו גם אכלו מעץ הדעת טוב ורע, אחר שיעמוד במסות הרבות שהוא הולך ומתנסה, וזוהמתו הולכת ומיטהרת, שכלו מזדכך, ומידומיו מיתקנות, ותשוב ההכרה של עץ החיים להתקשר עמו, ואז יהפוך עץ הדעת טוב ורע, לעץ מלא חיים וטוב כולו. ואין דור שהעבודה הגדולה הזאת, של התבררות ההכרה והרצון לבער על ידה הרע ממציאיותו, תהיה נפסקת בו, והיא יסוד העולם וקיומו. אמרו צדיק כי טוב.

כשם שהאמונה בהתעלותה היא מיתקנת בהסירה ממנה את הצד השולל שלה, שמתאים לקצרי דעת, כאילו היא שונאה את ההכרה העצמית, ואת כל החיים הרוחניים שבנשמת האדם בהתפשטות הוד אצילותה. כשבאמת אין התפשטות ההכרה כי אם הסתעפויותיהם של ענפי האמונה האלהית היותר נמוכים, והיא נשלמת על ידי השלמת הדעת, ההכרה, ההרגשה ובליטת ההצטיירותככה האצילות הרצונית, שהיא המוסריות העליונה המתגלה על ידי קדושה וחסידות טהורה ועליונה, מתגלה למצומצמי הכרה בתור כח שולל את עוזו הרצון שבטבע, המכחה את אור החיים על ידי שלילה זו, כשבאמת אין האצילות הרצונית והמוסר של הקדושה יכול להיות שלם בציונו. כי אם כשיהיה הרצון העצמי של האדם חזק ושלם, מחוטב ומבולט יפה יפה. הזיכוך השרשי שהזמן החדש מזכך את הנשמות בפנימיותו, הוא הגורם להתגברות עוז הרצון הטבעי בחיים, אבל בראשית גילוי של כח חודר זה, הוא מתגלה גם כן בתור כח שולל את הרצון האצילי, יסוד הקדושה והטהורה העליון, מה שאינו כי אם חיזיון ארעי. הביסוס של

שרשי הנשמות עושה הוא את פעולתו, ואותו עוז הרצון המתראה כעת בשטח התחתון של החיים, יגלה אורו מלמטה למעלה, בכל שיעור קומת החיים, וההוד והטוב האלהי העליון ייגלה על ידו בכל תעצומות עוזו, מה שלא היה אפשר לו להיגלות כל הימים שהצד המאיר העליון שברצון עשה צל מחשיך על החלק התחתון שברצון. זהו סוד אחדות החיים, ההולך ומתקדם בעולם, שמפני יקרת ערכו עולה הוא בכל כך מניעות, בכל כך מכאובים ויסורים. אבל סוך הכל הוא הופעת אור הישועה, והיה לעת ערב יהיה אור. אל תשמחי אויבתי לי. כי נפלתי קמתי, כי אשב בחושך ד' אור לי.

האיטיות שבסדר המציאות, ההגבלה שבטבע, הרשלנות החיצונית שלו, הצמצום שבעליות רוחניות, הארעיות שבניסים, כל אלה מחזיקי היסוד של ההתעלות הבלתי פוסקת, שהוא היסוד הפנימי של המציאות, שיש לו גבול בתוך גבולו, שתספיק הירידה של התגלות המציאות העולמית, עד עמקה היותר ירוד, ועד מחשכה היותר אפל, לעלייה נצחית בלא שום הפסק. וכל תקופה איטית, מכינה כח לתקופה יותר מהירה בעלייתה, עד המהירות היותר עליונה. ינהגו עלמות, בזריזות, כהדין עולמית, רצוא ושוב כמראה הבזק. ולעד לא תכלה הופעת ההתעלות, ותוספות האור, העדן והחיים, ההולכים ומתבסמים, ומתמלאים תמיד ערך יותר גדול ונשגב, עד שישתוו יחד צורת ההשלמה הגמורה, וצורת ההשתלמות הבלתי פוסקת, הבאה מסיבת החסרון הקדום. ויספיק הזכר של חסרון העבר, ליתן דחיפה תמידית להשתלמות הולכת ונוספת, ותהיה הצורה של ההשתלמות הבלתי נפסקת מתעלה על ההשלמה הגמורה, אשת חיל עטרת בעלה, וצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה, ההולכת ומתגברת תמיד, עלייה אחר עלייה, לאין קץ ותכלית. ברוך ד' לעולם אמן ואמן, וישתבח שמו לעד ולנצח נצחים. וכל ניצוצי החיים, כל הנשמות, הרוחות והנפשות, וכל זיקי החיים שבכל היש, הרי הם אחודים עם יסוד ההשתלמות הבלתי פוסקת, שהיא אור ד' המהווה הישות, זרוע ד' אשר נגלתה, והם תמיד עולים בעלייתה, כמו שהם יורדים וירדו בירידתה, שהיא ירידתם המבלטת ירידתה. והנה הכל כוסף לעליית אור עולמי עולמים, להארת זיו שכינת אל, הדר כבוד אל הכבוד, ההולך ומשתלם, יוצא מההעלם אל הגילוי, בכל התנועות השונות של ההויה, ובכל מיני התסיסות שברוח האדם וכל היצור כולו, ההולך להיעשות אגודה לעשות רצון קונו בלבב שלם.

על ידי העבודה הרוחנית של הצדיקים, בעלי המחשבה האלהית העליונה, מתנוצץ תמיד האור של האין האלהי. ומתגלה בתור יש, וכל העולם כולו מתבסס על ידו. ועמך כולם צדיקים. על ידי כחן של ישראל, התרבותם והתגלות חייהם, בכל אופן ובכל צורה שהיא, מתגלה אור מן האין העליון, המתגלה בתור יש ומצוי, ומאיר לכל העולם כולו באור חיים, מקיים ומשפר ומעלה את כל. ומידה זו באה מצד עומק הקודש העליון, שהוא קבוע בנשמתן של ישראל מצד העצמיות שלהם, שאינה זזה לעולם, ואינה משמנה בערכה. אני ד' לא שנית, ואתם בית יעקב לא כליתם.

מפני הגובה האלהי של המחשבה הישראלית העצמית, אין הדברים יכולים לצאת בבירור המגולה, והשירה והרמז מוכרחים להיות רק הם הכלים שאור ישראל הסודי העליון מתראה על ידם. כל היגיון אלהי ונשגב של הגויים, אפשר לו להתלבש בשפה ובלשון ברורה, מפני שאינם מתרוממים ממעל לערך הדיבור, כי לא בהם כי אם בנו בחר מכל עם, ורוממו מכל לשון. אפילו מלשון הקודש, בתור לשון, רומם אותנו עליו, כי אנחנו בתוך עצם הקודש שרויים, ועצם הקודש מתוך גבהו מחייה הוא את העולם המעשי שבחיים בעוז קדשו, וקידשנו במצוותיו.

ובזה אל יפול רוחנו בקרבנו, אם נראה חכמי הגויים מבטאים איזה רעיון רוחני אלהי בדברים יותר ברורים לכאורה מחכמי ישראל קדושי עליון, כי באמת אף על פי שנראה לכאורה צד השהו בסגנון החיצוני של המחשבה, בכל זאת כגובה שמים מארץ גבהו דרכינו מדרכיהם ומחשבותינו ממחשבותיהם, ואם היו באים להדגיש את נקודתנו הפנימית, היו כאילמים ממש. והננו מקווים ליום אשר יבוא, אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ד'.

הפרטים מיטשטשים כשיש מיעוט אור בהמקור של הפרטים, שהוא הכלל, וכשהאור והחיים מתרבה בכלל המקורי, יוצאים הפרטים מבולטים, מאירים ושמיים. הפלפול והדיוק שבהלכה, החריופות החיה של משא ומתן שבהלכה, בא הוא ביסודו מתוך שפע חיים גדולים שבעומק אמונת אומן, שבקדושת התורה. הבריאות השלימה של הנשמה הישראלית היא מוציאה אותם הפרטים הרבים, בשפעת הגוונים שלהם ובעושר חייהם. וכשרואה אדם בנפשו כבידות לעסוק בבהירות פרטי התורה המעשית, בניתוח הלכותיה וקיומי דקדוקיה, צריך הוא להוסיף יותר באור המקורי של הבינה האלהית היסודית, המביאה לידי תשובה עליונה. והאור מתפשט ויורד, עד שהכח המתאים להארת הפרטים והדיוקים החיצוניים שבמעשה, בין בציידם המעשי בין בציידם הלימודי, הולך הוא ומתגבר, עד שמוציא את השפעותיו בכח אדיר, מלא חיים ותעצומות.

בתוך הדיעה והאמונה, הציור והרגש, אשר לאדם, משתפכים הנחלים האדירים של החיים הרוחניים של ההויה, ההולכת ושופעת. עד שהיא באה, בין מלמעלה למטה בין מלמטה למעלה, בשני מהלכיה, אל ההויה הנכבדה של אוצר החיים, המגולם בחיצוניותו והמצויר בפנימיותו. האדם, ברוממו את דעתו, את אמונתו, את ציורו ואת הרגשתו תמיד אך למעלה, בעושר הרוחניות וכבירויות החיים השלמים וטובם, הרי הוא מרחיב את אשד הנחלים. שופעים הם שפעיים עליונים ממעל ושפעיים תחתיים מתחת, אלו יורדים ואלו מתגברים ועולים, והכל חי ורענן, הכל שש ושמה, ושדרות רבות, מלאות חיים, ממולאות דעת ורגש, מלאות חשק ושאיפה, הינן מתמלאות אור ותפארת, אהבה ורוח נדיבה, והברכה נושאת את פריה לכל פלגותיה, שמים וארץ וכל מלואם מתברכים. הרוממות העליונה היא הרוממות המוחלטת אשר לדיעה, אמונה, רגש וציור בעוז האלהי, באמצעים אלהיים. של תורה, מצוה, תפילה, דביקות, קדושה וברכה תמימה. כל תנועה מאוצר חיים זה, המכוונת מול הרוממות האלהית, על ידי כוונות של תלמוד, חפץ, דיבור ומעשה משלה, אור עולמים היא מחדשת. אור זרוע לצדיק, ולישרי לב שמחה.

הרצון הקדוש והטוב באמת, שהוא מחובר אל הדעת וההכרה השלימה, מעוטר בעטרת הציור והדמיון החזק והנשגב, הרי הוא מעלה את הניצוצות כולם לעילוי הוייתם. לפי רוב עמל התורה והקדושה המעשית מתגדל הרצון לטובה, והכח מתוסף על פי המידה של גדולת הנשמה וטהרתה העצמית. הוספות האורה של הניצוצות העולים, מעשירות את העצמיות הפרטית, ומוסיפות גדולה בעצמיות ההוייתית הכללית. ולהפך בחלישות הרצון, הרי הוא נופל, נמשך אחרי הצד השפל, המטושטש והנמוך, שחיי הניצוצות הקטנים והבוטריים עומדים שם, והעולם מתחשך. באורה של תורה, וגבורת הדעת, מחזקים כח הרצון, ומתגברים על העצמיות הנמוכה שבניצוצות, וממילא מעלים אותם הגבה למעלה, והמגביה עצמו עולה בעלייתם.

שכד. כאב לב בא על ידי תפילה כשאין עימה אור תורה. שהמחשבה תוהה מה בצע בהשתפכות הנפש, בצער הרוחני ההוא, וכי יש שינוי רצון למעלה, ואיזו תועלת יש בתפילה. ואף כשמאמין שלמרות כל הקושיות כך הוא הדבר, והתפילה מועלת. לא מפני כך יחדל הלב מכאבו. אבל עם תורת אמת, חודרת

הבינה על דבר הערך הגדול של הופעת הרצון ברום גדלו, בהבלטתו והוצאתו מן הכח אל הפועל. ולפי המידה שהאדם יותר מלא אור קודש, שרצון עצמו הוא יותר טהור ואידיאלי, ככה יותר קשור הוא רצונו בעומק גדול של הישות ההוייתית, וכן רצונו פועל באמת במערכות ההויה. וזאת היא פליאת יצירת תמים דעים, שכל שינוי אינו שינוי בערכו, וכל קיום אינו שולל שום שינוי בחוקו, כי אור עליון זה הוא למעלה מכל שאלת השינוי, ואי השינוי והקיימות, כמו השינוי, שניהם יחד הם ערכים שאינם הולמים יחס לעליונות האלהית. וכל מה שהוא מתפשט בכל, וכל מה שיש בו טוב משום איזה צד, אי אפשר שיהיה נמנע מצד איזה חוק עצמותי באלהים, כי אם כל טוב הווה וישנו.

בנקודה הקטנותית של האדם, יש כל הטוב בצמצום, כמו שישנו בהרחבה במרחב ההתפשטות הנשמתית העליונה שלו. וכשהאדם מקטין עצמו, ומתמלא ענוה, הרי הוא מתקרב יותר לעצמיותו הנקודתית, ומרכז נשמתו מתגלה אליו בכל הוד תפארתו, ומתוך אספקלריתו יראה את כל ההוד העליון הנמצא בנשמתו בעצמיותה הגדולה לאין חקר. ומאן דאיהו זעיר איהו רב. הגאווה מסיחה את הדעת מהנקודה המרכזית המצומצמה של הנשמה, ומתוך שאין לו מרכז וקיבוץ של האוצר הרוחני בעושר שלימותו, הרי הוא בעל מום, רק שברי שברים של רוח מתגלים בקרבו, ולאורה העליונה של הנשמה לא יוכל לבוא. והרי הוא מחוסר ערך, משוקע בקטנות עצמית לאין מרפא, והדמיון הפראי ילהטנו להיחשב לגדול ומעולה, בעת שהוא מלא חסרון ופחיתות. מאן דאיהו רב איהו זעיר. מרכזה של הנשמה, מקור הענוה, הרי הוא הכוכב המזהיר למשכילים את זוהר הרקיע. שהוא ההיקף העליון של הנשמה העליונה בהתרחבותה המוחלטת.

הקדושה שבטבע היא קדושת ארץ ישראל, והשכינה שירדה בגלות עם ישראל הוא הכשרון להעמיד קדושה בניגוד להטבע. אבל אין הקדושה שהיא לוחמת נגד הטבע קדושה שלימה, היא צריכה להיות בלועה בתמציתה העליונה בקדושה העליונה, שהיא הקדושה שבטבע עצמו, שהוא יסוד תיקון עולם כולו וביסומו הגמור. והקודש שבגולה יחובר אל קודש הארץ, ועתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שייקבעו בארץ ישראל.

כשבאים להשכלה עליונה זו. של הקדושה שבטבע, השלימה, הכוללת בקרבה גם כן את הקדושה שלמעלה מן הטבע המתנגדת אל הטבעהמלחמה חודלת לגמרי, מידת הדין מתבסמת, והכל נוטה כלפי חסד. כל הכחות שבאדם הפרטי נראים בעדינותם המרוממה, כפי מה שהם בטבעם, והרי הם קדושים ומוכשרים לעילוי היותר עליון.

והאור שלמעלה מן הטבע עומד אצור בהם לעת הצורך, והאדם חש בקרבו חופש של נועם קודש, וימוד עצמו כאילו קדוש שרוי בתוך מעיו, שנאמר בקרבך קדוש.

העבודה האלהית עומדת היא על הנקודה העצמית. היא מאשרת את הנפש בתור עצם, באושר עצמי, ומאשרת את העולם גם כן בעצמיותו. וההצלחה העצמית אינה באה מתוך איזו השכלה חיצונית, כי אם מתוך הטבע העצמי של היצירה, שפעת החיים של היוצר.

מלא צער הוא העולם, ועל מה הוא מצטער, מפני שיש בנשמה הפנימית של האדם כל כך גודל ושיגוב, מה שאין העולם הולמו עדיין כעת, מפני שהוא שואב את גדלו, גדולת נשמתו, מעולם רחוק וגבוה מאד, מעבר

מלא הדר, ומעתיד עשיר זוהר. לולא זה הגודל לא היה לצער מקום. והמשכיל המבחין את המקור, מהיכן הצער בא, עד כמה חשוב ויקר הוא מקור חיי הצער הללו, מיד מתהפך אצלו הצער עצמו לעדן, והנגע לענג.

המשיגים הגדולים יש להם תמיד צער פנימי: בכל ענין שהם לומדים, חפצים הם לדעת לא רק את עצם הדבר, כי אם את המקור, מהיכן הדבר ידוע. ולפעמים מתערבת אצלם הבנת הדבר בעצמו. עם ידיעת מקורו, שהן באמת ידיעות שונות זו מזו. וצריך כל הוגה דיעות להרגיל את רעיונו, ליישב כסליו בחכמה, בתחילה לקבל את הידיעה, ואחר כך להתענין במציאות מקורה. ליגמר איניש והדר ליסבר.

הצדיקים הגדולים מוצאים בעצמם מגרעות גדולות, שהן באות מפני כל צדדי החיים הרבים הנמצאים ברוחם שהם מוכנים להוציאם אל הפועל, וכל זמן שלא יצאו אל הפועל הגמור הרי הם מחלישים את עוז הרצון, ומרגיש האדם את רוחו על ידי זה נשבר, ורצונו רפוי, ונכשל תמיד בשגיאות חדשות. וכן הדבר נוהג ביחס הדורות. כל זמן שהדורות היו רחוקים מהמטרה העליונה של כנסת ישראל, לא יכלו בעצמם לשער את גודל ערכו של האור החדש. ובקרבתם אל האור, הרי הם מתמלאים רפיון, מפני שהוא מוכן כבר לצאת אל הפועל, ועדיין לא יצא.

כשיראה מלפפת את האדם, ואינו יכול לבאר לנפשו את תכונתה, הרי הוא נתבע להעלות את פנימיותו למרומי הדעת, שמשם ישוגב, ויראה כי אין להתיירא, כי אור חסד אל וטובו פרוש הוא על כל מעשיו.

לפעמים היראה המטמטמת את הלב מתגברת, בעת שהאדם חפץ לגשת אל הקודש בתורה ובתפילה. צריך הוא להגביר את אור האמונה.

כי אור ד' עימו באור תורה, וקרבת אלהים לו טוב בנועם התפילה.

לעולם ירחיב אדם את דעתו, ידין כל דבר באור שכל עיוני ושכל מעשי. ומתוך הכרה חיצונה פשוטה זו, יבוא להכרה פנימית, הנובעת ממקור הקודש, ורזי תורה ייגלו לו.

אין האנשים הגדולים. המוכנים להסתכלות רוחנית, יכולים להוציא אל הפועל עיונים גשמיים, כי אם כשיתגברו בהסתכלותם המיוחדת להם, עד שהאורה האצילית תוציא ענפים ושריגים מעשיים. וכל זמן שהם יורדים ממעלתם, ומתערבים בענינים מעשיים. שהם לגבי דידהו מילי דהדיוטא, כשהם באים להם לא ממרום עוזם כי אם מהרגשות והשערות קטועות, הריהם משתוממים, כושלים ומכשילים, ומרגישים אומללות נוראה בנשמתם. עד שיאיר להם אור האמונה העליונה בקדושת שורש נשמת עצמם, וישובו אל על, אז ימצאו את האושר האלהי הנכון לפניהם, ומשוש דרכם בחיים יחל להופיע ברוממות הוד והדר אשר להם יאתה.

היראה המתגברת על האדם בהיותו ניגש ללימודים קדושים ברזי אלהות, יראה אצילית ורוממה היא, והאדם מתעלה על ידה. וצריך הוא לקבלה בתור יסורים של אהבה. ודרך חיים תוכחות מוסר, והוא חוזר על ידי זה בתשובה מכל עוונותיו. ומכל מקום, אם מרוב תביעותיו על עצמו, וסיבוך דרכיו, אינו יכול ליישב דעתו, ונראים לו חלק גדול מעוונותיו בלתי אפשריים לתקנם, מאין כח, או ממניעות אחרות, או שמוצא

מידותיו מקולקלות ואין בידו לצרפסאל ישוב מפני זה מאור ד' אשר ליבו מושכו אליו. הוא יעשה את שלו, ואור ד' יאיר את דרכו, להכריעו לכף זכות. בחד אל כל היום.

כשמצטערים, על ידי התעוררות חוש היופי, על הוד העולם החיצוני שאין נהנים ממנו כל כך, על ידי הקימוץ של הכחות וכיוצא החיים, ומאשימים לפעמים את המוסר, את ההדרכה, האמונה והתורה, מה שבאמת האשמה היא מונחת באדם, ובדרכי ליבו, אשר איוולתו מסלפת אותם בכל זאת יש מצער זה מקום של יניקה לטוב עליון, להבין עד כמה כפולה ומכופלת היא מידת הצער על היופי של התפארת הרוחנית העליונה, של ההוד הנורא המרומם בזיו תפארה של הדיעות האלהיות, המאירות מחשכי העולם במשגב ברק שלהבותיהן. והאדם מוכן הוא לקליטה עליונה של שביעת עין עולמים זה, שתרומם אותו מכל שפלות, ושתנצח אותו ניצחון עליון על כל מכשולות החיים, תנהגו על מות, ותראהו עולמו בחייו. ולעונג עדני עד זה, מכשירה אותו תורת אמת בשוד תנחומיה וזיו כבודה, וההכשרה לזה היא ההדרכה המוסרית הטובה, והשקידה באור תורת אמת הבאה עימה.

ואיך זה לא יהמה הלב, כשטוב ועונג זה מוכן לפנינו, והוא מנוע ממנו רק בפשיעתנו. ועל ידי חוסר עונג עליון זה הלבבות מיטמטמים, והנפשות מתמלאות קצף, הדיעות מתעכבות, והאמונות מתחשכות, הקנאה והאיבה, ביחד עם הרשעה וגאות הזדון, פורשות את שחת רשתן על לב בני האדם, והעולם, שהוא באמת גן עדן ומלא חיים, מתהפך לעמק עכור ולמשטח חרמים, לגיא הריגה ולמערת פריצים מליאה מחשכים. לזאת קרואים הם הטובים שבבני אדם, ובחירי ישראל, האומה שאור ד' בידה, לישא נס דעת ד' לעיני כל באי עולם. להשיג את עדן החיים וששונו לכל אפסי ארץ.

כשרואים הצדיקים שמיד שהם מתעסקים בגנזי המלך של רזי תורה נשמתם מתרפאת והולכת, מקבלת היא צורה תקיפה, עדינה. ומליאה תנחומות ועזוז קודש בגבורה עליונההרי הוודאות הרוממה מתגברת בקרבם, ואור עולם הבא, של שם אהיה, דאנא עתיד לאתגלאה, מאיר בהם, ומכח קדושה טמירה ונפלאה זו הם מזכים את כל העולם כולו, ולפושעים יפגיעו, למחול את כל חטאות דורם, ולמלא את העולם חסד ורחמים מאור פני מלך חיים, המאיר לעולם כולו בכבודו. באור פני מלך חיים.

כשבאים לעומק הדעת וטהרת הרצון. האהבה העצמית היא מתבררת בערכה המוסרי האידיאלי, והקורבה שהאדם קרוב אצל עצמו מטלת על האדם העצמי חובה מוחלטת להקדמת עצמו. ועוכר שארו אכזרי. אז באה ההארה העליונה של וחי אחיך עימד, חיך קודמין לחי חברך, בתור עטרה עליונה של תורת המוסר האידיאלית.

היכולת האלהית האין סופית, אינה צריכה לשלשלת של סיבות ומסובבים, נערכים כמו אמצעים ותכליות. בהופעה יצירתית כמו זו, שאינה מקושרת בקשרי סיבות ומסובבים. הכל עומד במצב של חירות בלתי מוגבלת כלל. ההארה הראשית של היצירה לביסוס הרצון, היא ההארה החפשית הגמורה, שהיא מתוך כך יצירה של נקודות, אלה בצד אלה. בהמעטה של אורה, מהופעה אלוהית לעולם האלהות, באה השלשלת של הסיבות והמסובבים, העולמות הפרצופיים המאורגנים.

אבל מקור הרצון החופשי של האדם, המהווה את המוסריות האידיאלית שבה האדם דומה ליוצרו, נובע

הוא מראשית הההופעה, שלפני העולם האלהי, מעיקר תחילת ההופעה האלהית, שאין בה אותו ההכרח של כובד ההטבעה של ערכי הסיבות והמסובבים והתייחסותם אלו לאלו.

וזאת היא הארת החפץ האלהי הקשורה בגדולת רצון האדם בהתעלותו.

ותגזר אומר ויקם לך.

ישנן דרגות שהתוכן הפנימי של עבודה אלהית שוה הוא אצל גדולי ההשכלה כאצל הירודים מהם, וישנן גם כן דרגות כאלה שהן מוכרחות להיות שונות בתכסיסן הפנימי. בייחוד מתבלט הדבר בהכח המחזק את הצדדים המעשיים, אזירת הגבורה ומידתה. אבנטו של כהן גדול, ואבנטו של כהן הדיוט.

מוכרחים לפעמים להסיר ממנו לגמרי את ההרגשות הנמוכות, אף על פי שהן משמשות בקדושה לאחרים, וללבוש תחתיהן בגדים רוחניים יותר, מלאים זוהר, יותר אציליים. והרבה פעמים צדיקים גדולים נופלים מעבודתם הרמה, ומונעים טובה מן העולם, מפני קטנות אמונה בעצמם, הבאה מתוך שפלות קיצונית, שהיא חוץ מאורח אמת של אור תורה דלעילא.

משחרב בית המקדש לא נראה רקיע בטהרתו, שנאמר אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. אם כן הארת תורה מן השמים שבגלות, היא מעולפת בקדרות ובשק המכסה. ובעת קרבת הקץ. יבוא רוח המטהר את השמים מקדרותם, המסיר את השק המכסה עליהם, ואז אלה אשר לא הסתגלו לתורה העולה למעלה, הבוקעת את הקדרות והשק, חושבים שאין להם תורה מן השמים. וצדיקים דורשי ד' ועוזו, מוסיפים אורה ושמחה, ומבשרים צרק בקהל רב, שדוקא כעת יגלה אור חדש, ושמים בטהרתם יראו, וידעו כל באי עולם, כי מן השמים דיבר ד' לבית ישראל ולבית יעקב, הגוי כולו.

אורו של משיח יברר את הוודאות של הטוב הגמור שבהויה בכלל, ותימלא הארץ אורה ושמחה. המרעיפות משמי שמים תמיד. ואז תבוא על בוריה ההכרה שטוב להודות לד', חידושה של לאה שאמרה הפעם אודה את ד' בלידת יהודה. וכל הקרבנות בטלים חוץ מקרבן תודה, בואו שערי בתודה.

כמו שהאכילה הגשמית מעוררת את הצימאון, כן העסק בתורה המעשית מעוררת יותר את הצימאון להענינים האציליים. משען לחם אלו הלכות, משען מים אלו אגדות.

דיכאות הלב התדירית שהצדיקים מרגישים מפני פחד השם יתברך והדר גאונו, ומפני יראת חטא הגדולה שלהם, אינה מעכבת על כל יצירה עליונה, כי אם היא מוסיפה פיכחות לרוח היוצר שבנשמתם הגדולה. ולהפך, העיצבון והנדנדוד הרוחני עד לכדי קדרות נפשית, שהמתאוננים על העולם ועל החיים קובלים עליו כל כך, הוא בא רק מפני החפץ להינזר מעל הפחד האלהי ויראת החטא, שהיא טבועה בעומק הנשמה האנושית בעצם טבעה, והיא אשרה האמיתית, המביא לידי אור מצוחצח מאד, שסופו להתהפך להארה מתוקה, עדינה, רווית עונג מלא הוד עליון של קודש קדשים.

”כשהמחשבה העליונה מתגברת, מתבררים הציורים הרוחניים בעצמיותם העליונה. הדמיון משמש יפה

להיות נרתק לאור השכל המזוקק, והמושגים העליונים הולכים ומתברכים. העבודה של בירור הרעיון, וקדושת הרצון העומד בהיכל קודש הקדשים, היא למעלה מכל מושג של מוסריות. רק בשמות הקודש, בייחודי אורות עליונים, בזיווגי מידות, בחיבורי נשמות, בשילובי עולמות, בהם אצור כל אידיאל מובחר בתכלית תמציתו העליונה, וכל חכמה מפוארה, וכל מחשבה שכלית, חברותית, תרבותית, במובן היותר עליון, אשר רק על ידי כמה דרגות של ירידות והתמזגות עם החיים הרגילים, מוצאים אנו חלק מעוזם המקודש בבהיקות הדרישות הטבעיות של החסד והאמת, הטוב והיושר, הנימוס והיופי, הצדק והמוסר, הרגיל בחיים. ובחברה היותר נאורה ומטהרת בשאיפותיה, והיותר חסינה ותקיפה ברוחה ומגמותיה הטובות.

מפני שהציור של גדולת האור האלהי הוא גדול מאד בפנימיות הנשמות של דור האחרון של עקבא דמשיחא, במידה כזו שאין להן עדיין הסתגלות איך מנהיגים את החיים המעשיים על פי גודל עליון כזה, באה הכפירה, והדילדול הרוחני שדומה לחורבן, שאנו רואים אותו בדורנו. אבל דרך הרפואה היא רק להרבות כלים, הסברות ותכניות, המועילים לסול דרכים בשביל הסתגלות מעשית על פי ההארות היותר עליונות. ומטעם זה באה גם כן הדרישה הגדולה לחירות הרוח, ואימוץ הגוף, כי רק רוח חזק ואמיץ, וגוף בריא ואיתן, יוכלו להכיל בתוכם את ההארות היותר עליונות מבלי זעזוע, ולעמוד במעמד האיתניות הראוי לחיים פועלים מלאים עוז של יצירה, ולהמשיך מתוכם המשכות של ארחות חיים, מתוך צירוף פנימי, שכל אלו ההכנות דרושות הן לתשובה השלימה העומדת אחר כתלנו.

היחידים המסתכלים ברזים העליונים של העולם הרוחני, בסודות הנשמות, והחיים העומדים ממעל לכל ערכי החיים המחוברים לחומר וכל משאלותיו הגשמיות והרוחניות, כשהם מתמזגים יפה עם הציבור הרי הם הקובעים את הבסיס היותר איתן לחיים החברתיים. כי לעולם לא ייקבע ערך הגון על קטע אחד של חיים, כמו שהוא התוכן של חיי העולם הזה לבדם. במערכה הכללית מוכרחים כל תוכני החיים להיכנס, ועל פי כל המבטים העמוקים והרחבים מוכרחים ערכי החיים להתבסס.

ומתוך כך מונחת היא נטייה גדולה בעומק נשמת האדם להתייחס בגודל וברצינות אל ייחוס החיים הנשמתיים. וההקשבה אל הנצח שבהם. ואל הקישור שיש להם בחיים היותר תרבותיים שבחיי ההווה, לא תסוף מלבב בני אדם, אפילו אם בקצף גדול יילחמו על זה כל בעלי תחבולה, בני ציור מוגבל ומצומצם.

לא רק בכל דבר של רשות, כי אם גם בכל חטא ועוון, בכל הריסה, בכל דיעה כוזבת, יש ניצוץ של טוב ושל קדושה אידיאלית, שהוא מקיימו ומעודד את הרוח לפעולה. צדיקי הדורות יש להם מגע עם כל הטוב הפזור על פני מרחבים רבים, כל אחד ואחד לפי רוחב נפשו, רוחו ונשמתו, ואותו הטוב הם מרחיבים בעבודת קדשם המחשבית, האצילית. שחלקים קלים ממנה מתגלים לפעמים במעשה, דיבור וכתובה. ויסוד הכל בחפצם הטוב, בתשוקתם האלהית הפנימית.

להופיע חסד עליון וטובו על הכל, על כל היצורים, לעודדם ולתמכם להיעשות אגודה בצרור החיים, חיים ברצונו, לעשות רצונך בלבב שלם.

ובשביל כך הם גיבורי אל בעולם, המטים את העולם כולו לכף זכות, כל העולם ממש ניזון ומתקיים

בזכותם, ומתוך שהם הם הינם עצמיות של הכל, אין כל דבר זר מהם, ואין כל דבר נדחה מידידותם הפנימית, ומהרחמים הרבים, שהם מעין דוגמא של מעלה, המקננים תמיד במעמקי נשמתם. ואיך ייפלא אם תפילתם עוזרת, מרפאת ומאירה, מצליחה ומחייה. הרי נטיית חפצם היא הרכנת אור עצמיותם לאותו הצד ששם הרצון זורם, לאותו העבר והקצה ששפעת הדיבור שם אליו את מסילתו, על ידי הביטוי החי של תפילת ישראלים. רק זעזוע קטן צריכים לגלות את אוצר החיים, והשלימות המשלימה את כל, הגנוזה כשלהבת גדולה, בלועה וטמונה בעמקי הרוח, אשר חיי עולמים הוא אור חייו, אשר חמלת יוצר כל וסליחת מרבה לסלוח שופעת בו ממקור החכמה העליונה. הבהירה בשחקים, הרואה בגלוי ממש ובבליטה ברורה את הטוב והאור המתנוצץ גם בתוך כל המחשכים. אור צדיקים ישמח, המתגלה בסוף ברמ"ח מצוות עשה, כנגד איבריו של אדם.

הרבה חופש רוח צריך האדם לסגל לעצמו, עד שיכיר יפה את גדולת כח הפעולה של המחשבה. ואז יתברר לו כמה צריכה היא האנושיות לעבוד, בשביל שתבוא לידי מחשבה טהורה וקדושה בעניי הדיעות היסודיות. שערכי החיים כולם נובעים מהם, וכמה רב ועצום הוא הערך של הוגי הדיעות האלהיות, הנושאים את קדושת המחשבה ורוממותה על פי אותם המקורים האלהיים שהיא מפכה על ידם בנשמתם ובאורח חייהם. וממילא יכיר כמה נשגב הוא הערך התולדתי הכללי של אומת המחשבה האצילית בעולם, היא כנסת ישראל, ויבוא לכבד את האמונה, מורשה קהילת יעקב, בעצמת טהרתה במקורה, ובהתפשטות ענפיה המעשיים, ההרגשיים, השכליים וההופעיים שביחידי הסגולה, והעצמיים, הפנימיים, הטמירים מכל עין חוזה, והם גדולים, נצחיים וחזקים מן הכל, הם הגרעין של היש היותר בריא ועצמי, שכל יתר הדברים, אף על פי שהם רוחניים ואציליים, נחשבים לגבי דידהו כערך של לבושים.

ועם כל הגודל של פעולת המחשבה בעולם ובחיים, שדי בו לברר עד כמה טועה הוא המהלך של חופש הדיעות שבא בצורתה של האנרכיה המחשבתית. שהוא מהפך את הצד היותר יקר ויותר טוב שבהויה ובחיים למין אנדרולומוסיא של תוהו ובוהו, צלמות ולא סדרים, שהוא באמת רק עבדות הדיעות, טירוף, הריסתן וחליין בכל גדולה זו, אין ערוך כלל לגדולתו של הרצון, הבא להיגלות מחביון עוזו בלבושה של המחשבה.

הרצון הטוב, ההולך במעלות קדשו למעלה למעלה, המגיע עד מרומי החופש של המרחב העליון, במקום שכל עין של תבונה מתעששת. הוא הוא הכח היותר פועל, בכל עת, גם בהיותו במעמד הטמיריות. וקל וחומר בהיגלותו בתכונה אלהית. של גילוי רצון לתורה ומצוה, ומוסר טהור של הידמות הצורה ליוצרה, שהיא המשכת האדם להטוב המוחלט והעדין. כל מה שיתבררו יותר הדברים, וכל מה שהתרבות האנושית תתבסס יותר ויותר, תהיה יותר ראויה לשמש לחומר, לגלות על ידה את הוד הגוונים העשירים, מלאי החיים, של הפעולות העולמיות השופעות והולכות מפלגי נחלי שפעת הברכה של עזוז כחו של הרצון הטוב והקדוש, שאוצריו מתגלים בנשמותיהם של צדיקים כבירי כח לב, יסודי העולם, מעדניו ומאיריו באור אלהי עולם, אלהים חיים, ההולך ואור עליהם תמיד על פי התפתחות עדינות רצונם.

ההולך ועולה, המתייחד ומתאחד ברצון קונם, המתברך בטל החיים של חסד עליון, אשר בו עולם ייבנה, אשר ממנו חיים מתגברים, אשר מתוכו עדנים מתפשטים, אשר ממקורו שמחות וגילות לאין חקר הולכות ומתנשאות. שמחו בד' וגילו צדיקים, והרנינו כל ישרי לב.

השפעת הנשמה העליונה ממשכת חיים עשירים, מצוירים בעומק הרצון. והרצון שהוא מלא קדושה מעבד את כל הניצוצות של החיים הנשאבים אל תוכו מכל מעשה האדם, ביחוד מכל מאכל ומשקה, המתהפך לכת חיים על ידי חיי הגוף והנפש החיונית, לצורות של חיים שלמים ומפותחים, בדיעה שלימה, בשאיפה עליונה, בשכל טוב ובחדות קודש. והמון החיים הללו של פזורי הניצוצות, כשהם עומדים חופשיים מכל כבלי חומר, נשגבה היא פעולתם במרחבי העולמים, גדולי המשקל הם בהכרעתם לצד הטוב, הסדר, והברכה של משך החיים, והשלוחה של האחדות המאירה ממקור עליון.

סיבוכי המחשבה בעניינים הרוחניים, באים מחמת הגידול התדירי שהמחשבה מוכרחת להתגדל ולהתפתח, ומיד שנוצר רעיון שתוכל להיות איזו קליטה של תואר בענייני האצילות העליונה, מתיילד כח שובר אור, ומראה אי סיפוקו. ומזה מתגלה אור יותר פנימי ויותר עליון.

אין שיך לומר רצון כי אם במה ששיך הכרח, ולפחות הכרח של טבע הרצון. וממילא מובן שיוצר ההכרח, ובורא הטבע של כל טבע, לא שיך לגביו רצון, כי אם הרבה למעלה מכל מהות של רצון. אמנם אנו אין לנו שום תפיסה ציורית כי אם באיזו מהות של רצון, והעילויים שבתכונה זו שמכריחנו השכל הטהור להיות הולך ועולה ביחס להתוכן של הרצון, הננו אומרים על זה: רצון הרצונות, רעוא דרעיון, ואין אנו יכולים לתפוס איזו תיבה רוחנית יותר שלימה ממהות הרצון.

כל לשון בכללותה היא הארה אחת מיוחדת, בעלת השקפת עולם שלימה, שבכוחה אצורה כל הספרות אשר תישא בכל משך זמן קיומה, מראשית התפתחותה עד אשר תעבור מהעולם. וכל הלשוניות כולן מתפעלות זו מזו. וראויה התורה להידרש בכל הלשוניות וצירופיהן, ומרדכי בייל לישני ודריש להו. וכל נימוסי העמים הקרובים והרחוקים, הכל הוא אור מתפשט, שתוכו רצון נועם ד' בצורות שונות. וחכם לב ידע לזכך ולצרף את כל היגיון אשר נפתלו ארחותיו, עד אשר ישיבו לעצמות טהרתו.

צלול הוא הרצון של הילד, ועם זה צלולה היא בינתו. כלומר, גרעין הדיעה הטבעית שלו הוא גרעין בריא, שכל ההשפעה הלימודית צריכה להיטפל בשמירת בריאותו, יותר ממה שהיא רגילה להיטפל בהתפתחותו. כששמים המטרה של שמירת הניקיון של הכשרון הילדותי של אוצר האושר של האדם. בראשית היסוד החינוכי, באה ההתפתחות באופן מבורך. המחשבה האמונית, אור הרעיון של הגודל האלהי, הברור של יחסנו לאלהים, הוודאות האלהית. התום והיושר במעמקייהם, כל אלה הם סגולות ילדותיות. שרק הבל פה שאין בו חטא כולל את תמציתם בטהרה, מבלי צורך של ידיעה מפורטת, שאנו קורים לה שלא בצדק: ברורה. דבר אלהים חיים בפי עוללים ויונקים, יסוד העולם הוא, בסיס התרבות, ומכון להצלת הנשמות וההצלחה החברתית היותר גדולה. זהו רז גלוי לישראל, שנתברר הרבה בגלות, שנתחברה בו התורה, ועלה הערך של חיבת תינוקות של בית רבן למדרגה עליונה. כשהתחיה הלאומית מתחלת, צריכים לשוב ליסוד חיים זה בכל אומץ קדשו.

החושים מתפתחים בילד לפני ההבנה, כדי שייכנס יסוד העולם בתוכיותו בלא זיוף של צללים שקוצר דעת האדם גורמם. רק את העולם האורייגנילי מוכרח הוא לקבל, במקורו, בלא ביאורים. ליגמר והדר ליסבר, ואז יש לו יסוד נקי על מה לבסס את ההבנה, הבאה אחרי התפיסה הכללית של הבקיאיות העולמית. הבאה

בראשונה, ערומה מכל ביאור והבנה. העולם כמו שהוא. מעשה ידי יוצר כביר כח אשר לתבונתו אין מספר, כמו שהוא, ניתן הוא בליבו של אדם מראשית יציאתו לראות באור החיים, ורק על ידי הגרעין הבריא הזה יימצא אחר כך כל זרע החיים הרוחניים אשר לאדם. כל התמכרות טבעית לאיזה אידיאל מרומם, הרי היא חזרה אל הילדות. יש כאן תפישת מושג מבלי הכרה, רק מפני דחיפה פנימית, הבאה ממקורות שאין יד האדם משיגה אותם כהכרה. והילדות הזאת צריכה שמירה מפני פגעים העלולים להזדווג לה. התעוררות נפשית נקייה, בעצם הטבע הטהור של הנפש, צריכה להיות נערצת. אבל ביאורים פסולים מהבלי גויים שמתחברים עימהצריכים להיפסל. מה לתבן את הבר.

בזמן שמעמד הנפש הוא שומם, והאדם נתבע לעסוק במחשבה כדי למלאות את הריקניות, אז הזמן הוא לעסוק בלימוד, בעיון או בגירסא.

זמן ההופעה, ולקיטת פרי חמדתה, אינו כי אם בזמן שהרעיונות רצים כברקים, מתחדשים בזיו הודם, ומתגברים בזרם גדול, כמעין המתגבר.

הנשמה ההולכת ומאירה בבעלי היצירה הרוחנית, צריכה היא להתאחד באוצר החיים המנוחל ממורשת קדומים, ששם מונחת היא נשמת הנשמה של חכמת עולמים, וצדקת עולמי עד. של כל הדורות, הזמנים והתקופות גם יחד. התגלותה של הנשמה האישית, בתוך נשמת הכלל כולו, היא העובדה של התאחדות הכשרון הפרטי עם אורה של תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב. לא תשבע עין לראות את הודם ויפעתם של זהרי אורה הללו הבוקעים ועולים, את האש הלוהטת בעושר גווייה על העוסקים בתורה לשמה בכל הופעת נשמתם האצילית, של החורזים מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, ומהם למעשה בראשית ולמעשה מרכבה, ומשם יורד הגבול עד עמקי עמקים של עמק הלכה של הוויות דאביי ורבא, אחרי אשר כבר סחף זרם החיים את המון האידיאלים החפציים, ותהומות רבים של ידיעות וציורים כבירים, הלשוניות כולם וספרויותיהם, המדע האנושי לכל צדדיו, הגלוי והטמיר. הקדוש והחול, הטוב והרע. ומכל אלה יעמוד אור נהורים מלא נגוהות, לגדל עם אדיר של ענקי ענקים, להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא .